

AMASYA'DAN İSTANBUL'A
FROM AMASYA TO ISTANBUL
ŞEYH HAMDULLAH

YAZMA ESER SERGİSİ
MANUSCRIPT EXHIBITION

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

AMASYA'DAN İSTANBUL'A
FROM AMASYA TO ISTANBUL
ŞEYH HAMDULLAH
YAZMA ESER SERGİSİ
MANUSCRIPT EXHIBITION

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

**“AMASYA’DAN İSTANBUL’A ŞEYH HAMDULLAH”
YAZMA ESER SERGİSİ KATALOĞU**

**“FROM AMASYA TO ISTANBUL ŞEYH HAMDULLAH”
CATALOGUE OF MANUSCRIPT EXHIBITION**

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 255
Publications of The Manuscript Institution of Türkiye: 255

Katalog Serisi/Catalog Series: 9

Proje / Project

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

Proje Yöneticisi/Project Manager

Coşkun Yılmaz

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı

Proje Koordinatörü/Project Coordinator

Ekrem Aytaç

Yazma ve Nadir Eserler Dairesi Başkanı

**Sergi Yürütme ve Düzenleme Kurulu/
Exhibition Executive and Organizing Committee**

Necmettin Azak

Çeviri ve Yayım Dairesi Başkanı

Eser Seçimi/Artwork Selection

Mehmet Özçay

Editör/Editor

Ahmet Çınar

Metinler/Text

Ahmet Çınar

Muhammet Kasım Gültekin

Fakirullah Yıldız

Metin Kontrol/Text Editing

Rümeysa Nur Şahin

İngilizce Çeviri/English Translation

Rabia Seçkin Çakır

Rümeysa Nur Şahin

Abdullah Seçgin

Abdullah Kılınç

Çeviri Kontrol/Translation Editor

Rabia Seçkin Çakır

Sergi Kurulumu/Exhibition Installation

Cüneyt Adivar

Muhammet Kasım Gültekin

Restorasyon/Restoration

Dilek Karayel Bozyiğit

Eser Koordinasyonu/Artwork Coordination

Ömer Kuzgun

Salih Kahrıman

Mustafa Dil

Tasarım/Design

Yüksel Yücel

Fotoğraf/Photography

Ahmet Çınar

Baskı/Printing

Matsis Matbaa A.Ş.

www.matsisprint.com

Sertifika/Certificate Nr: 75309

Baskı Yeri, Yılı ve Adedi/Publication Facts & Print Run

İstanbul, Aralık/December 2025, 500 adet/pieces

ISBN: 978-975-17-6413-3

Kapak Görseli/Cover Image

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Süleymaniye Murakka 1

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Süleymaniye Murakka 1

“Ketebehû men lâ kadra lehû velâ kıdra velâ nahle bi-vâdîhi velâ
sıdrahû ad’afu’l-küttâb ve ekalluhum ve edne’l-fukara ve erzeluhum
Hamdullah b. Mustafa Dede...”

(Bunu kadrikiymeti olmayan, bir dikili ağacı bulunmayan kâtiblerin
en güçsüzü ve en yeteneksizi, kulların Cenab-ı Hakk’a en fazla muhtaç
olan ve ona karşı en mütevazı olanı Hamdullah b. Mustafa Dede
yazdı...)

“Katabahû man lâ qadra lahu walâ qıdra walâ nahla bi-wâdîhi
walâ sıdrahû, ad’af al-kuttâb wa aqalluhum wa adnâ al-fuqarâ wa
arzaluhum Hamdullah b. Mustafa Dede...”

(This is written by Hamdullah b. Mustafa Dede, the weakest and most
incompetent of the scribes, who had no standing tree of value, who
was most in need of God and the most humble towards Him...)

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.

Copyright © Manuscript Institution of Türkiye. All rights reserved.

Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığına* aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda
yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

All rights belong to the *Manuscript Institution of Türkiye*. Without the prior permission of the Institution, the work cannot be published or copied wholly or partially, by
any means and in any form.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

Süleymaniye Mh. Kanuni Medresesi Sk. No: 5 34116 Fatih / İstanbul

Tel.: +90 (212) 511 36 37 Faks: +90 (212) 511 36 38

tuyek@ktb.gov.tr

www.yek.gov.tr

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Takdim / *Foreword*
Mehmet Nuri Ersoy

4

Amasya'dan İstanbul'a
Şeyh Hamdullah Yazma Eser Sergisi

From Amasya to Istanbul
The Sheikh Hamdullah Manuscript Exhibition

Coşkun Yılmaz

8

Şeyh Hamdullâh

Uğur Derman

16

Katalog

23

Takdim

“Şehzadeler Şehri” olarak şöhret bulan Amasya; ilim, irfan ve sanatla yoğrulmuş istisnai bir medeniyet havzasıdır. Osmanlı Devleti’nde şehzadelerin idari tecrübe kazanması için gönderildikleri başlıca merkezlerden biri olan Amasya, sahip olduğu ilmî birikim, sanat ve kültürel derinlikle coğrafi sınırlarını aşan bir etkiye ve şöhrete sahiptir. Tarihçi Şükrullah’tan Tâcî Bey’e, Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi’den Zenbilli Ali Efendi’ye, Sabuncuoğlu Şerafeddin’den daha nice âlim, mutasavvıf, devlet adamı ve sanatkâra uzanan muazzam silsile, Amasya’nın ilim ve kültür tarihimizdeki seçkin konumunu ortaya koymaktadır. Bu güçlü geleneğin en parlak simalarından biri de Osmanlı hat ekolünün kurucusu Şeyh Hamdullah’tır.

Buhara’dan Amasya’ya göç eden bir ailenin oğlu olan Şeyh Hamdullah, doğup büyüdüğü bu şehirde hem ilim tahsil etmiş, hem de meşkini tamamlamış ve tasavvufî bir terbiye almıştır. O dönemde hat sanatının en canlı merkezlerinden Amasya, Şeyh Hamdullah’ın da sanatında gelişip olgunlaştığı şehir olmuştur.

Şeyh Hamdullah’ın sanat yolculuğundaki en önemli dönüm noktası, şehzadeliliği döneminde Amasya’da bulunan Sultan II. Bayezid ile yakın ilişki kurabilmiş olmasıdır. Bu dönemde II. Bayezid’in onu kendisine hat hocası olarak tayin etmesi, padişah olduktan sonra da İstanbul’a gelmesini sağlayarak himayesine alması, Şeyh Hamdullah’ın Amasya’da olgunlaşan sanatının payitahtta bir ekole dönüşmesini sağlamıştır. Böylece Şeyh Hamdullah, Osmanlı hüsnühat geleneğini asırlar boyunca belirleyecek güçlü bir üslubun kurucusu olmuş ve tarihin her devrinde Reîsülhattâtîn/Hattatların Reisi olarak anılmıştır.

İslam hat tarihinin en ünlü üstadlarından olan, yüzlerce eserde imzası bulunan Şeyh Hamdullah’ın mirası, ödenmesi mümkün olmayan bir vefa borcunu omuzlarımıza yüklemektedir. Bu farkındalıkla her zeminde onun hatirasını yaşatmayı, bir nebze de olsa vefamızın gereğini yerine getirmeyi görev addediyoruz. Bu sebeptendir ki Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığımız

bu konuda önemli çalışmalara imza atmıştır. 2015’de Şeyh Hamdullah’ın Sultan II. Bayezid’in tilaveti için özel olarak yazdığı, Topkapı Sarayı’ndaki Mushaf’ının tıpkı basımı yapılmış ve bu yayın çok büyük bir ilgi görmüştür. Vefatının 505. senesi münasebetiyle, 23 Aralık 2025’te, doğup büyüdüğü şehirde “Amasya’dan İstanbul’a Şeyh Hamdullah Yazma Eser Sergisi’nin açılışını gerçekleştirdik. Elinizdeki bu kitap ise serginin ziyaretçilerine sunduğu eserlerin ve bilgilerinin Amasya ile sınırlı kalmayıp geniş kitlelere ulaşması ve gelecek yıllarda da bunlarda istifade edilebilmesi için hazırlanmıştır.

Büyük hattatımızın vefatının 505. yıl dönümü vesilesiyle TÜYEK tarafından yayına hazırlanan ve inşallah 2026’nın başında okuyucuyla buluşacak olan diğer önemli bir eser ise Şeyh Hamdullah hattı olan Meşâriku’l-Envârî’n-Nebeviyye isimli hadis kitabının yazma nüshasının tıpkı basımıdır. Radiyyüddin es-Sağânî’nin, Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim’den seçtiği hadisleri terkip ederek vücuda getirdiği bu eser Osmanlı medrese müfredatının asırlar boyunca başucu kitabı olmuştur. Dolayısıyla gerçekleştirdiğimiz tıpkıbasım çalışması hem Şeyh Hamdullah’ın hat sanatı hem de hadis literatürü açısından büyük önem taşımaktadır.

Bugün, kültürel mirasımızı anlamanın ve yaşatmanın yolu, onu yalnızca muhafaza etmekten değil ilmî bir bakışla yeniden değerlendirerek toplumsal hafızayla buluşturmaktan geçmektedir. Bu gaye ile TÜYEK’in, başta İstanbul olmak üzere Türkiye’nin dört bir yanında gerçekleştirdiği ve sürdürdüğü yazma eser sergileri büyük önem taşımaktadır. Sergilerimiz, şehirlerimizi yazma eser mirasıyla ve medeniyetimizin temellerinde iz bırakmış büyük şahsiyetlerin hatırasıyla buluşturarak geniş kitlelerin tarih ve kültür birikimimizin temel kişi ve unsurlarıyla tanışmasını sağlamayı, bunlarla irtibatını kuvvetlendirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, kütüphane raflarına sıkışan ve bir anlamda bilinmezliğe terk edilen ilim, fikir ve sanat tarihimizin eşsiz kaynaklarını görünür ve istifade edilir kılmaktayız. 19 Kasım’da Aksaray’da açılan, “Yazma Eserlerde Somun-

Foreword

Amasya, renowned as the “City of Şehzâdes,” is an exceptional center of knowledge, wisdom, and the arts. As one of the main places where Ottoman princes were sent to gain administrative experience, Amasya possesses intellectual, artistic, and cultural depth that has granted it influence and renown far beyond its geographical boundaries. From the historian Şükrullah to Tâcî Bey, from Müeyyedzâde Abdurrahman Çelebi to Zenbilli Ali Efendi, and from Sabuncuoğlu Şerâfeddin to many other scholars, mystics, statesmen, and artists, this remarkable lineage demonstrates Amasya’s distinguished position in the history of knowledge and culture. Among the brightest figures of this strong tradition is Şeyh Hamdullah, the founder of the Ottoman school of calligraphy.

The son of a family that migrated from Bukhara to Amasya, Şeyh Hamdullah pursued his education and completed his calligraphic training in the city where he was born and raised, while also receiving a Sufi-oriented upbringing. At that time, Amasya—one of the most vibrant centers of calligraphic art—became the city where Şeyh Hamdullah’s artistic skills developed and matured.

The most pivotal moment in Şeyh Hamdullah’s artistic journey was his ability to establish a close relationship with Sultan Bayezid II, who was in Amasya during his princely training. At that time, Bayezid II appointed him as his calligraphy teacher, and after ascending the throne, brought him to Istanbul under his patronage. This allowed Şeyh Hamdullah’s artistry, which had matured in Amasya, to develop into a full-fledged school in the imperial capital. In this way, he became the founder of a distinguished style that would shape the Ottoman calligraphic tradition for centuries and was revered in every era as *Ra’îs al-khattâtîn*—the Master of Calligraphers.

One of the most renowned masters in Islamic calligraphy, Şeyh Hamdullah—whose signature appears on hundreds of works—has left a legacy that places

a great debt of gratitude upon us. With this in mind, we see it as our duty to honor his memory in every way we can. For this reason, the Manuscript Institution of Türkiye (TÜYEK) has carried out important projects. In 2015, a facsimile of the Mushaf Şeyh Hamdullah wrote for Sultan Bayezid II, kept at Topkapı Palace, was published and drew much attention. On the 505th anniversary of his passing, December 23, 2025, we opened the “*From Amasya to Istanbul: Şeyh Hamdullah Manuscript Exhibition*” in his hometown. This book was prepared so that the works and information from the exhibition can reach a wider audience beyond Amasya and continue to be appreciated in the years ahead.

On the occasion of the 505th anniversary of our great calligrapher’s passing, another significant work being prepared for publication by TÜYEK, which is expected to reach readers at the beginning of 2026, is the facsimile edition of the manuscript of the hadith collection *Mashârik al-Anwâr al-Nabawiyya*, written in Şeyh Hamdullah’s calligraphy. Compiled by Radî al-Dîn al-Saghânî from selected hadiths from *Sahîh al-Bukhârî* and *Sahîh Muslim*, this work served as a cornerstone text in the Ottoman madrasa curriculum for centuries. Therefore, our facsimile project holds great significance both for Şeyh Hamdullah’s calligraphy and for the study of hadith literature.

Today, understanding and preserving our cultural heritage does not only mean safeguarding it, but also re-evaluating it through a scholarly perspective and connecting it with the collective memory of society. In line with this goal, the manuscript exhibitions organized and sustained by TÜYEK across Turkey, particularly in Istanbul, hold great significance. Our exhibitions aim to introduce cities to the legacy of manuscripts and to the memories of prominent figures who left their mark on the foundations of our civilization, thereby enabling a wider audience to engage with the key individuals and elements of our his-

cu Baba ve Çevresi” sergisi, 21 Kasım’da Kırşehir’de açılan “Türkçe’nin Kırşehir’de Uyanan Çerağı: Aşık Paşa Yazma Eser Sergisi” ve 27 Kasım’da Bursa’da, İsmail Hakkı Bursevî’nin vefatının 300. senesi münasebetiyle açılan “Balkanlardan Bursa’ya Hatt-ı İrşâd İsmail Hakkı Bursevî Yazma Eser Sergisi” büyük ilgiyle karşılanmıştır. Öyle ki farklı şehirlerimizden vali ve belediye başkanlarımız kendi şehirlerinde de sergiler açılması için taleplerini TÜYEK Başkanlığımıza iletiler. Hâlihazırda Başkanlığımız bu taleplerin değerlendirme ve planlamasını yapmaktadır.

Eşsiz sanatı üzerinden Şeyh Hamdullah’ı anlatıp yâd ederken Amasya’nın ilim ve sanat tarihimizdeki konumunu da gözler önüne seren “Amasya’dan İstanbul’a Şeyh Hamdullah Yazma Eser Sergisi” çok değerli bir çalışma olmuştur. Nihayetinde, büyük sanatkârimizin son derece önemli eserleri bu sergi ve katalog ile geniş kitlelerin istifadesine sunuluyor. Serginin Amasya’da, Şeyh Hamdullah’ın talebesi ve hamisi olan Sultan II. Bayezid’in yaptırdığı ve onun adını taşıyan külliye içinde, Yazma Eser Kütüphanemizin bulunduğu tarihi medresede açılması da bu projeye ayrı bir mana ve mahiyet katmıştır.

Vefatının 505. senesinde Reîsülhattâtîn Şeyh Hamdullah’ı rahmetle anıyor; bu projeyi başarıyla planlayıp uygulayan TÜYEK’in yönetici ve uzmanlarına, serginin açılması için desteğini esirgemeyen Amasya Valiliğine, Amasya Üniversitesi Rektörlüğüne ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Mehmet Nuri Ersoy
Kültür ve Turizm Bakanı

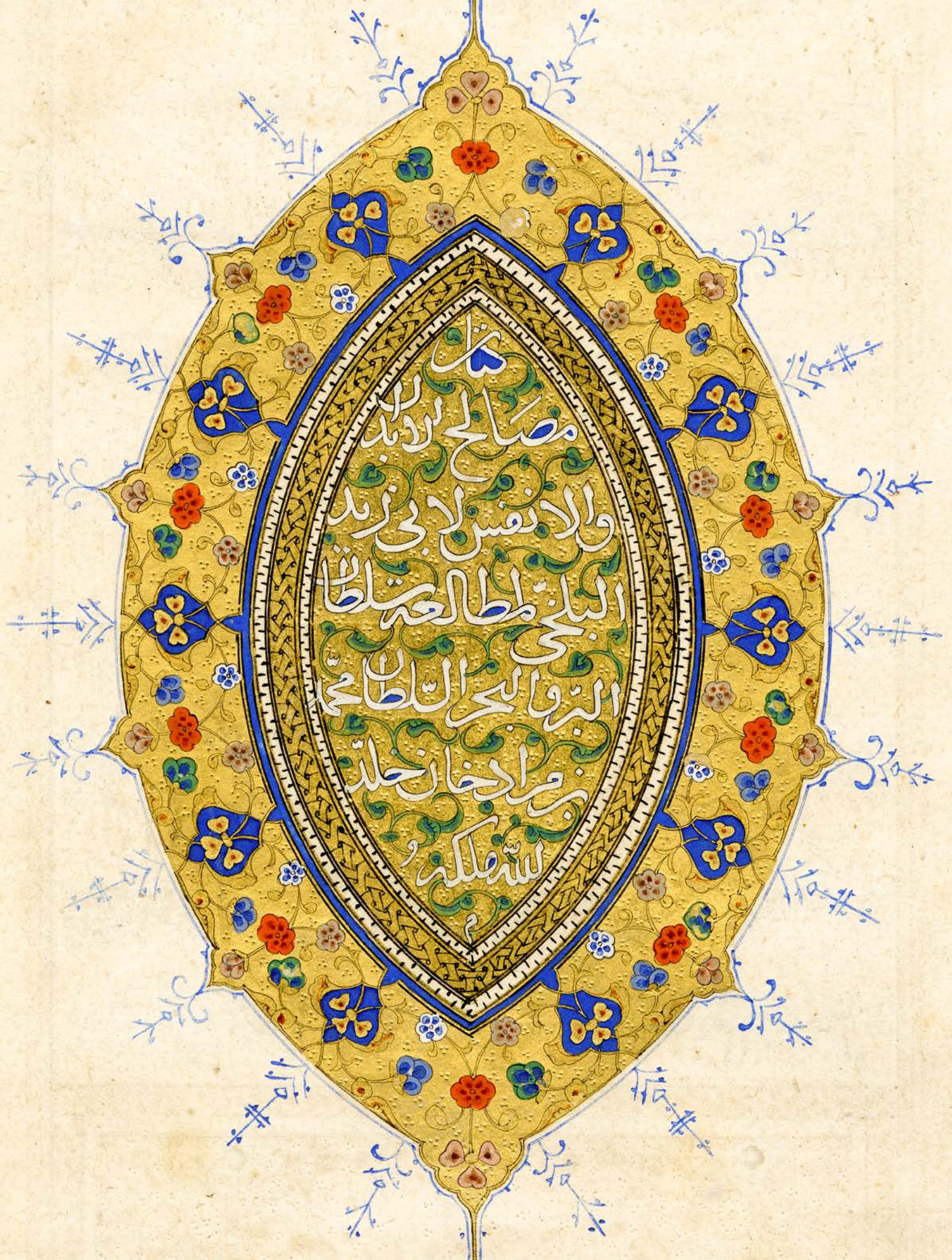
torical and cultural heritage. In this way, we make the unique sources of our history of knowledge, thought, and art—often confined to library shelves and, in a sense, left in obscurity—visible and accessible.

The exhibitions “*Somuncu Baba and His Circle in Manuscripts*,” opened on November 19 in Aksaray; “*Awakening Light of the Turkish Language in Kırşehir: Aşık Paşa Manuscript Exhibition*,” opened on November 21 in Kırşehir; and “*The Line of Guidance From the Balkans to Bursa: İsmail Hakkı Bursevî Manuscript Exhibition*,” opened on November 27 in Bursa on the 300th anniversary of his passing, were all met with great interest. So much so that governors and mayors from various cities expressed their requests to TÜYEK for exhibitions to be held in their own cities as well. TÜYEK is currently reviewing and planning these requests. The “*From Amasya to Istanbul: Şeyh Hamdullah Manuscript Exhibition*” has been an invaluable project, commemorating Şeyh Hamdullah through his unparalleled artistry while also highlighting Amasya’s prominent role in the history of our knowledge and arts. Ultimately, the exhibition and its catalog make the master’s highly significant works accessible to a wide audience. The opening of the exhibition in Amasya, within the historic madrasa of our Manuscript Library—part of the complex that is named after its commissioner Sultan Bayezid II, Şeyh Hamdullah’s student and patron, adds a special meaning and significance to this project.

On the 505th anniversary of his passing, we honor *Raîs al-khattâtîn* Şeyh Hamdullah and thank to the administrators and specialists of TÜYEK who successfully planned and executed this project, to the Amasya Governorship and Amasya University Rectorate for their support in opening the exhibition, and to all those who contributed.

Mehmet Nuri Ersoy
Minister of Culture and Tourism

بسم الله الرحمن الرحيم
صالح الدين
والانفس لابي زيد
البنجي طالع طاهر
البر والحق الطاهر
زيد اخوان حلد
لله ملكه

Amasya'dan İstanbul'a Şeyh Hamdullah Yazma Eser Sergisi

Coşkun Yılmaz*

*Şeyh Hamdullâh olup küttâba kible pîr-i hat
Rihletinde dil dedi târîhini dayf-i ilâh*

Müstakimzâde

Buhara'dan Amasya'ya göç eden bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Şeyh Hamdullah, Amasya'dan İstanbul'a uzanan hayat yolculuğunda İslâm hat tarihinde yeni bir çığır açarak Osmanlı hat üslûbunun kurucusu olmuş büyük bir sanatkârdır. Onun sanatını icra edişinde ve üslûbunu inşa edişinde, aynı zamanda icazet verdiği talebesi Sultan II. Bayezid'in himaye ve teşviki belirleyici bir rol oynamıştır.

Sultanlar, şehzadeler, devlet adamları, âlimler, meşâ-yih ve şairler başta olmak üzere pek çok talebe yetiştiren Şeyh Hamdullah'ın temsil ettiği mektep, İslâm hat tarihinin en uzun ömürlü olanıdır. Onun üslûbu; önde gelen talebeleri ve takipçisi büyük üstatlar tarafından geliştirilerek kuşaktan kuşağa aktarılmış, günümüze kadar canlılığını korumuştur.

Şeyh Hamdullah, yalnızca kurduğu üslûpla değil, yazdığı eserlerin çokluğu ve öğretici niteliğiyle de öncü bir şahsiyettir. Genel kabule göre yaklaşık 90 yıl yaşayan Şeyh Hamdullah; kaynaklara göre Mushaf-ı şerifler, En'âm, Kehf ve Nebe' sûreleri, evrâd, ezkâr ve dua mecmuaları, tomarlar, kıt'alar ve murakkalar başta olmak üzere—tıbbî metinler dâhil farklı alanlarda—1000'i aşkın eserin hattatıdır.

Büyük biyografi âlimi, mutasavvıf, şair ve hattat Müstakimzâde, Şeyh Hamdullah'ın vefatına tarih düşürdüğü beytinde onu “küttâba kible pîr-i hat / kâtiplere teveccüh noktası” diye anar. Bu ifade ve kaynaklarda kendisine nisbet edilen unvanlar, Şeyh Hamdullah'ın

hat tarihimizdeki müstesna mevkiini açıkça ortaya koyar: Şeyh, ibnü's-şeyh, kibletülküttâb, kutbülküttâb, şeyhürrâmiyân.

Bu unvanlardan özellikle “şeyhürrâmiyân”, onun hat sanatının yanı sıra okçuluktaki maharetine işaret eder. Ok Meydanı geleneği içinde, tarihî Okçular Tekkesi'nin da şeyhleri arasında zikredilen Şeyh Hamdullah'ın dikkat çekilmesi gereken bir diğer yönü ise tasavvufî şahsiyettir. Kaynaklarda Şeyh Hamdullah'ın, babası Sühreverdiyye şeyhi Şeyh Mustafa Dede'nin yanında seyr ü sülûkünü tamamlayarak hilâfet aldığı; ömrünün sonuna kadar da irşad hizmetini sürdürdüğü belirtilir. Kaynaklarda ayrıca Şeyh Hamdullah'ın, “Üsküdar'dan Sarayburnu'na yüzecek kadar iyi bir yüzücü” ve “II. Bayezid için ek yerleri belli olmayan bir kaftan dikecek” kadar mahir bir terzi olduğu da kaydedilir.

1520'de bu dünyaya veda eden Şeyh Hamdullah'ın aziz hatırasını yâd etmek için iki çalışma planlanmıştır. Bunlardan ilki, Şeyh Hamdullah tarafından istinsah edilen ve Osmanlı medrese müfredatında asırlar boyunca başucu eserler arasında yer alan *Meşâriku'l-Envârî'n-Nebeviyye*'nin tıpkıbasımıdır.

Radiyyüddin es-Sağânî'nin (ö. 650/1252), *Sahîh-i Buhârî* ve *Sahîh-i Müslim*'den seçtiği hadislerden teşekkül eden *Meşâriku'l-Envârî'n-Nebeviyye*, ilmî do-laşımı ve tesiri bakımından hadis literatürünün müstesna metinlerinden biridir. Hattat Şeyh Hamdullah tarafından ancak mushaf kitabesinde müşahade edilebilecek bir estetik seviyede istinsah edilen bu kıymetli nüshanın tıpkıbasımına; eserin muhtevasını, müellifi-ni, hattatını ve yazmanın kodikolojik özelliklerini ele alan geniş bir inceleme yazısı ile ayrıntılı bir dizinin yer aldığı müstakil bir kitap eşlik edecektir. Hazırlık

* Dr., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı

From Amasya to Istanbul

The Sheikh Hamdullah Manuscript Exhibition

Coşkun Yılmaz*

Sheikh Hamdullah, born as the son of a family that migrated from Bukhara to Amasya, was a great artist who, on his life journey from Amasya to Istanbul, opened a new chapter in the grand history of calligraphy and became the founder of the Ottoman calligraphic style. In the practice of his art and in the formation of his style, the patronage and encouragement of Sul tan Bayezid II—who was also his student to whom he granted an *ijāzah* (license)—played a decisive role.¹

The school represented by Sheikh Hamdullah, who trained many pupils—including sultans, princes, statesmen, scholars, Sufi shaykhs, and poets—is among the longest-lived and most influential traditions in the history of Islamic calligraphy. His style was further developed by his distinguished students and the great masters who followed him, transmitted from generation to generation, and has remained a living tradition to this day.

Sheikh Hamdullah was a pioneering figure not only for the style he established, but also for the sheer volume of his works and their didactic character. According to general acceptance he lived for nearly ninety years; and according to the sources he was the calligrapher of more than a thousand works in a range of fields—including medical texts—above all Qur’anic codices (*Mushaf-ı Sharīf*), copies of the Sūras al-An‘ām, al-Kahf, and al-Naba’, collections of *awrād*, *adhkār*, and supplications, as well as scrolls, single-sheet pieces (*qit‘as*), and *murakka‘* albums.

Müstakimzâde—the great biographical scholar, Sufi, poet, and calligrapher—composed a chronogram for Sheikh Hamdullah’s death and, in that couplet, referred to him as “the qibla of scribes, the master of the pen / the point toward which copyists turn.” This expression, together with the honorifics attributed to him in the sources, makes Sheikh Hamdullah’s exceptional position in our calligraphic history unmistak-

able: *Shaykh, Ibn al-Shaykh, Qiblat al-Kuttāb, Qutb al-Kuttāb*, and *Shaykh al-Rāmiyān*.

Among these honorifics, *Shaykh al-Rāmiyān* in particular points to his skill in archery alongside his mastery of calligraphy. Within the Ok Meydanı (Archers’ Field) tradition, Sheikh Hamdullah is also mentioned among the shaykhs of the historic Archers’ Foundation (*Okçular Vakfı*). Another aspect that deserves emphasis is his Sufi identity: it is stated that he completed his spiritual training (*sayr u sulūk*) under his father, Shaykh Mustafa Dede, a Suhrawardī shaykh, received the *khilāfah* (authorization), and continued his guidance (*irshād*) until the end of his life. The sources further record that Sheikh Hamdullah was “such a good swimmer that he could swim from Üsküdar to Sarayburnu,” and “so skilled a tailor that he could sew a caftan for Bayezid II with seams that could not be discerned.”

To reconnect Sheikh Hamdullah’s calligraphic legacy—he passed away in 1520—with the city where he was born and raised, to make visible the historical bond stretching from Amasya to Istanbul, and to bring our manuscript culture onto a broader plane of public interest and understanding, two undertakings have been planned. The first of these is a facsimile edition of *Mashāriq al-Anwār al-Nabawiyya*, copied by Sheikh Hamdullah and long regarded for centuries as a bedside classic within the Ottoman madrasa curriculum.

Mashāriq al-Anwār al-Nabawiyya, compiled by Radiyy al-Dīn al-Saghānī (d. 650/1252) from hadiths selected from *Sahīh al-Bukhārī* and *Sahīh Muslim*, is one of the most distinguished texts in the hadith corpus in terms of its scholarly circulation and influence. The facsimile edition of this precious manuscript—copied by the calligrapher Sheikh Hamdullah at an aesthetic level that could be observed even in Qur’anic codex transcription—will be accompanied by a separate volume containing an extensive study of the work’s

* Dr., President of the Manuscript Institution of Türkiye

çalışmaları tamamlanmak üzere olan eser, 2026'nın ilk aylarında yayımlanacaktır.

İkincisi ise, vefatının 505. yılı münasebetiyle hazırlanan ve bir ilk olma vasfı taşıyan “Amasya’dan İstanbul’a Şeyh Hamdullah Yazma Eser Sergisi” ile bu sergiye eşlik eden elinizdeki katalogdur.

Amasya’da açtığımız bu sergi ve ona eşlik eden katalog, Şeyh Hamdullah’a ve doğup büyüdüğü şehre duyduğumuz vefanın mütevazı ama mühim bir yansımasıdır. Buradaki “mütevazılık”, serginin ölçeğinden değil; Şeyh’in büyüklüğü karşısındaki hürmetimizdendir.

Vefatının 505. senesi münasebetiyle hazırlanan “Amasya’dan İstanbul’a Şeyh Hamdullah Yazma Eser Sergisi” bir ilktir. Bu serginin Amasya’da açılması son derece manidar; hat tarihi açısından ise ayrıca kıymetli ve dikkat çekici bir hadisedir. Nitekim serginin, Amasya’nın muhteşem tarihî yapılarından Sultan II. Bayezid Külliyesi içinde, bugün TÜYEK Yazma Eser Kütüphanesi olarak hizmet veren medresede gerçekleştirilmesi; Şeyh’in, Sultan’ın ve Amasya’nın tarihî bir buluşması olarak okunabilecek, sembolik değeri yüksek bir anlam taşımaktadır.

Sergi, dört bölümde kurgulanmış 40 eserden oluşmaktadır. Sergide yer alan eserlerin tamamı, elinizdeki katalogda da kayıt altına alınmıştır.

Birinci bölümde, ülkemizin önde gelen hat üstatlarından Mehmet Özçay’ın titiz seçimiyle, Şeyh Hamdullah’a aidiyeti kesin olan 22 eser bir araya getirilmiştir. Şeyh Hamdullah’a ait eserleri bu ölçekte ve bütünlük içinde bir arada görmek, bugüne kadar pek az kişiye nasip olmuştur.

İkinci bölümde ise Şeyh Hamdullah’ın hattının aile ve mektep silsilesi takip edilerek; babasının ismini yaşatan oğlu ve talebesi büyük hattat Mustafa Dedey’in bir eseri, torunu Hattat Derviş Mehmed’in iki eseri ve talebesi Ali b. Mustafa’nın bir eseri sergilenmektedir.

Üçüncü bölüm, Şeyh Hamdullah’ın talebesi ve hamisi olan, kendisine büyük bir vefa ile bağlı bulunduğu Sultan II. Bayezid’in Divanı ile başlamakta; Sultan’ın hususî kütüphanesi için hazırlanan yazmalarla devam etmektedir. Hem Sultan’ın yüksek himayesini hem de Şeyh’in hamisine duyduğu şükranı görünür kılmak amacıyla oluşturulan bu bölümde; Fatih Sultan Mehmed’in İstanbul’a getirmek üzere özel elçiler göndermesine rağmen muvaffak olamadığı Türkistanlı büyük âlim, mutasavvıf ve şair Abdurrahman Câmî’nin Sultan’a hediye olarak gönderdiği bir eser; yine aynı müellifin Sultan’ın hususî kütüphanesi için istinsah edilen bir eseri; Fatih’in hocası Molla Hüseyin’in Sultan’ın hususî kütüphanesi için bizzat müellifi tarafından istinsah edilen bir eseri; Sultan’ın saray hocası olarak tayin ettiği Atûfî’nin bir eseri; büyük mutasavvıf Kübrevî’nin Sultan’ın hususî kütüphanesi için istinsah edilen bir eseri ve Ali b. Nâsir eş-Şâfiî’nin Sultan’ın hususî kütüphanesi için müellifi tarafından istinsah edilen bir eseri yer almaktadır.

Dördüncü ve son bölüm ise Şeyh Hamdullah’ın hayatına, şahsiyetine ve sanatına dair bilgiler ihtiva eden yazmalardan oluşmaktadır.

Sultan II. Bayezid’in hususî kütüphanesi için hazırlanan bu nüshalar, bir hükümdarın kitaba gösterdiği ihtimamın; ilmî derinliğinin ve kitap üzerinden kurulan kültürel ilişkilerin zarafetini bugüne taşıyan birer belge niteliğindedir.

“Amasya’dan İstanbul’a Şeyh Hamdullah Yazma Eser Sergisi”nde yer alan Mushaf-ı Şerif nüshaları, Şeyh Hamdullah üslûbunun kemalini ve hattatın hayat serüvenini somut biçimde görünür kılmaktadır. Nitekim Şeyh’in ömrünün âhir devrine ait bir mushaf, ferağ kaydında seksen dokuz yaşında olduğunu; metni ihtiyarlık döneminde, başının titrediği bir zamanda tamamladığını bizzat kaydetmesi bakımından dikkat çekicidir. Bu kayıt, sanatın yalnızca gençlik kudretiyle sınırlı olmadığını; sabır, tecrübe ve disiplinin zaman içinde nasıl bir kemale dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

contents, its author, its calligrapher, and the manuscript's codicological features, along with a detailed index. Currently nearing completion, this publication is scheduled to appear in the first months of 2026.

The second undertaking is the "From Amasya to Istanbul: The Sheikh Hamdullah Manuscript Exhibition," prepared on the occasion of the 505th anniversary of his death and conceived as a first of its kind, together with the present catalogue that accompanies the exhibition.

The exhibition we have opened in Amasya, together with the catalogue that accompanies it, is a modest yet meaningful expression of our loyalty to Sheikh Hamdullah and to the city where he was born and raised. Here, "modesty" derives not from the scale of the exhibition, but from the reverence we feel in the presence of the Sheikh's greatness.

Prepared on the occasion of the 505th anniversary of his death, the "From Amasya to Istanbul: The Sheikh Hamdullah Manuscript Exhibition" is a first of its kind. That it is being held in Amasya is deeply fitting; for the history of calligraphy it is an event of particular significance and note. Indeed, the choice to stage the exhibition within the Sultan Bayezid II Külliye—one of Amasya's magnificent historic complexes—specifically in the madrasa building that today serves as the TÜYEK Manuscript Library, carries a symbolic meaning of high value: it may be read as a historical meeting point of the Sheikh, the Sultan, and Amasya.

The exhibition is structured in four sections and comprises 40 works. All of the items on display are also documented in the present catalogue.

In the first section, twenty-two works whose attribution to Sheikh Hamdullah is beyond doubt have been brought together through the meticulous selection of Mehmet Özçay, one of the country's leading masters of calligraphy. To see Sheikh Hamdullah's works assembled at this scale and with such coherence has, until now, been a rare privilege.

In the second section, the familial and school lineages of Sheikh Hamdullah's calligraphy are traced through works by those closest to him: two pieces by his son and student, the great calligrapher Mustafa Dede—who carried forward his father's name—one piece by his grandson, the calligrapher Derviş Mehmed, and one piece by his student 'Alī b. Mustafā.

The third section opens with the *Dīvān* of Sultan Bayezid II—Sheikh Hamdullah's student, patron, and the ruler to whom he remained bound with profound loyalty—and continues with manuscripts prepared for the Sultan's private library. Conceived to make visible both the Sultan's lofty patronage and the Sheikh's gratitude to his benefactor, this section includes: a work sent to the Sultan as a gift by the great Turkestani scholar, Sufi, and poet 'Abd al-Rahmān Jāmī—whom Mehmed the Conqueror had sought to bring to Istanbul by dispatching special envoys, yet without success; another work by the same author copied for the Sultan's private library; a work by Mollā Hüsrev, Mehmed the Conqueror's teacher, copied by the author himself for the Sultan's private library; a work by Arūfī, whom the Sultan appointed as his palace tutor; a work by the great Sufi Kubrāwī copied for the Sultan's private library; and a work by 'Alī b. Nāsir al-Shāfi'ī copied by its author for the Sultan's private library.

The fourth and final section consists of manuscripts containing information on Sheikh Hamdullah's life, personality, and art.

These copies prepared for Sultan Bayezid II's private library are, in effect, documents that carry down to our own time the care a ruler showed to books, his scholarly depth, and the refinement of the cultural relationships forged through books.

The Qur'anic codices (*Mushaf-ı Sharīf* manuscripts) included in the "From Amasya to Istanbul: The Sheikh Hamdullah Manuscript Exhibition" make tangible the full maturity of Sheikh Hamdullah's style and render the calligrapher's life journey visibly concrete. A codex from the final period of his life is particularly striking in this regard: in its colophon (*farāgh* note), the Sheikh records in his own hand that he was eighty-nine years old, and that he completed the text in old age, at a time when his head was trembling. This testimony makes clear that artistic excellence is not confined to the vigor of youth; it shows how patience, experience, and discipline may, over time, be transformed into consummate mastery.

That this manuscript was endowed (*waqf*) by Pertevniyal Valide Sultan carries an additional significance, recalling how manuscripts were preserved throughout history within the culture of endowments and how

Söz konusu nüshanın Pertevniyal Valide Sultan tarafından vakfedilmiş olması ise yazma eserlerin tarih boyunca vakıf kültürü içinde nasıl korunduğunu ve kurumsal hafızaya nasıl dâhil edildiğini hatırlatan ayrı bir değere sahiptir. Yine Şeyh Hamdullah’a nispeti, altınla yazılmış imzası ve sonraki dönem hattatlarının tasdik kayıtlarıyla pekişen diğer mushaf örnekleri, geleneğin kendi içindeki “doğrulama ve isnat” mekanizmasını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Öte yandan, Şeyh Hamdullah tarafından yazımına başlanıp yaklaşık üç asır sonra Yahya Hilmi tarafından tamamlanan mushaf, yazma eserlerin bazen yüzyılları aşan bir “tamamlanma hikâyesi” taşıdığını; metin ve formun farklı dönemlerde, farklı ellerde yeniden bir araya gelebileceğini gösteren çarpıcı bir örnek olarak öne çıkmaktadır.

Sergide yer alan cüzler ve En’âm-ı Şerifler, hat sanatının gündelik hayatta dindarlıkla kurduğu ilişkiyi; okuma pratiklerini ve dua kültürünü belgeleyen kıymetli örneklerdir. Murakka’lar ise yalnızca “güzel yazı parçaları”ndan ibaret olmayıp, bir dönemin zevkini, istif anlayışını ve tezyin dilini albüm mantığıyla kayda geçiren eşsiz kültür belgeleridir. Şeyh Hamdullah’ın farklı hatlarla yazdığı kıt’a ve sayfalardan teşekkül eden murakka’ları, kimi yerde “İbnü’ş-Şeyh” lakabıyla, kimi yerde ise Sultan II. Bâyezid’in kâtibi olduğunu belirten “kâtibü’s-sultân Bâyezîd Han” imzasıyla karşımıza çıkar. Bu imzalar, yazı ile tarih arasında doğrudan bir bağ kurar; sanatkârın devlet ve ilim çevreleriyle ilişkisini, hat sanatındaki himaye ve iltifat mekanizmasını görünür kılar.

Katalogda ayrıca, Şeyh Hamdullah’ın istinsah ettiği eserler üzerinden sultanların ve Osmanlı saray çevresinin ilim ve kitapla kurduğu bağa; hangi metinlere, fikirlere ve irfan çizgilerine yakınlık duyduklarına dair mühim ipuçları da takip edilebilmektedir. Sahih hadislerden derlenen *Meşâriku’l-Envâr*, Gazzâlî’nin *el-Munkızü mine’d-Dalâl*’i ile Ahmed el-Gazzâlî’nin *et-Tecrîd*’i, beden ve ruh sağlığını birlikte ele alan *Mesâlihu’l-Ebdân ve’l-Enfus* gibi eserler, yalnız metin

seçimi bakımından değil; yazmalardaki vakıf mühürleri, istinsah kayıtları ve kütüphane izleri ile birlikte okunduğunda, aynı zamanda bir ilmî dolaşım haritası da sunmaktadır.

Bu sergi ve elinizdeki kitap, sadece büyük bir hattatın ömrünü vakfettiği seçme eserlerinin ve hayatının şahitleri değildir. Aynı zamanda İslâm hat sanatları tarihindeki bir dönüm noktasının belgeleri; Şeyh Hamdullah’ın inşa ettiği Osmanlı hat üslûbunun kaynaklarıdır. Zira Şeyh Hamdullah’ın yazıları, yalnız estetik üstünlüğüyle değil, Osmanlı hat üslûbunun “kurucu metinleri” olarak da kabul edilmektedir. Bu kurucu etki; Mushaflardan En’âm-ı Şeriflere, cüzlerden murakka’lara, farklı alanlara ait yazmalardan küçük bir karalama sayfasına kadar uzanan geniş bir yelpazede açıkça izlenebilmektedir. Her bir parça hem bir sanatkârın el izini hem de bir geleneğin doğuşunu aynı anda taşıyan nadide birer belgedir.

Burada sergilenen miras, yalnızca Amasyalı Şeyh Hamdullah’ın eserlerinden ibaret de değildir; onun etrafında teşekkül eden kültür ve sanat çevresini de aydınlatan, zengin ve katmanlı bir medeniyet hafızasıdır. Şeyh’in eserlerini; oğlu, torunu ve talebesi gibi birinci dereceden yakınlarının kaleminden çıkan hem aile silsilesini hem de mektebin üslûbunu yaşatan sanat değeri yüksek yazmalar takip etmektedir.

Bu çizgiyi tamamlayan diğer yazmalar ise, şehzadelğinde ve sultanlığında bir büyük sanatkârın zirve me-saisine imkân hazırlayan; hat meşk edip icazet alan, kültür ve sanat himayesiyle bir dönemin ufkunu açan Sultan II. Bayezid’e duyduğumuz şükranın da somut belgeleridir.

Bu eserler; satırlara, renklere, kâğıtlara, ciltlere; hareketlere, cezmlere, şeddelere ve nakışlara işlenmiş, ehlinin keşfini—yahut keşif vaktini—bekleyen sırlar gibidir. Bir zamanlar kendi ellerimizle kapadığımız kapıların, raflara, sandıklara, kara toprağa emanet ettiğimiz; araya mesafeler koyup neticede yabancılaştığımız kadim medeniyetimizin, bize yeniden uzattığı altın anahtarlardır. Hem mazimizdir hem âtimizdir.

they were incorporated into institutional memory. Other Qur'anic codices—whose attribution to Sheikh Hamdullah is strengthened by his gilded signature and by the certification notes left by calligraphers of later periods—are likewise important, for they demonstrate the tradition's own internal mechanisms of “verification and attribution” (*tasdīq* and *isnād*).

On the other hand, a Qur'anic codex begun by Sheikh Hamdullah and completed nearly three centuries later by Yahya Hilmi stands out as a striking example, showing that manuscripts may sometimes carry a “story of completion” that spans centuries—and that text and form can be brought together anew in different periods and by different hands.

The *juz*' parts and *An'ām-i Sharīf* booklets included in the exhibition are valuable witnesses to the relationship calligraphy maintained with everyday piety, documenting reading practices and the culture of supplication. *Murakka'* albums, by contrast, are not merely “beautiful pieces of writing”; rather, they are unique cultural documents that record, in an album-like logic, the taste of an era, its conception of composition (*istif*), and its language of ornamentation. Sheikh Hamdullah's *murakka's*—compiled from *qit'as* and pages written in different scripts—appear at times with the epithet “Ibn al-Shaykh,” and at others with the signature “kātib al-sultān Bāyezīd Khān,” indicating that he served as Sultan Bayezid II's scribe. These signatures establish a direct link between writing and history: they render visible the artist's connections to the state and scholarly circles, and the mechanisms of patronage and favor that shaped the art of calligraphy.

The catalogue also makes it possible to trace important clues—through the works copied (*istinsākh*) by Sheikh Hamdullah—about the relationship that sultans and the Ottoman court milieu forged with scholarship and books, and about the texts, ideas, and lines of *irfān* (spiritual-intellectual tradition) toward which they felt affinity. Works such as *Mashāriq al-Anwār* (compiled from sound hadiths), al-Ghazālī's *al-Munqidh min al-Dalāl*, Ahmad al-Ghazālī's *al-Tajrīd*, and *Masālih al-Abdān wa'l-Anfus*, which treats bodily and spiritual well-being together, offer not only evidence in terms of textual selection; when read alongside the manuscripts' *waqf* seals, copying notes, and library traces, they also present a map of scholarly circulation.

This exhibition and the present volume are not merely witnesses to a great calligrapher's life and to a selection of works to which he devoted that life. They are also documents of a turning point in the history of Islamic calligraphic arts—the sources of the Ottoman calligraphic style that Sheikh Hamdullah built. For Sheikh Hamdullah's writings are regarded not only for their aesthetic excellence, but also as the “foundational texts” of the Ottoman style of calligraphy. This foundational impact can be clearly traced across a wide spectrum: from Qur'anic codices (*mushafs*) to *An'ām-i Sharīf* booklets, from *juz*' parts to *murakka'* albums, from manuscripts in diverse fields to a small page of rough jotting. Each piece is a rare document that carries, at once, both the imprint of an individual master's hand and the birth of a tradition.

The legacy displayed here is not confined to the works of Sheikh Hamdullah of Amasya alone; it is a rich and layered civilizational memory that also illuminates the cultural and artistic milieu formed around him. Following the Sheikh's own works are high-value manuscripts produced by the hands of his closest circle—such as his son, his grandson, and his students—manuscripts that sustain both the family lineage and the stylistic character of the school.

The other manuscripts that complete this trajectory are likewise tangible documents of our gratitude to Sultan Bayezid II: a patron of culture and the arts who, as prince and later as sultan, made possible the summit of a great artist's endeavor, who practiced calligraphy under the Sheikh and received an *ijāzah*, and whose patronage helped open the horizons of an age.

These works are like secrets inscribed into lines, colors, paper, bindings—into vowels and diacritics, *jazms*, *shaddas*, and ornament—waiting for those qualified to discover them, or for the moment of discovery to arrive. They are the golden keys that our ancient civilization, from which we once placed distance and to which we ultimately grew estranged—after closing its doors with our own hands, entrusting its treasures to shelves, chests, and dark earth—now extends to us once again. They are both our past and our future.

Therefore, these are far more than “40 historical books of high artistic value” whose worth derives solely from their calligrapher: they are the silent witnesses of peri-

Dolayısıyla bunlar, kıymetini yalnız hattatından alan “sanat değeri yüksek 40 tarihî kitap” olmaktan çok daha fazlasıdır: Zirveye ulaştığımız dönemlerin sessiz tanıklarındır; dünyaya yeniden söyleyecek sözü olan bir medeniyetin, keşfedicisini bekleyen şahitleridir. Niyazımız, bu sergi ve kataloğun, ziyaretçiyi ve okuyucuyu yazma eserlerin sessiz ama derin dünyasına davet eden kalıcı bir hatıra olmasıdır.

Vefatının 505. senesinde Şeyh Hamdullah'ı rahmetle anıyor; yüzlerce yıllık yazma eser mirasımızın en iyi şekilde korunması, yaşatılması ve istifadeye açılması için Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığını kuran ve çalışmalarımızı yakından takip eden Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a; sergimizin açılışını gerçekleştiren her zaman desteğini esirgemeyen Kültür ve Turizm Bakanımız Sayın Mehmet Nuri Ersoy'a; yazısıyla kitabımıza zenginlik katan hat tarihimizin duayeni M. Uğur Derman'a; Şeyh Hamdullah eserlerinin aidiyetinin tespitinde ve eser seçimine katkıda bulunan hattat Mehmet Özçay'a; serginin

Amasya'da gerçekleştirilmesine verdikleri destekten dolayı Amasya Valisi Sayın Önder Kalkan'a ve Amasya Üniversitesi Rektörü Sayın Ahmet Hakkı Turabi'ye; Amasya İl Kültür ve Turizm Müdürümüz Yaser Ergün'e, Amasya Yazma Eser Kütüphanesindeki mesai arkadaşlarımıza, valilik ve üniversiteden katkıda bulunan, emeğini esirgemeyenlere; Daire Başkanlarımız Ekrem Aytar ve Necmettin Azak'a; Araştırma ve Eğitim Merkezi CMüdürümüz Emine Öztürk'e; eserlerin araştırılması, belirlenmesi ve metinlerin yazımını başarıyla yürüten yazma eser uzmanımız Ahmet Çinar'a; sergi kurulumunu gerçekleştiren yazma eser uzmanımız Muhammet Kasım Gültekin'e; restorasyon süreçlerinde emek veren restoratörlerimiz Dilek Karayel Bozyiğit ve Cüneyt Adıvar'a ve emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarımıza ve kurumumuz uzmanlarına içtenlikle teşekkür ediyorum.

ods in which we reached our zenith; they are testimonies awaiting the discoverer of a civilization that still has something to say to the world. It is our hope that this exhibition and its catalogue will remain as a lasting keepsake—one that invites visitors and readers into the quiet yet profound world of manuscripts.

On the 505th anniversary of his passing, we remember Sheikh Hamdullah with mercy, and I would like to express my sincere gratitude to: His Excellency President Recep Tayyip Erdoğan, who established the Presidency of the Türkiye Manuscript Institution (TÜYEK) to ensure that our centuries-old manuscript heritage is preserved in the best possible manner, sustained, and opened for scholarly use, and who continues to follow our work closely; His Excellency Minister of Culture and Tourism Mehmet Nuri Ersoy, who honored us by inaugurating the exhibition and who has never withheld his support; M. Uğur Derman, the doyen of our calligraphic history, whose con-

tribution has enriched this volume; the calligrapher Mehmet Özçay, whose valuable assistance shaped the selection of works and the determination of their attribution to Sheikh Hamdullah; His Excellency Governor of Amasya Önder Kalkan, and the Rector of Amasya University Ahmet Hakkı Turabi, for their support in making this exhibition possible in Amasya; our department heads Ekrem Aytar and Necmettin Azak; our Director of Research and Education Emine Öztürk; our manuscript specialist Ahmet Çınar, who successfully carried out the research, identification of the works, and the writing of the texts; our manuscript specialist Muhammet Kasım Gültekin, who oversaw the installation of the exhibition; our conservators Dilek Karayel Bozyiğit and Cüneyt Adıvar, for their efforts in the restoration processes; and all our colleagues who contributed to this undertaking.

Şeyh Hamdullâh (ö. 926/1520)

Uğur Derman

Hat sanatına Osmanlı şivesini kazandıran Şeyh Hamdullâh'ın 505. senesi münasebetiyle Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından Amasya'da bir sergi tertib edilmektedir.

Şeyh Hamdullâh'ın nadide eserlerini ihtiva edecek serginin Amasya'da yapılıyor olması da çok manidardır. Zira Amasya, Şeyh'in doğduğu, büyüdüğü ve üstâdı Hayreddin Mar'aşî'den hat sanatını öğrendiği şehirdir.

Şeyh Hamdullâh'ın san'atındaki kudretini ibraz etmesi noktasında en büyük şahidi olan ve seksen dokuz yaşında başının titrediği bir devirde yazdığı mushaf-ı şerif başta olmak üzere üç mushaf-ı şerif, en'âm-ı şerîfler, murakkalar, Fatih Sultan Mehmed ve Sultan II. Bâyezid'in husûsî kütübhâneleri için istinsah ettiği eserler ile talebeleri tarafından istinsah edilen eserler, sergiyi Osmanlı hat san'atının terakkîsini ve husûsen Şeyh Hamdullâh'ın hat san'atındaki mevkiini en şaşı'alı bir sûrette nazarlara arz etmesi cihetinden ehemmiyetli kılmaktadır.

XIV. asrın sonlarında Osmanlı idâresine geçen Amasya, bir ilim ve san'at merkezi hâline geldikten sonra, birçok Buharalı Türk'ün hicret yeri olmuştu. Bunlar arasında, "Sühreverdî" tarîkatine mensûb olan Mustafa Dede isimli bir şeyh de vardı. Bu zât, İslâm Peygamberi'nin "Evleniniz, çoğalınız" tavsiyesine, şahsı için uyma zamânının geldiğine herhâlde kanaat getirmiş olmalıydı ki, bir gün Amasya'da gezerken rastladığı keşfi açık mubârek bir zât, onun kalbinden geçenleri okuyup: "Ey Dede! Senin evleneceğin, filân mahallede bir fakîr kadının kızıdır; ondan başkası değildir. Almakda tereddüd etme!" dedi.

Mustafa Dede, hemen bu emri yerine getirerek o fakîr kızını buldu ve evlendi. Sonra, o keşfi açık zât ile tekrar görüştüğünde sözlerinin sebebini sordu. O mubârek adam, bu defa ellerini kaldırdı ve: "Madem

ki, sen o fakîrenin kızını aldın. Allah, sana ondan öyle bir çocuk versin ki, kemâlâtı, irfânı ve güzelliği, her yerde bilinip söylensin. Nâmı, kıyâmete dek kalsın, ismi de Hamdullâh olsun" diye duâ etti.

İşte, Hamdullâh ismini verdikleri istikbâlin bu hat dehâsı, muhtemelen 833/1429 senesinde Amasya'da doğdu. Büyüyüp de, ilim tahsîlinin yanı sıra, hüsn-i hatta da alâkası artınca -o sıralarda Amasya'da bulunan- Hayreddin Mar'aşî'den (ö.874/1470'den sonra) Yâkûtü'l-Mustâsımî (ö.698/1298) vâdisinde aklâm-ı sitteyi öğrendi; Abdullâhü's-Sayrafi'nin (ö.745/1344'den sonra) yazılarını da dikkatle inceledi. O esnâda, Fâtih'in şehzâdesi Bayezid (saltanatı: 1481-1512), Amasya Sancağına vâli olarak gelmişti. Gerek Mustafa Dede'ye, gerekse oğluna karşı yakınlık duydu. Hamdullâh Efendi'den hüsn-i hat öğrendi. Hattâ, babası Fâtih Sultan Mehmed'in husûsî kütübhânesi için bâzı eserleri de ona istinsâh ettirdi.

Fâtih'in 1481'deki ölümü üzerine, Şehzâde Bayezid, Osmanlı tahtına oturmak üzere İstanbul'a geldi, hocası Hamdullâh Efendi'yi de buraya çağırdı. Hareminde ona bir yer verip, "saray kâtibi" ve "yazı muallimi" olarak, hüsn-i hatla istediği şekilde uğraşmasını sağladı. Yazarken, Şeyh'in hokkasını tutar, rahat etsin diye sırtını yastıklarla besledi.

O zamanlar, aklâm-ı sitte dediğimiz altı cins yazıda (sülûs, nesih, muhakkak, reyhanî, tevkî', rıkâ') daimâ Yâkûtü'l-Mustâsımî'nin geliştirdiği şîve makbûl sayılırdı, tabiatıyla Şeyh Hamdullâh da bu vâdîde yazardı. Bir gün Hamdullâh Efendi'yle sohbeti esnâsında -ki, bu tahmînen 890/1485 yılına rastlar- Sultan II. Bayezid, Hazîne'den yedi aded enfes Yâkût yazısı çıkarttırıp hocasına gösterdi ve: "Bu tarzdan gayrı bir vâdî ihtirâ olunsaydı iyi olurdu" diye teşvîk etti. Bunun üzerine Şeyh, bir "yazı çilesi"ne girmek

Şeyh Hamdullah (d. 926/1520)

Uğur Derman

To mark the 505th anniversary of Şeyh Hamdullah, who imparted an Ottoman character to the art of calligraphy, the Manuscript Institution of Türkiye is organizing an exhibition in Amasya.

The fact that the exhibition, which will feature rare works by Şeyh Hamdullah, is being held in Amasya is also highly meaningful, as Amasya is the city where the master was born and raised, and where he learned the art of calligraphy from his teacher Hayreddin Mar'asî.

Among the works on display are three Qur'ân manuscripts—foremost among them the Qur'ân manuscript that stands as the greatest testimony to Şeyh Hamdullah's mastery, written at a time when his hand trembled at the age of eighty-nine—as well as An'âm-i sharifs, muraqqa's, works he copied for the private libraries of Sultan Mehmed II and Sultan Bayezid II, and manuscripts copied by his students. Together, these works render the exhibition particularly significant, as they present in the most splendid manner the advancement of Ottoman calligraphy and, above all, the distinguished position of Şeyh Hamdullah within the art of calligraphy.

After Amasya came under Ottoman rule towards the end of the fourteenth century and developed into a center of learning and the arts, it became a place of migration for many Turks from Bukhara. Among them was a shaykh named Mustafa Dede, who was affiliated with the Suhrawardiyya order. It appears that this individual had come to the conviction that the time had arrived for him personally to follow the Prophet of Islam's exhortation, "Get married and multiply." One day, while walking in Amasya, he encountered a blessed man endowed with spiritual insight, who read what was in his heart and said to him: "O Dede! The woman you are to marry is the daughter of a poor woman living in such-and-such a quarter; she is none other than her. Do not hesitate to take her in marriage."

Mustafa Dede immediately carried out this command, found the poor girl, and married her. Later, when he

encountered that spiritually perceptive man once again, he asked him about the reason for his words. Thereupon, the blessed man raised his hands and prayed: "Since you have taken the daughter of that poor woman in marriage, may God grant you from her a child whose perfection, wisdom, and beauty shall be known and spoken of everywhere; may his name endure until the Day of Resurrection, and may his name be Hamdullah."

Thus, this future genius of calligraphy, to whom the name Hamdullah was given, was most likely born in Amasya in 833/1429. As he grew older, and as his interest in the fine art of calligraphy increased alongside his scholarly studies, he learned the six scripts (*aqlām al-sitta*) in the tradition of Yāqūt al-Musta'simī (d. 698/1298) from Hayreddin Mar'asî (d. after 874/1470), who was then residing in Amasya. He also carefully studied the writings of 'Abdullāh al-Sayrafī (d. after 745/1344). At that time, Bayezid, son of Sultan Mehmed II—later Sultan Bayezid II (r. 1481–1512)—had come to Amasya as governor of the province. He showed particular favor both to Mustafa Dede and to his son, learned calligraphy from Hamdullah Efendi, and even commissioned him to copy certain works for the private library of his father, Sultan Mehmed II.

Following the death of Sultan Mehmed II in 1481, Şehzāde Bayezid came to Istanbul to ascend the Ottoman throne and invited his teacher, Hamdullah Efendi, to the capital as well. He granted him a place within his imperial household and enabled him to devote himself fully to the art of calligraphy by appointing him as a "palace scribe" and "instructor in calligraphy." While Hamdullah was writing, the Sultan would hold his inkwell and support his back with cushions so that he might work in comfort.

At that time, in the six scripts known as the *aqlām al-sitta*—*thuluth*, *naskh*, *muhaqqaq*, *rayhānī*, *tawqī'*, and *riqā'*—the style developed by Yāqūt al-Musta'simī was invariably regarded as the accepted norm; naturally, Şeyh Hamdullah also wrote within this tradition. One day, during a conversation with Hamdullah Efen-

üzere birkaç ay Alemdağ'ında inzivâyâ çekildi ve "Hızır Aleyhisselâm'ın da yardımıyla" kendisine hâs yazı üslûbunu buldu, daimâ o vâdîde eser vermeğe başladı. Ondan sonra, yazı san'atımızda bu "Şeyh vâdîsi" hâkim olup, arada yetişen büyük üstâdlar eliyle, daha da süzülerek saflaşdı ve en mükemmel şekliyle asrımıza kadar geldi. Bu sebeble Şeyh Hamdullâh için "kıbletü'l-küttâb" (yazıcıların teveccüh noktası) tâbîri kullanılır. Onun hat san'atındaki mevkiini göstermesi bakımından mühim olan şu beyit de kayda değer:

Şeyh oğlu Hamdî hattı tâ kim buldu zuhur
Âlemde bu muhakkak, nesh oldu hatt-ı Yâkût

Sultan II. Bayezid'in, şahsî tilâveti için Şeyh'e yazdırdığı iki mushaftan biri hâlen Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi, A.5 ve diğeri İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphânesi, A. 6662'dedir. Hamdullâh Efendi'nin annesi 1508 yılı başlarında - herhâlde yüz yaşına yaklaşmış olarak - vefat ettiğinde, Sultan'ın, 5000 akçe ve nâdîde bir elbise hediyesi ile Şeyh'i teselli ettiği, arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır.

San'atkârimız, Kur'ân-ı Kerîm (47 adet), en'âm-ı şerîf, Kur'ân cüzleri, duâ mecmûaları, kıt'a ve murakkalar, meşk mecmûaları v.s. ile ömrünü değerlendirmiştir. Eserlerinden, zamânımıza kadar gelenler, müze, kütübhâne ve husûsî koleksiyonların başköşesinde yer alır. Hamdullâh Efendi, eserlerinde dâimâ "İbnü's-Şeyh" (Şeyhoğlu) künyesini belirtir. "Şeyh Hamdullâh" şeklinde imzâsı görülmemiştir. Bayezid (İstanbul ve Edirne), Fîruzağa, Davud Paşa câmilerinin kitâbeleri onun celî sülûs hattına örnek olarak verilebilirse de, bu yazılar, sonraki celî telâkkisine göre çok ibtidâî kalır.

Hamdullâh Efendi'nin yetiştirdiği talebenin kesin adedini tesbîte imkân yoktur. Fakat en başta gelenleri, kendi babasının ismini verdiği oğlu Mustafa Dede (900/1495-945/1538) ve dâmadı Şükrullâh Halîfe'dir (ö.950/1543'den sonra). Bunların çocukları ve torunları da hüsn-i hat ile meşgûl olarak, yeni nesillere öğretmişlerdir. Yazı san'atı târihinde en çok hattat yetiştiren âile her hâlde Şeyh Hamdullâh'ındır.

Daha Amasya'da iken kemankeşliğe (=okçuluk) merak saran Şeyh Hamdullâh İstanbul'a geldikten sonra, bir fetih yâdigârı olarak tesîs edilen Ok Meydanı'nda ok idmanlarına devâm ederdi. Onun bu hünerini bilen Bayezid Han, meydanın vakfını geliştirmiş ve kendisini, burada kurulan Atıcılar Tekkesi'nin şeyhliğine tâyîn etmiştir. Esâsen, Hamdullâh Efendi'nin isminin başındaki "Şeyh" ünvânı -tarîkat mensûbu olmakla beraber- tarîkat şeyhliğinden ziyâde, Atıcılar Tekkesi Şeyhi oluşundan gelmektedir. Nitekim, 911/1505 yılında, Ok Meydanı'nda nâmına dikilen menzîl taşında, kendisi "Reîsü'l-hattâtîn, Şeyhü'r-râmiyân" (= hattatların reîsi, okçuların şeyhi) olarak tanıtılmaktadır. Hat san'atında da "Şeyh" kelimesi yalnız başına kullanıldığı vakit bu, Hamdullâh Efendi'ye delâlet eder. Hattatımızın terzilik ve yüzücülükde de mahâret sahibi olduğuna dâir rivâyetler vardır.

Şehzâde Selim'in, babasını tahttan indirerek, 1512 yılında pâdişâh oluşundan sonra, Bayezid-i Velî'ye son derece bağlı bulunan Şeyh Hamdullâh, bu hareketten hoşnûd kalmadığını belirtircesine, Alemdağ'ının Sarıkâdı (Sarığâzi) köyünde inzivâyâ çekildi ve rivâyete göre, Yavuz'un vefâtına kadar (1520) İstanbul'a inmedi. Şeyh hattına meraklı olanlar, geçen asırda bile, onun yazılarından bulmak ümîdiyle bu köye giderlermiş.

Kânûnî Sultan Süleyman Eylül 1520 sonlarında Osmanlı tahtına çıktıktan hemen sonra, Şeyh Hamdullâh'ı huzûruna kabul edip, kendisi için bir Kur'ân-ı Kerîm yazmasını istedi. Yaşlılığı ve hastalıkları sebebiyle özür beyân eden 91 yaşındaki hattatımız, mushafı yazması için hemşehrisi Muhyiddîn Amâsî'yi tavsiye ederek huzurdan ayrıldı. 926/1520 yılı nihâyetine doğru vefât ettiğinde, cenâzesi -namazı Ayasofya Câmii'nde kılınarak- Üsküdar'daki Karacaahmed kabristanına defnolundu. Hattatların bir kısmı "Şeyh sofası" denilen ve hâlâ duran bu mahallin civârına gömülmeyi şeref saymışlar; bu san'ata yeni başlayanlar arasında da onun kabir toprağında bir hafta beklettikleri kalemle hat öğrenmekden mânevî feyz umanlar çıkmıştır.

di—an event that may be dated to around 890/1485—Sultan Bayezid II had seven exquisite specimens of Yâqût’s calligraphy brought from the Imperial Treasury and showed them to his teacher, encouraging him by saying: “It would be good if a different manner from this style were to be devised.” Thereupon, Şeyh withdrew into seclusion on Alemdağı for several months, submitting himself to a rigorous and self-imposed ordeal of writing, and—“with the assistance of Khidr, peace be upon him”—arrived at a calligraphic style uniquely his own, thereafter producing his works consistently in accordance with this new course. From that point onward, this “Şeyh course of calligraphy” came to dominate Ottoman calligraphy and, through the hands of successive great masters, was further refined and purified, reaching our own age in its most perfected form. For this reason, Şeyh Hamdullah is referred to as the *qiblat al-kuttâb*—the point of orientation for calligraphers. The following couplet, which aptly conveys his position within the art of calligraphy, is also worthy of note:

*Şeyh oğlu Hamdi hattı tâ kim zuhur buldu
Âlemde bu muhakkak nesh oldu hatt-ı Yâkût*

Meaning, “Since the script of Hamdi, son of the shaykh, has come to light, the calligraphy of Yâqût has surely been superseded in this world.”

One of the two Qur’ân manuscripts that Sultan Bayezid II commissioned from Şeyh Hamdullah for his personal recitation is today preserved in the Library of the Topkapı Palace Museum (A.5), while the other is housed in the Istanbul University Library of Rare Books (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler) (A.6662). Archival records further indicate that when Hamdullah Efendi’s mother passed away in the early months of 1508—apparently at nearly one hundred years of age—the Sultan consoled Şeyh by granting him five thousand akçe and the gift of a rare garment.

Our artist devoted his life to the production of Qur’ân manuscripts (forty-seven in total), An’âm-i sharîfs, Qur’ân sections, prayer compilations, calligraphic panels (*qit’a*), *muraqqa*’s, model-books of calligraphy (*meşk mecmûası*), and similar works. Those of his works that have survived to our own time occupy a place of honor in museums, libraries, and private collections. In his works, Hamdullah Efendi consistently used the appellation “İbnü’ş-Şeyh” (Son of the Shaykh); no signature in the form “Şeyh Hamdullah” is known to exist. While the inscriptions of the Bayezid (Istanbul and Edirne), Firuz Ağa, and Davud

Paşa mosques may be cited as examples of his *jâlî thuluth* script, these inscriptions appear rather rudimentary when judged by later conceptions of *jâlî* calligraphy.

It is not possible to determine the exact number of students trained by Hamdullah Efendi. Among the foremost of them were his son Mustafa Dede (900/1495–945/1538), whom he named after his own father, and his son-in-law Şükrullah Halife (d. after 950/1543). Their children and grandchildren likewise engaged in the art of fine calligraphy and passed it on to subsequent generations. In the history of calligraphy, the family that produced the greatest number of calligraphers is undoubtedly that of Şeyh Hamdullah.

Şeyh Hamdullah, who had developed an interest in archery (*kemankeşlik*) while still in Amasya, continued his archery practice after coming to Istanbul at the Ok Meydanı (Archery Field), which had been established as a memorial of conquest. Aware of his skill in this art, Sultan Bayezid II expanded the endowment of the field and appointed him as the shaykh of the Atıcılar Tekke (Lodge of Archers) founded there. Indeed, although Hamdullah Efendi was affiliated with a Sufi order, the title “Şeyh” preceding his name derives not so much from spiritual leadership within a tarîqa as from his position as the Shaykh of the Atıcılar Tekke. Accordingly, on the range stone (menzil taşı) erected in his name at the Ok Meydanı in 911/1505, he is described as “*Ra’îs al-Hattâtîn, Shaykh al-Râmiyân*” (Chief of Calligraphers and Shaykh of Archers). In the art of calligraphy, moreover, when the word “Şeyh” is used on its own, it refers specifically to Hamdullah Efendi. There are also reports indicating that he possessed skill in tailoring and swimming.

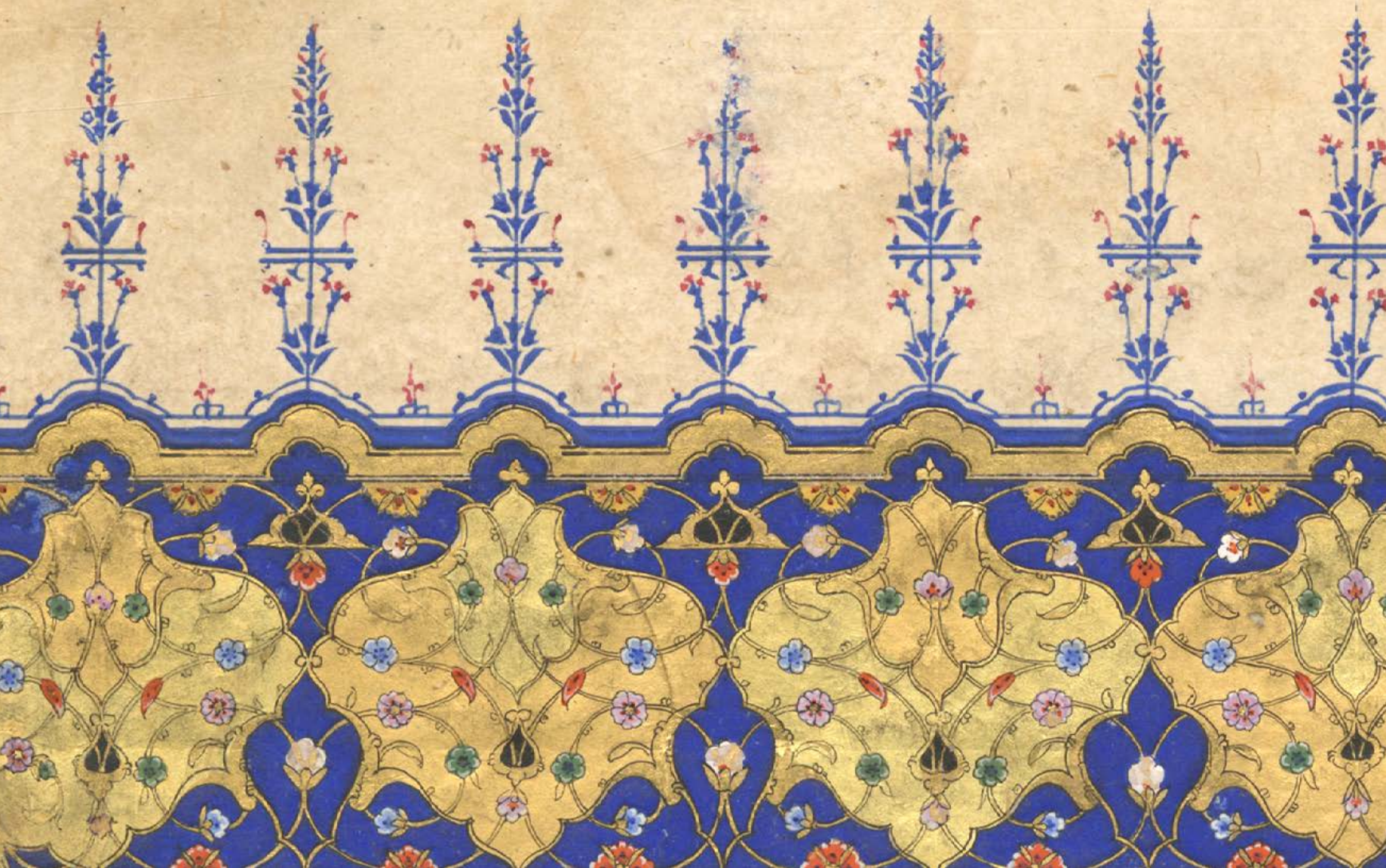
After Şehzâde Selim deposed his father and ascended the throne in 1512, Şeyh Hamdullah—who had been deeply devoted to Bayezid-i Velî—withdrew into seclusion in the village of Sarıkadı (Sarığazi) on Alemdağı, evidently to express his displeasure with this action. According to tradition, he did not return to Istanbul until the death of Yavuz Sultan Selim in 1520. Those with an interest in the Şeyh’s calligraphic style are said to have visited this village even in the previous century, in the hope of finding examples of his handwriting.

Shortly after ascending the Ottoman throne in late September 1520, Sultan Süleyman I received Şeyh Hamdullah in audience and requested that he copy

Mustafa Dede'ye, oğlu Hamdullâh için daha doğmadan duâ eden mubârek pîrin kerâmeti sürüp gidiyor. Zîrâ vefâtı üzerinden tam beş yüz beş yıl geçen Şeyh Hamdullâh'ı bugün de hayırla ve hayranlıkla yâd etmeyi sürdürüyoruz; dünya durdukça da, elbet öyle olacaktır.

Kaynaklar:

Gelibolulu Mustafa Âlî, Menâkıb-ı Hünerverân (nşr. İbnülemin Mahmud Kemal), İstanbul 1926, s.24; Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, Tuhfe-i Hattâtîn (nşr.İbnülemin Mahmud Kemal), İstanbul 1928, s.185-187; Mîrzâ Habib, Hatt u Hattâtân, İstanbul 1305, s. 79; Nefeszâde Seyyid İsmail, Gülzâr-ı Savab (nşr. Kilisli Rif'at Bilge), İstanbul 1938, s.48; Suyolcuzâde Mehmed Necib, Devhatü'l-Küttâb (nşr. Kilisli Rif'at Bilge), İstanbul 1942, s.8; Hilâl Kazan, XVI. Asırda Sarayın San'atı Himâyesi, İstanbul 2010, s.48, 141-142; M.Uğur Derman, Doksandokuz İstanbul Mushafı, İstanbul 2010, s.22-32.

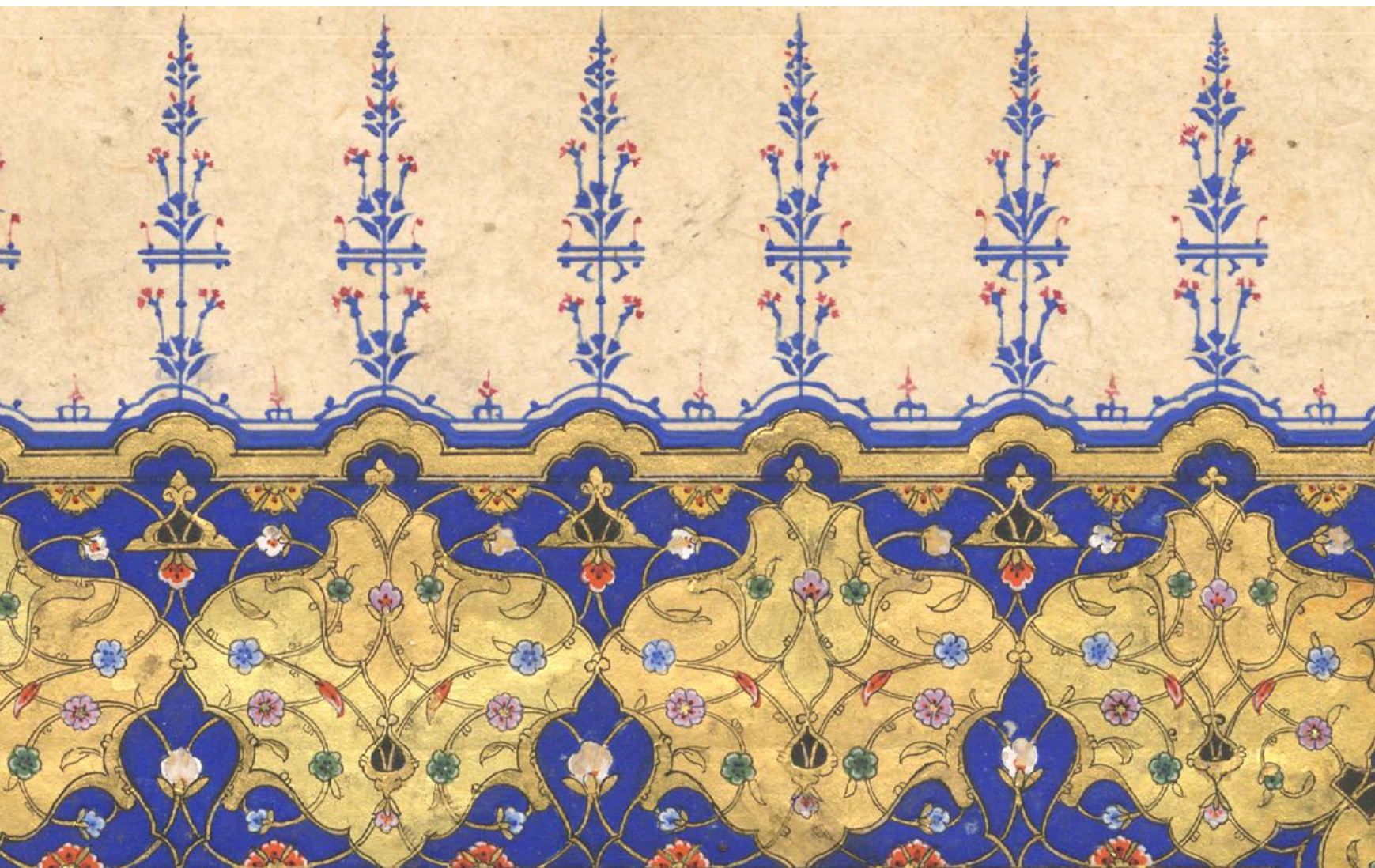

a Qur'ân for him. Our calligrapher, then ninety-one years old, excused himself on account of his advanced age and ailments, and, upon taking his leave, recommended his fellow townsman Muhyiddin Amâsî to undertake the task. When Şeyh Hamdullah passed away toward the end of 926/1520, his funeral prayer was performed at the Hagia Sophia Mosque, and he was buried in the Karacaahmed cemetery in Üsküdar. Some calligraphers regarded it as an honor to be buried near the area known as the “Şeyh precinct” (*Şeyh sofası*), which still survives today; and among those newly embarking upon the art, there were even individuals who hoped to receive spiritual inspiration by leaving their pens for a week in the soil of his grave and using that very pen to learn calligraphy.

The blessing of the venerable saint who prayed for Mustafa Dede's son Hamdullah before his birth still continues strong. Indeed, even five hundred and five years after his passing, Şeyh Hamdullah is remembered with reverence and admiration, and, he shall remain so remembered for as long as the world stands.

References

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Menâkıb-ı Hünerverân*, edited by İbnülemin Mahmud Kemal, İstanbul, 1926, p. 24; Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, *Tuhfe-i Hattâtîn*, edited by İbnülemin Mahmud Kemal, İstanbul, 1928, pp. 185–187; Mîrzâ Habib, *Hatt u Hattâtân*, İstanbul 1305, p. 79; Nefeszâde Seyyid İsmail, *Gülzâr-ı Savab*, edited by Kilisli Rif'at Bilge, İstanbul, 1938, p. 48; Suyolcuzâde Mehmed Necib, *Devhatü'l-Küttâb*, edited by Kilisli Rif'at Bilge, İstanbul, 1942, p. 8; Hilâl Kazan, *XVI. Asırda Sarayın San'atı Himâyesi*, İstanbul, 2010, pp. 48, 141–142; M. Uğur Derman, *Doksandokuz İstanbul Mushafı*, İstanbul, 2010, pp. 22–32.

الحق انقش وانك

المالك و دانك

كتاب ملك الروم

ما اشتب لك

1 Kur'ân-ı Kerîm

Qur'ân Manuscript

379 yaprak, 13 satır
200x130-130x75 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından nohudî renkli Doğu kâğıdı üzerine nesih hattıyla yazılan bu Mushaf-ı Şerif, hattatın ahir ömründeki eserlerindendir. Şeyh Hamdullah, ferağ kaydında seksen dokuz yaşında olduğunu; metni ihtiyarlık devrinde ve başının titrediği bir zamanda tamamladığını belirtmektedir.

Mushaf-ı Şerif, Sultan Abdülaziz'in vâidesi Pertevniyal Vâlide Sultan tarafından, İstanbul Aksaray'da inşa ettirdiği câmiin kütüphanesine vakfedilmiştir. Ferağ kaydının altında, tezhip içinde Pertevniyal Vâlide Sultan'ın "Hân-ı Mahmûd-i Adlî'nin Goncası Abdülaziz Efendi Vâidesi" ibareli mührü bulunmaktadır.

Fâtiha Sûresi ile Bakara Sûresi'nin ilk âyetlerinin yer aldığı bölüm ile sûre başları, hizb, aşır ve secde gülleri tezhiplidir. Sûre başları icâze hattıyla, altın ve üstübeç mürekkep kullanılarak yazılmıştır.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Pertevniyal 19

379 folios, 13 lines
200x130-130x75 mm.
Naskh

This Qur'ân manuscript, written in naskh script by Şeyh Hamdullah on chickpea-colored Eastern paper, is among the works produced in the later years of the calligrapher's life. In the colophon, Şeyh Hamdullah states that he was eighty-nine years old and notes that he completed the text in his old age, at a time when his head was trembling.

The Mushaf was endowed by Pertevniyal Vâlide Sultan, the mother of Sultan Abdülaziz, to the library of the mosque she commissioned in Aksaray, Istanbul. Beneath the colophon, within the illumination, appears the seal of Pertevniyal Vâlide Sultan bearing the inscription "Hân-ı Mahmûd-i 'Adlî'nin Goncası Abdülaziz Efendi Vâidesi (The Rosebud of Mahmûd-i 'Adlî Han, Mother of Abdülaziz Efendi)."

The section containing Sûrat al-Fâtiha and the opening verses of Sûrat al-Baqara, as well as the sûra headings and the hizb, 'ashir, and sajda rosettes are illuminated. The sûra headings are written in *ijâza* script, using gold and lead white ink.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library,
Pertevniyal 19

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Perteвніyal 19, 378^b-379^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Perteвніyal 19, 378^b-379^a ♦

2 Kur'ân-ı Kerîm

Qur'ân Manuscript

368 yaprak,13 satır
210x148-138x78 mm
Nesih

Bu Mushaf-ı Şerif Şeyh Hamdullah tarafından nesih hattıyla nohudî rengi doğu kâğıdı üzerine yazılmıştır. Şeyh Hamdullah'ın altınla yazdığı ferağ kaydında “*Ketebahu'l-fakîr Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî'sh-Şeyh*” (Cenâb-ı Hakk'ın her türlü ihsanına muhtaç Şeyh'in oğlu diye tanınan Hamdullah yazdı.) şeklinde imzası bulunmaktadır. Mushafın sonunda hattat İbrahim Namık (ö. 1180/1766) ve Yahya Fahreddin'in (ö. 1168/1754) mushafın Şeyh Hamdullah hattı olduğuna dair tasdik kayıtları yer almaktadır.

Zahriyede yer alan madalyonlar içerisine rikâ' hattıyla Vakîâ Sûresi'nin 77-80. âyetleri yazılıdır. Mushaf-ı şerifin sonunda hatm-i şerif duası, hilye-i şerife metni ve salavât-ı şerife de yer almaktadır.

Zahriye sayfası, Fâtiha Sûresi ile Bakara Sûresi'nin ilk âyetlerinin yer aldığı bölüm ile sûre başları, hizb, aşır ve secde gülleri tezhiplidir. Sûre başları icâze hattıyla, altın ve üstübeç mürekkep kullanılarak yazılmıştır.

TÜYEK, Milli Kütüphane Yazmalar,
06 Mil Yz A 6375

368 folios,13 lines
210x148-138x78 mm
Naskh

This Mushaf is written in *naskh* script by Şeyh Hamdullah on chickpea-colored Eastern paper. In the colophon, written in gold, Şeyh Hamdullah signs as “*Katabahû al-fakîr Hamdullah al-ma'rûf bi'bn al-Shaykh*” (written by the humble Hamdullah, known as İbnü'sh-Şeyh, in need of all the bounties of the Exalted Lord).” At the end of the mushaf are authentication notes by the calligraphers İbrahim Namık (d. 1180/1766) and Yahya Fahreddin (d. 1168/1754), affirming that the Mushaf is written in the hand of Şeyh Hamdullah.

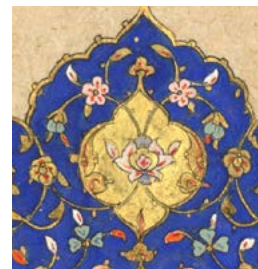
Within the medallions on the frontispiece illumination, verses 77–80 of Sûrat al-Wâqî'a are written in *riqâ'* script. At the end of the mushaf, the *khatm al-sharîf* supplication (supplication for the completion of the Qur'ân), the *hilya al-sharîfa* text describing the Prophet Muhammad, and *salawât al-sharîfa* (sending blessings upon the Prophet) are also included.

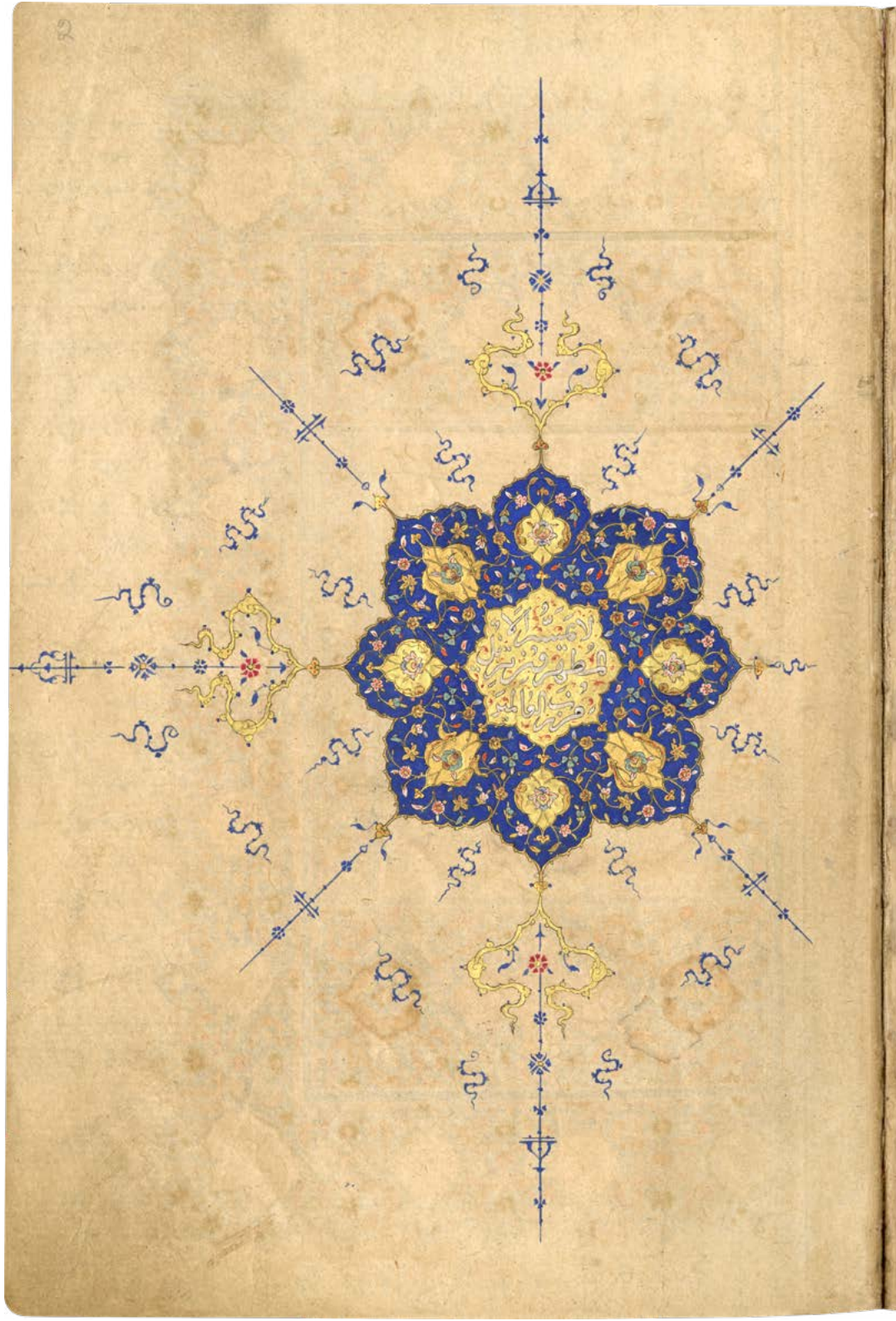
The frontispiece, the section containing Sûrat al-Fâtiha and the opening verses of Sûrat al-Baqara, as well as the sûra headings and the 'ashir, hizb and sajda rosettes are illuminated. The sûra headings are written in *ijâza* script, using gold and lead white ink.

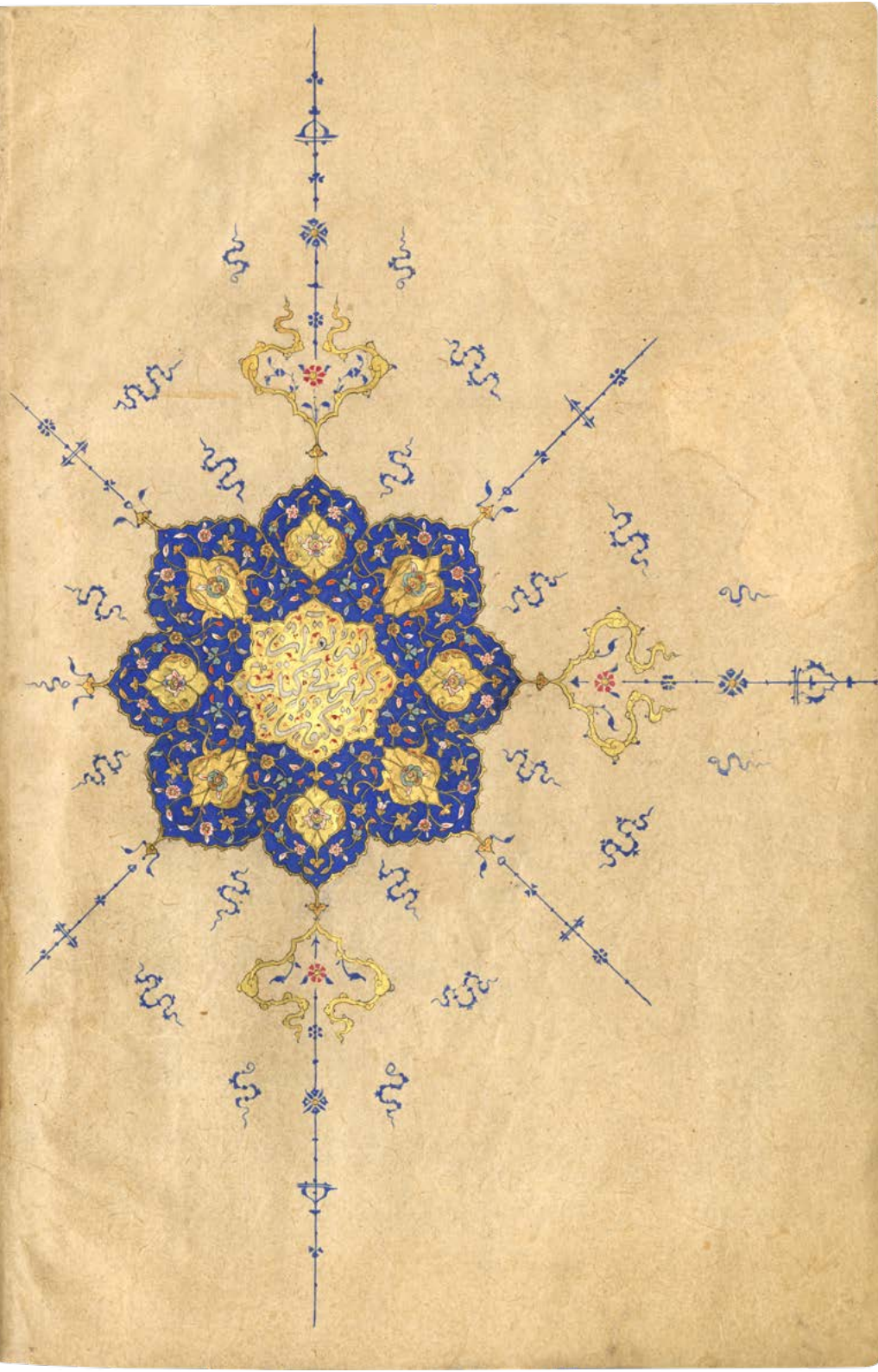
TÜYEK, Milli Kütüphane Yazmalar,
06 Mil Yz A 6375

TÜYEK, Milli Kütüphane Yazmalar, o6 Mil Yz A 6375, 1^b-2^a / TÜYEK, Milli Kütüphane Yazmalar, o6 Mil Yz A 6375, 2^b-3^a †

TÜYEK, Milli Kütüphane Yazmalar, 06 Mil Yz A 6375, 1^b-2^r / TÜYEK, Milli Kütüphane Yazmalar, 06 Mil Yz A 6375, 1^b-2^r ♦

3 Kur'ân-ı Kerîm

Qur'ân Manuscript

347 yaprak, 12 satır
330x220-200x130 mm.
Nesih

347 folios, 12 lines
330x220-200x130 mm.
Naskh

Şeyh Hamdullah tarafından başlanarak İbrahim Sûresi'nin 22. âyetinin yarısına kadar yazılan bu Mushaf-ı Şerif son devir hattatlarından Yahya Hilmi (ö. 1325/1907) tarafından tamamlanmıştır. Mushaf-ı Şerif nesih hattıyla krem ve nohudî renk Doğu kâğıdı üzerine siyah ve kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır.

Yahya Hilmi ferağ kaydında Mushaf-ı Şerif'in dîvân-ı sultânî beylik kasedârı Hasan Ziver Efendi'nin teşvikiyle geri kalan kısmını yazmaya karar verdiğini 1289/1897 tarihinde tamamlandığını ifade etmektedir.

Ayrıca devrin en önemli hat sanatkârlarından Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Mehmed Hulusi Efendi ve Mehmed Şevkî Efendi'nin Mushaf-ı Şerif'in İbrahim Sûresi'nin 22. âyetinin yarısına kadar olan kısmın Şeyh Hamdullah'a ait olduğuna ve Yahya Hilmi tarafından tamamlandığına dair tasdik kayıtları yer almaktadır.

Fâtiha Sûresi ile Bakara Sûresi'nin ilk âyetlerinin yer aldığı serlevha ile sûre başları, hizb, aşır ve secde gülleri tezhiplidir. Mushaf-ı Şerif'in sonunda müzehhip Zühdi'nin imzası yer almaktadır. Sûre başları icâze hattıyla, üstübeç mürekkep kullanılarak yazılmıştır.

This Mushaf, begun by Şeyh Hamdullah and written up to the midpoint of verse 22 of Sûrat İbrâhîm, was completed by the late-period calligrapher Yahya Hilmi (d. 1325/1907). The Mushaf is written in *naskh* script on cream and chickpea-colored Eastern paper, using black and red ink.

In the colophon, Yahya Hilmi states that, at the encouragement of Hasan Ziver Efendi, the *beylik kasedâr* (treasurer) of the *dîvân-ı sultânî* (imperial council), he decided to write the remaining portion of the mushaf and that he completed it in 1289/1897. In addition, authentication notes by Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Mehmed Hulusi Efendi, and Mehmed Şevkî Efendi—among the most eminent calligraphers of the period—attest that the portion of the mushaf written up to the midpoint of verse 22 of Sûrat İbrâhîm belongs to Şeyh Hamdullah, and that the rest was completed by Yahya Hilmi.

The illuminated frontispiece containing Sûrat al-Fâtiha and the opening verses of Sûrat al-Baqara, as well as the sûra headings and the hizb, 'ashir, and sajda rosettes, are illuminated. At the end of the mushaf appears the signature of the illuminator Zühdi. The sûra headings are written in *ijâza* script, using lead white ink.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 3907

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 3907

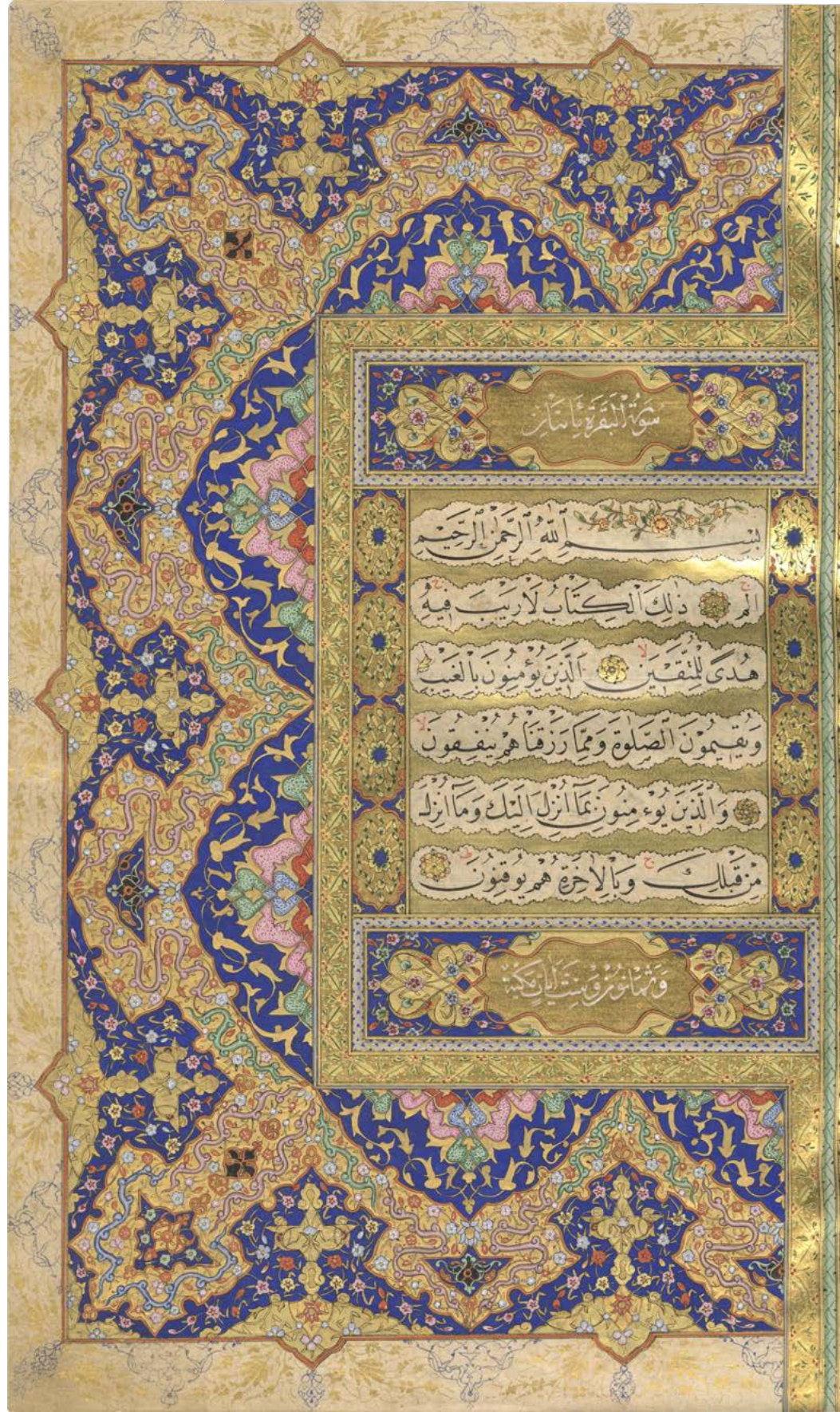
مِنْ بَعْدِ هَذَا لِكُلِّ خَافٍ مَخَافٍ وَخَافٍ وَعَبِيدٍ ۝ وَاسْتَغْفِرُوا
 كُلَّ نَجَسٍ رَعِيدٍ ۝ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ ۝
 يَخْرُجُ مِنْهَا نَارٌ كَالْبُسْبُغِ وَأَبْهَى مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ
 بِمَنِيٍّ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ۝ مِثْلُ الَّذِي هُوَ أَرْبَعَةُ أَعْلَامٍ كَرَامٍ
 اشْتَبَتْ بِهَا الرِّجَالُ يَوْمَ تَأْتِي السَّيْفُ لَا يَقْدِرُونَ بِهَا كَسْبًا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ
 هُوَ الصَّلَاةُ الْبَعِيدُ ۝ الرَّحْمَنُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ يَجْعَلُ
 يُشَاءُ بِدِينِكُمْ وَيَبَارِكُ بِخَلْقِ جَدِيدٍ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ۝ وَبَرَزُوا
 لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَاعًا خَلَلْنَاكُمْ
 مَعْنُونَ ۝ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ بَشَرَةٍ قَالُوا لَوْ هَدَيْنَا اللَّهُ طُغْيَانًا لَكُنَّا
 سَوَاءً عَلَيْهِمْ أَعَزَّ عَنَّا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحْصِنٍ ۝ وَكَانَ الشَّيْطَانُ
 لِمَا قَضَى الْأَمْرَ أَنَا اللَّهُ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقُّ وَوَعَدُكُمْ فَخَلَفَكُمْ
 وَمَا كَانُوا عَلَيْكُمْ مِنْ نَاطِقِينَ إِلَّا أَنْ دَعَوُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لَهُ

فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْ مَوْعِدٌ مِمَّا كُنْتُمْ تُبْصِرُونَ ۝ وَمَا أَنْتُمْ
 بِمُبْصِرِينَ ۝ كَفَرْتُمْ بِمَا أَشْرَكْتُمْ مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَطَّالِقَ إِنْ شَاءَ
 عَذَابُ اللَّهِ ۝ وَأَدْخِلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّةٌ فِيهَا
 سَلَامٌ ۝ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً
 كَثِيرَةً طَيِّبَةً أَصْلَاهَا نَابِتٌ وَوَعُودُهَا فِي السَّمَاءِ ۝ تُؤْتِي أَكْثَرَهَا
 كُلِّ جَنٍّ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَضَرَبَ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعْنَتُهُمْ
 يَتَذَكَّرُونَ ۝ وَمِثْلَ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَثِيرَةٍ خَبِيثَةٍ
 اجْتَنَّتْ مِنْ فَوْقِهَا لَازِبٌ مَالِكٌ مِنْ قَوْلٍ ۝ يُبَيِّنُ اللَّهُ لِلَّذِينَ
 آمَنُوا الْقَوْلَ النَّاسِ فِي الْخُلُوفِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ
 اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيُجْعِلُ اللَّهُ مَا هِيَ ۝ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا
 نِعْمَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قُلُوبَهُمْ دَارَ الْيُتُورِ ۝ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا

هُوَ

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 3907, 132^b-133^a / TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 3907, 132^b-133^a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمُرْ ذَلِكِ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ
هُدًى لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ
وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ
وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مِمَّا آتَاكَ مِنْ قَبْلِكَ
مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

وَمَنْ أَرْزُقْنَا مِنْ قَبْلِكَ

TÜYÜK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 3907, 1^a-2^a / TÜYÜK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 3907, 1^a-2^a ♦

4 Sûretü'l-Kehf

Surat al-Kahf

13 yaprak, 10 satır
242x173-150x95 mm.
Nesih

Kehf Sûresi'nin yazılı olduğu bu cüz, Şeyh Hamdullah tarafından nohudî renk Doğu kağıdı üzerine nesih hattıyla yazılmıştır. Ferağ kaydında Şeyh Hamdullah'ın "*Ketebehu'l-fakîr Hamdullah b. Mustafa Dede el-ma'rûf bi'bni's-Şeyh*" şeklinde imzası yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud'un Ayasofya Câmî-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiğine dair vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkâf-ı haremeyn müfettişi Şeyhzâde Ahmed Efendi'nin mührü yer almaktadır.

Sûre başı ve durak işaretleri tezhipli olup sûre ismi altın ile yazılıdır. Bütün yapraklara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 19-5M, 1^b-2^a

13 folios, 10 lines
242x173-150x95 mm.
Naskh

This Qur'anic section containing Sûrat al-Kahf is written in *naskh* script by Şeyh Hamdullah on chickpea-colored Eastern paper. In the colophon appears Şeyh Hamdullah's signature, "*Ketebehu'l-fakîr Hamdullah b. Mustafa Dede al-ma'rûf bi ibn al-Shaykh* (written by the humble Hamdullah, son of Mustafa Dede, known as İbnü's-Şeyh"

The manuscript bears an endowment record and endowment seal indicating that it was endowed to the library established by Sultan Mahmud I at the Ayasofya Mosque, as well as the seal of Şeyhzâde Ahmed Efendi, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

The sûra heading and verse markers are illuminated, and the sûra title is written in gold. All folios are ruled in gold and black ink.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 19-5M, 1^b-2^a

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 19-5M, 1^b-2^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 19-5M, 1^b-2^a ♦

5 Amme Cüzü

Juz' Amma

26 yaprak, 9 satır
175x130-120x85 mm.
Nesih

Kur'ân-ı Kerîm'in otuzuncu cüzünü ihtiva eden bu nüsha Şeyh Hamdullah tarafından krem rengi Doğu kâğıdı üzerine nesih hattıyla yazılmıştır. Ferağ kaydında Şeyh Hamdullah'ın siyah mürekkeple yazılı "*Ketebahu'l-fakîr Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî's-Şeyh*" şeklinde imzası yer almaktadır.

Sûre başları ve durak işaretleri tezhipli olup sûre isimleri üstübeç mürekkep ile yazılıdır. Bütün yapraklara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Bursa İnebey Kütüphanesi, Genel 5551

26 folios, 9 lines
175x130-120x85 mm.
Naskh

The manuscript containing the thirtieth juz' of the Qur'ân is written by Şeyh Hamdullah in *naskh* script on cream-colored Eastern paper. In the colophon appears Şeyh Hamdullah's signature, written in black ink, reading: "*Katabahû al-fakîr Hamdullah al-ma'rûf bi'bn al-Shaykh*" (written by the humble Hamdullah, known as İbnü's-Şeyh)

The sûra headings and pause markers are illuminated, and the sûra titles are written in lead white ink. All folios are ruled with gold and black ink.

TÜYEK, Bursa İnebey Library, Genel 5551

TÜYEK, Bursa İnebey Kütüphanesi, Genel 5551, 25^b-26^a / TÜYEK, Bursa İnebey Library, Genel 5551, 25^b-26^a ♦

6

Sûretü'l-En'âm

Sûrat al-An'âm

28 yaprak, 11 satır
242x173-150x95 mm.
Nesih

28 folios, 11 lines
242x173-150x95 mm.
Naskh

En'âm Sûresi'nin yazılı olduğu bu cüz, Şeyh Hamdullah tarafından 897/1491 tarihinde nohudî renk Doğu kağıdı üzerine nesih hattıyla yazılmıştır.

Ferağ kaydında Şeyh Hamdullah'ın “*Ketebehû men lâ kadra lehû velâ kıdra velâ nahle bi-vâdîhi velâ sidrahû ad'afu'l-küttâb ve ekallühum ve edne'l-fukarâ ve erzeluhum Hamdullah el-müştehir bi'bnî's-Şeyh*” (Bunu kadrikiymeti olmayan, bir dikili ağacı bulunmayan kâtiblerin en güçsüzü ve en yeteneksizi, kulların Cenab-ı Hakk'a en fazla muhtaç olan ve ona karşı en mütevazı olanı Şeyh'in oğlu demekle şöhrat bulmuş Hamdullah yazdı.) şeklinde imzası yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud'un Ayasofya Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiğine dair vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkâf-ı haremeyn müfettişi Şeyhzâde Ahmed Efendi'nin mührü yer almaktadır.

Sûre başı ve durak işaretleri tezhipli olup sûre ismi altın ile yazılıdır. Bütün yapraklara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 19-1M

This juz' containing Sûrat al-An'âm is written by Şeyh Hamdullah in 897/1491 in *naskh* script on chickpea-colored Eastern paper.

In the colophon appears Şeyh Hamdullah's signature reading:

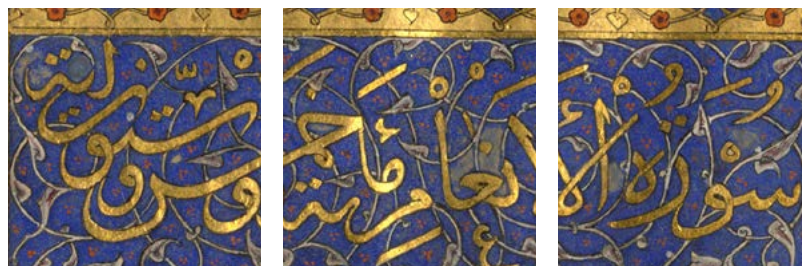
“*Katabahû man lâ qadra lahû wa-lâ qidra wa lâ nahla bi-wâdîhi wa lâ sidrahû, ad'afu al-kuttâb wa-aqalluhum wa-adnâ al-fuqarâ wa-arzaluhum, Hamdullah al-mushtahîr bi ibn al-Shaykh,*” meaning: “Written by one who has neither worth nor power, who owns not a single planted tree—the weakest and least capable of scribes, the poorest and most humble of servants before the Exalted Lord: Hamdullah, known as İbnü's-Şeyh.”

It bears an endowment inscription and seal recording its endowment to the library founded by Sultan Mahmud I in the Ayasofya Mosque, together with the seal of Şeyhzâde Ahmed Efendi, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 19-1M

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 19-1M, 1^b-2^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 19-1M, 1^b-2^a ♦

7

Sûretü'l-En'âm

Sûrat al-An'âm

26 yaprak, 8 satır
242x173-150x95 mm.
Nesih

26 folios, 8 lines
242x173-150x95 mm.
Naskh

En'âm Sûresi'nin yazılı olduğu bu cüz, Şeyh Hamdullah tarafından nohudî renk Doğu kağıdı üzerine nesih hattıyla yazılmıştır. Ferağ kaydında Şeyh Hamdullah'ın “*Ve ketebe Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî's-Şeyh*” şeklinde imzası yer almaktadır.

Cüzün muhtelif yerlerinden Sultan II. Bayezid'in mührü yer almaktadır. Ayrıca Sultan I. Mahmud'un Ayasofya Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiğine dair vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkâf-ı haremeyn müfettişi Şeyhzâde Ahmed Efendi'nin mührü yer almaktadır.

Sûre başı, hizb, aşır ve durak işaretleri tezhipli olup sûre ismi altın ile yazılıdır. Bütün yapraklara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

This juz' containing Sûrat al-An'âm is written by Şeyh Hamdullah in *naskh* script on chickpea-colored Eastern paper. In the colophon appears Shaykh Hamdullah's signature reading: “*Wa katabahu Hamdullah al-ma'rûf bi ibn al-Shaykh* (written by the humble Hamdullah, known as İbnü's-Şeyh.”

The juz' bears the seal of Sultan Bayezid II in various places. It also contains an endowment inscription and waqf seal recording its endowment to the library founded by Sultan Mahmud I in the Hagia Sophia Mosque, together with the seal of Şeyhzâde Ahmed Efendi, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

The sûra opening, hizb and 'ashir rosettes, as well as the verse markers are illuminated, and the sûra title is written in gold. All folios are ruled with gold and black ink.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 19-6M

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 19-6M

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 19-6M, 1^b-2^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 19-6M, 1^b-2^a ♣

Sûretü'l-En'âm

Sûrat al-An'âm

30 yaprak, 8 satır
225x130-120x75 mm.
Nesih

30 folios, 8 lines
225x130-120x75 mm.
Naskh

En'âm Sûresi'nin yazılı olduğu bu cüz, Şeyh Hamdullah tarafından nohudî renk Doğu kağıdı üzerine nesih hattıyla yazılmıştır. Ferağ kaydında Şeyh Hamdullah'ın "*Ketebahu'l-fakîr Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî's-Şeyh*" şeklinde imzası yer almaktadır.

En'âm-ı Şerif'in kenarlarında sûrenin ne surette ve nasıl okunacağını ifade eden kayıtlar yer almaktadır.

Sûre başı ve durak işaretleri tezhipli olup aşır ve hizb ifadeleri altın, sûre ismi ise üstübeç mürekkep ile yazılıdır. Bütün yapraklara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

This juz' containing Sûrat al-An'âm is written by Şeyh Hamdullah in *naskh* script on chickpea-colored Eastern paper. In the colophon appears Şeyh Hamdullah's signature reading: "*Katabahû al-fakîr Hamdullah al-ma'rûf bi ibn al-Shaykh*" (written by the humble Hamdullah, known as İbnü's-Şeyh.)

Along the margins of this An'âm-i Sharîf are annotations indicating the manner and method of the sûra's recitation.

The sûra opening and pause markers are illuminated; the 'ashir and hizb indications are written in gold, while the sûra title is written in lead white ink. Text areas in all folios are ruled with gold and black ink.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Nuri Arlasez 245

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Nuri Arlasez 245

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Nuri Arlasez 245, 1^b-2^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Nuri Arlasez 245, 1^b-2^a ♦

9 Sûretü'l-En'âm

Sûrat al-An'âm

1-125 yaprak, 5 satır
167x115-100x55 mm.
Nesih/Muhakkak/Rikâ'

Şeyh Hamdullah'ın nesih hattıyla Fâtiha, En'âm, Yasin, Mülk, Nebe, İhlas, Felak ve Nas Sûreleri ile muhakkak hatlı Muharrem hilâlinin görüldüğünde yapılacak duanın yer aldığı bu cüz nohudî renk Doğu kâğıdı üzerine yazılmıştır. Şeyh Hamdullah'ın ferağ kaydında siyah mürekkeple rikâ' hattıyla “*Ketebehu'l-fakîr Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî's-Şeyh*” şeklinde imzası yer almaktadır.

Nüshanın başında La'îzâde Mehmed Masum'un nüshanın Şeyh Hamdullah hattı olduğunu gösteren tasdik kaydıyla 1159/1746 tarihli temellük kaydı, Silahdâr Mustafa Ağa'nın 1243/1827 tarihli temellük kaydı ve Ali Emîrî Efendi'nin vakıf mührü yer almaktadır.

Sûre başları ve durak işaretleri tezhipli olup sûre isimleri altın ve üstübeç mürekkeple yazılıdır. Ayrıca bütün yapraklara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Millet YEK, Ali Emiri Arabi 010/1-2

1-125 folios, 5 lines
167x115-100x55 mm.
Naskh/Muhaqqaq/Riqâ'

This juz', containing Sûrat al-Fâtiha, al-An'âm, Yâ Sîn, al-Mulk, al-Naba', al-Ikhlâs, al-Falaq, and al-Nâs written in *naskh* script by Şeyh Hamdullah, together with a prayer to be recited upon sighting the crescent of Muharram written in *muhaqqaq* script, is written on chickpea-colored Eastern paper. In the colophon appears Şeyh Hamdullah's signature, written in black ink in *riqâ'* script, reading: “*Katabahû al-fakîr Hamdullah al-ma'rûf bi ibn al-Shaykh* (written by the humble Hamdullah, known as İbnü's-Şeyh.”

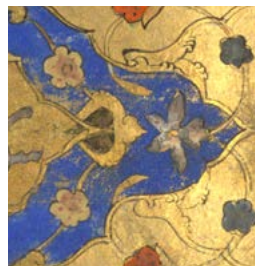
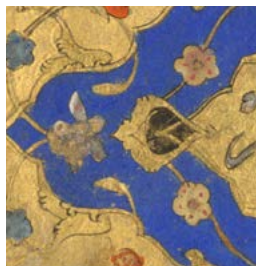
At the beginning of the manuscript are an authentication note by La'îzâde Mehmed Ma'sûm identifying the copy is indeed written in the hand of Şeyh Hamdullah, a possession note dated 1159/1746, a possession note dated 1243/1827 belonging to Silahdâr Mustafa Ağa, along with the endowment seal of Ali Emîrî Efendi.

The sûra headings and verse markers are illuminated, and the sûra titles are written in gold and lead white ink. Text areas in all folios are ruled with gold and black ink.

TÜYEK, Millet Manuscript Library, Ali Emiri Arabi 010/1-2

TÜYEK, Millet YEK, Ali Emiri Arabi 010/1-2, 124^b-125^a / TÜYEK, Millet Manuscript Library, Ali Emiri Arabi 010/1-2, 124^b-125^a ♦

بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ هُوَ الَّذِي

خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ

أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ

ثُمَّ أَنْتُمْ تُمِتُّونَ وَهُوَ اللَّهُ

فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ
وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

10 Murakka‘ Muraqqa‘

4 yaprak
408x318 mm.
Sülüs/Nesih/Rikâ‘

Şeyh Hamdullah'ın muhtelif hatlarla yazdığı kıta ve sayfalardan oluşan bu murakka‘ dokuz sayfadan oluşmaktadır. Bu yazılardan sülüs/nesih hattıyla yazılı 4. yazının sonunda “*Ketebehû İbnü’ş-Şeyh*” kaydı bulunmaktadır. Murakka’daki 6. yazının sonunda da “*Ketebehû Hamdullah*” 7. yazıda ise “*Ketebehû el-müznib Hamdullah el-ma‘rûf bi’bni’ş-Şeyh*” ifadesiyle Şeyh Hamdullah'ın adı ve yazılarında kullandığı “İbnü’ş-Şeyh” lakabı birlikte yer almaktadır. Murakka’daki nesih hatlı 9. son yazıda da Şeyh Hamdullah'ın kendini Sultan II. Bâyezid'in kâtibi olarak tavsif ettiği uzun bir imza ile yazının sonunda 901/1495 tarihi yer almaktadır.

Murakka'ın muhtelif sayfalarında Sultan III. Mustafa'nın mührü bulunmaktadır.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2429

4 folios
408x318 mm.
Thuluth/Naskh/Riqā‘

This muraqqa‘, composed of panels and pages written by Şeyh Hamdullah in various scripts, consists of nine pages. At the end of the fourth piece, written in *thuluth/naskh*, appears the inscription “*Katabahû İbnü’ş-Şeyh*.” At the end of the sixth piece is the inscription “*Katabahû Hamdullah*,” while in the seventh piece the name of Şeyh Hamdullah appears together with his epithet “İbnü’ş-Şeyh” in the phrase “*Katabahû al-mudhnib Hamdullah al-ma‘rûf bi ibn al-Shaykh*.” In the ninth and final piece, written in *naskh* script, there appears a lengthy signature in which Şeyh Hamdullah describes himself as the scribe of Sultan Bayezid II, followed at the end of the inscription by the date 901/1495.

On various pages of the muraqqa‘ appears the seal of Sultan Mustafa III.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2429

TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2429, 4^a / TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2429, 4^a ♦

11

Murakka‘ Muraqqa‘

8 yaprak
328x222-228x152 mm.
Sülüs/Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından yazılan sülüs-nesih kıtalar ile sülüs iki kıta olmak üzere 14 parça yazıdan oluşan bu murakkada 13. yazının sonunda “*Ketebehû Hamdullah*”, 14. yazının sonunda ise “*Ketebehû Hamdullah el-ma‘rûf bi-İbni’ş-Şeyh*” şeklinde imza yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud tarafında Ayasofya Câmi-i Şerifi’nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen murakka‘da Sultan I. Mahmud’un vakıf kaydı ve vakıf mührü ile Şeyhzâde Ahmed’in mührü yer almaktadır.

Kıtaların koltuk kısımları ile sülüs satırlar arası tezhiplidir. Sayfa kenarları ebruludur.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450

8 folios
328x222-228x152 mm.
Thuluth/Naskh

This muraqqa‘, consisting of fourteen calligraphic pieces—including *thuluth-naskh* pieces and two *thuluth* pieces—is written by Şeyh Hamdullah. At the end of the thirteenth piece appears the signature “*Ketebehû Hamdullah*,” and at the end of the fourteenth piece the signature reads “*Katabahû Hamdullah al-ma‘rûf bi ibn al-Shaykh*.”

The muraqqa‘, which was endowed to the library founded by Sultan Mahmud I in the Ayasofya Mosque, bears Sultan Mahmud I’s endowment inscription and seal, as well as the seal of Şeyhzâde Ahmed.

The vertical and triangular panels as well as the interlinear spaces of the *thuluth* lines are illuminated. The page margins are marbled.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450

TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450, 7^{nci} / TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450, 7^{nci} ♦

TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450, 1^b / TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450, 1^b ♦

TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450, 6° / TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2450, 6°

12 Murakka‘ Muraqqa‘

10 yaprak
278x204 mm.
Nesih

10 folios
278x204 mm.
Naskh

Şeyh Hamdullah tarafından Kur’ân-ı Kerim ve hadis-i şeriflerin yazılı olduğu 10 parça yazıdan oluşan murakka‘ın 10. parçasında “*Sevvedehû İbnü’ş-Şeyh*” şeklinde imza yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud tarafında Ayasofya Câmi-i Şerifi’nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen murakka‘da Sultan I. Mahmud’un vakıf kaydı ve vakıf mührü ile Şeyhzâde Ahmed’in mührü yer almaktadır.

Her sayfada yazı kenarları zerefşanlı renkli kâğıtlar ve ebru ile süslenmiştir. Bazı sayfalarda beynessutur tezhibi yer almaktadır.

In the tenth piece of this muraqqa‘, which consists of ten calligraphic pieces written by Şeyh Hamdullah containing passages from the Qur’ân and Prophetic hadîths, appears the signature “*Sawwadahû İbn al-Saykh* (written by İbnü’ş-Şeyh).”

The muraqqa‘, which was endowed to the library founded by Sultan Mahmud I in the Ayasofya Mosque, bears Sultan Mahmud I’s endowment inscription and seal, together with the seal of Şeyhzâde Ahmed.

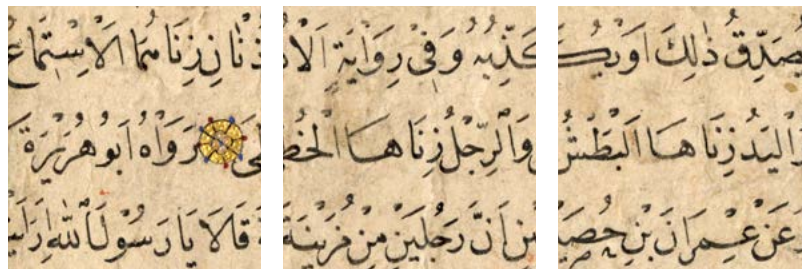
On each page, the text margins are decorated with gold-sprinkled (*zarafshân*) colored papers and marbling. Some pages are ornamented with interlinear cloudbands.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2453

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2453

TÜYEK, TiEM Yazma Eser Koleksiyonu 2453, 2^b-3^a / TÜYEK, TiEM Yazma Eser Koleksiyonu 2453, 2^b-3^a ♦

13 Murakka‘ Muraqqa‘

9 yaprak
335x260 mm.
Sülüs/Nesih

Şeyh Hamdullah'ın sülüs, nesih hatlarıyla karalamaları ve Tuğrâî'nin meşhur *Lâmiyyetü'l-Acem Kasidesi*'nin yer aldığı, 16 parça yazıdan oluşan bu murakka'ın son parçasında “*Ketebehû Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî's-Şeyh*” şeklinde imza yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud tarafında Ayasofya Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen murakka'da Sultan I. Mahmud'un vakıf kaydı ve vakıf mührü ile Şeyhzâde Ahmed'in mührü yer almaktadır.

Her sayfada yazı kenarları renkli kâğıtlar ve ebru ile süslenmiştir. Bazı sayfalarda beynessutur tezhibi yer almaktadır.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2458

9 folios
335x260 mm.
Thuluth/Naskh

This muraqqa', consisting of sixteen calligraphic pieces and containing draft writings by Şeyh Hamdullah in *thuluth* and *naskh* scripts, as well as Tuğrâî's famous *Lâmiyyat al-Ajam*, bears at the end of its final piece the signature “*Katabahû Hamdullah al-ma'rûf bi ibn al-Shaykh* (written by Hamdullah, known as İbnü's-Şeyh.”

The muraqqa', which was endowed to the library founded by Sultan Mahmud I in the Ayasofya Mosque, bears Sultan Mahmud I's endowment inscription and seal, along with the seal of Şeyhzâde Ahmed.

On each page, the text margins are decorated with colored papers and marbling. Some pages are ornamented with interlinear cloudbands.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2458

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2458, 8° / TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2458, 8°

14 Murakka‘

Muraqqa‘

5 yaprak
240x170 mm.
Sülüs/Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından çeşitli hadis-i şerifler ile Emevî hükümdarı Hişam b. Abdülmelik'in bir sözünün yazılı olduğu 9 parça sülüs/nesih kitadan oluşmaktadır. Murakka‘ın son parçasında “*Ketebehû el-fakîr Hamdullah el-ma‘rûf bi’bni’ş-Şeyh*” şeklinde imza yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud tarafında Ayasofya Câmî-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen murakka‘da Sultan I. Mahmud’un vakıf kaydı ve vakıf mührü ile Şeyhzâde Ahmed’in mührü yer almaktadır.

Kıtaların koltuk kısımları ile sülüs satırlar arası tezhiplidir. Sayfa kenarları zerefşanlı kâğıt ile süslenmiştir.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2465

5 folios
240x170 mm.
Thuluth/Naskh

It consists of nine *thuluth/naskh* panels written by Şeyh Hamdullah, containing various Prophetic hadîths as well as a saying attributed to the Umayyad ruler Hishâm b. ‘Abd al-Malik. In the final piece of the muraqqa‘ appears the signature “*Katabahû al-fakîr Hamdullah al-ma‘rûf bi ibn al-Shaykh* (written by the humble Hamdullah, known as İbnü’ş-Şeyh.”

The muraqqa‘, which was endowed to the library founded by Sultan Mahmud I in the Ayasofya Mosque, bears Sultan Mahmud I’s endowment inscription and seal, together with the seal of Şeyhzâde Ahmed.

The vertical panels and the interlinear spaces of the *thuluth* lines are illuminated. The page margins are decorated with gold-sprinkled (*zarafshân*) paper.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2465

TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2465, 1^b, 2^a / TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2465, 1^b-2^a ♦

15 Murakka‘ Muraqqa‘

8 yaprak
265x190 mm.
Sülüs/Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından hadis-i şeriflerin sülüs/nesih hattıyla yazılı olduğu 8 parça kıtadan oluşmaktadır. Murakka‘ın son parçasında “*Ve ketebe efkaru ibâdillahi’r-Raûf Hamdullah el-ma’rûf bi’bni’s-Şeyh*” (Raûf olan Allah’ın en muhtaç kulu İbnü’s-Şeyh diye bilinen Hamdullah yazdı) şeklinde imza yer almaktadır.

Sultan III. Mustafa’nın, Laleli Câmi-i Şerifi’nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiği murakka‘ın muhtelif yerlerinde, padişahın kendi vakıf mührü yer almaktadır.

Kıtaların koltuk kısımları zerefşanlı kâğıt ve ebru ile süslenmiştir. Durak işaretleri tezhiplidir.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2487

8 folios
265x190 mm.
Thuluth/Naskh

It consists of eight panels written by Şeyh Hamdullah in *thuluth/naskh* script, containing Prophetic hadîths. In the final piece of the muraqqa‘ appears the signature “*Wa katabahû afqaru ‘ibâdillâhi’r-Ra’ûf Hamdullah al-ma’rûf bi ibn al-Shaykh* (written by the most needy of the servants of God, the Most Compassionate: Hamdullah, known as İbnü’s-Şeyh).”

On various parts of the murakka‘ endowed by Sultan Mustafa III to the library he founded in the Laleli Mosque, the sultan’s own endowment seal appears.

The vertical panels on two sides of the pieces are decorated with gold-sprinkled (*zarafshân*) paper and marbling, and the sentence markers are illuminated.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2487

TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2487, 1^b, 2^a / TÜYEK, TIEM Yazma Eser Koleksiyonu 2487, 1^b, 2^a ♦

16 Murakka‘

Muraqqa‘

9 yaprak
204x150 mm.
Sülüs/Nesih/Rikâ‘/Ta‘lîk

Şeyh Hamdullah tarafından muhtelif hatlarla yazılı hadis-i şerifler ile Hz. Ali, Erdeşîr b. Bâbek, Eflatun, İbrâhîm b. Edhem’den güzel sözlerin yer aldığı 8 parça kıtadan oluşmaktadır. Murakka‘ın son parçasında “*Ketebehû Hamdullah b. Mustafa Dede*” şeklinde rikâ‘ hatlı imza yer almaktadır.

Sultan III. Mustafa’nın, Laleli Câmi-i Şerifi’nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiği murakka‘ın muhtelif yerlerinde, padişahın kendi vakıf mührü yer almaktadır.

Durak işaretleri tezhipli olup yazı kenarlarına altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2475

9 folios
204x150 mm.
Thuluth/Naskh/Riqâ‘/Ta‘lîq

The muraqqa‘ consists of eight *qit‘as* (calligraphic panels) containing hadîths written in various scripts by Şeyh Hamdullah, together with beautiful sayings attributed to ‘Alî, Ardashîr b. Bâbak, Plato, and İbrâhîm b. Adham. The last piece of the muraqqa‘ bears the signature “*Katabahû Hamdullah b. Mustafa Dede*” in *riqâ‘* script.

This muraqqa‘ endowed by Sultan Mustafa III to the library he established in the Laleli Mosque bears the sultan’s own endowment seal in various areas.

The sentence markers are illuminated, and the text area is rule-framed with gold and black ink.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2475

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2475, 8^a, 9^a / TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2475, 8^a, 9^a ♦

فَالشُّكْرُ عَلَى الْإِغْنَاءِ

17 Murakka‘ Muraqqa‘

22 yaprak
265x130 mm.
Sülüs

Şeyh Hamdullah'ın sülüs hattıyla iki kıta halinde imzasının yer aldığı bu murakka‘ muhtelif hattatların farklı yazı çeşitleriyle yazdığı 22 parça kıtadan oluşmaktadır. Murakka‘ın 3. ve 4. parçalarında “*Ketebehû men lâ kadra lehû velâ kıdra velâ nahle bi-vâdîhi velâ sidrahû ad‘afu’l-küttâb ve ekallühum ve edne’l-fukarâ ve erzeluhum Hamdullah b. Mustafa Dede el-müştehir bi’bni’ş-Şeyh*” (Bunu kadrükiymeti olamayan bir dikili ağacı bulunmayan kâtiblerin en güçsüzü ve en yeteneksizi Cenab-ı Hakk’a en fazla muhtaç olan ve ona karşı en mütevazı olanı Şeyh’in oğlu demekle şöhrat bulmuş Hamdullah b. Mustafa Dede yazdı.) şeklinde Şeyh Hamdullah’ın imzası yer almaktadır.

Okçular Tekkesi şeyhlerinden Fethîzâde Mustafa Efendi’nin Süleymaniye Câmî-i Şerifi’ne vakfettiği eserler arasında yer alan murakka‘ın muhtelif yerlerinde kendisinin vakıf mührü yer almaktadır.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Süleymaniye
Murakka 1

22 folios
265x130 mm.
Thuluth

This muraqqa‘, bearing Şeyh Hamdullah’s signature written in *thuluth* script in two panels, consists of twenty-two *qit‘as* (calligraphic panels) executed in various scripts by different calligraphers. On the third and fourth panels of the muraqqa‘, the signature of Şeyh Hamdullah appears as follows: “*Katabahû man lâ qadra lahu walâ qıdra walâ nahla bi-wâdîhi walâ sidrahû, ad‘af al-kuttâb wa aqalluhum wa adnâ al-fuqarâ wa arzaluhum Hamdullah b. Mustafa Dede al-mushtahir bi ibn al-Shaykh.*” (This is written by Hamdullah b. Mustafa Dede, known as İbnü’ş-Şeyh, the weakest and most incompetent of the scribes, who had no standing tree of value, who was most in need of God and the most humble towards Him.).

The seal of the endowment of Fethîzâde Mustafa Efendi, one of the shaikhs of the Okçular Tekke, appears in various areas of the muraqqa‘, which is among the works he endowed to the Süleymaniye Mosque.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library,
Süleymaniye Murakka 1

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Süleymaniye Murakka 1, 2^a, 3^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Süleymaniye Murakka 1, 2b, 3^a

18

Meşâriku'l-Envârî'n-Nebeviyye min Sihâhi'l-Ahbârî'l-Mustafaviyye

Mashâriq al-Anwâr al-Nabawiyya min Sihâh al-Akhhbâr al-Mustafawiyya

**Ebu'l-Fezâ'il Radıyyüddin Hasan
b. Muhammed b. Hasan es-Sâğânî, 650/1252**

200 yaprak, 15 satır
224x145-184x68 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından istinsah edilen bu eser Radıyyüddin es-Sâğânî'nin derlediği bazı sahih hadisleri nahiv konularına göre düzenlediği *Meşâriku'l-Envâr* isimli eseridir. Nüsha nesih hattıyla krem rengi Doğu kâğıdı üzerine yazılmıştır. Nüshanın sonunda Şeyh Hamdullah'ın “*Ve ketebehû ad'afu ibâdillâhi teâlâ ve ehvecihim ilâ afvihi ve gufrânihi Hamdullah b. Mustafa Dede*” (Allah'ın kullarının en zayıfı ve onun af ve mağfiretine en muhtaç olanı Mustafa Dede oğlu Hamdullah yazdı) şeklinde imzası yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud'un Ayasofya Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiği nüshanın başında kendisinin vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkfaf-ı haremeyn müfettişi Şeyhzâde Ahmed'in mührü yer almaktadır.

Fasıl başlıkları ile eserdeki hadislerin kaynak rumuzları altın mürekkeple yazılı olup kenarları siyah tahrirlidir. Unvan tezhibi içinde altın mürekkeple kûfî hatlı besmele yer almaktadır. Bütün sayfalara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 898

**Abû al-Fadâ'il Radî al-Dîn Hasan
b. Muhammad b. Hasan al-Sâğhânî (d. 650/1252)**

200 folios, 15 lines
224x145 mm-184x68 mm.
Naskh

This manuscript, copied by Şeyh Hamdullah, is Radî al-Dîn al-Sâğhânî's compilation of authentic (*sahih*) hadiths, organised according to grammatical (*nahw*) topics, entitled *Mashâriq al-Anwâr*. It is written in *naskh* script on cream-coloured Eastern paper. At the end of the manuscript appears Şeyh Hamdullah's signature reading: “*Wa katabahû ad'afu 'ibâdillâhi ta'âlâ wa ahwajuhum ilâ 'afwihi wa ghufurânihi Hamdullah b. Mustafa Dede*” (Written by Hamdullah, son of Mustafa Dede, the weakest of God's servants and the one most in need of His pardon and forgiveness).

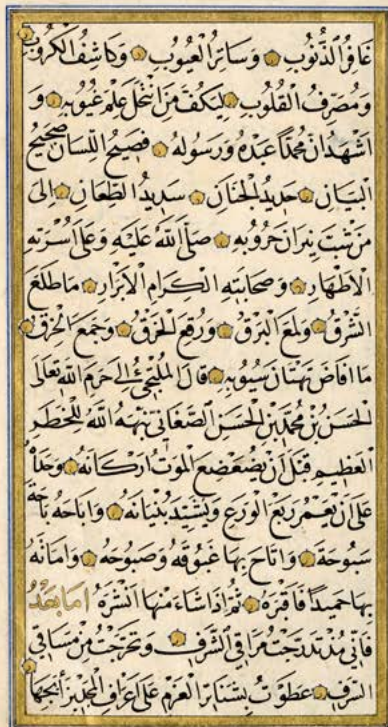
At the beginning of the manuscript, which Sultan Mahmud I endowed to the library he established in the Hagia Sophia Mosque, there appear his endowment statement and endowment seal, along with the seal of Şeyhzâde Ahmed, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

The section headings and the source abbreviations of the hadiths in the work are written in gold ink and outlined in black. Within the titlepiece appears a *basmala* written in *kûfî* script in gold ink. All pages are rule-framed in gold and black ink.

**TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library,
Ayasofya 898**

غان

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 898, 1^b-2^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 898, 1^b-2^a ♦

19 el-Munkızü mine'd-Dalâl ve'l-Müfsihu ani'l-Ahvâl al-Munqidh min al-Dalâl wa al-Mufsih 'an al-Ahwâl

Ebû Hâmid Hüccetü'l-İslâm Muhammed b. Muhammed b. Muhammed et-Tûsî el-Gazzâlî, 505/1111

II+1b-64b - 118b+II yaprak, 10 satır
180x130-100x70 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından 903/1497 tarihinde istinsah edilen bu iki eser, İmam Gazzâlî'nin kendi fikriyatındaki gelişimi anlattığı, hicri beşinci asrın dinî ve fikrî hareketlerini değerlendirdiği *el-Munkızü mine'd-Dalâl* isimli eseri ile Ebu'l-Fütûh Ahmed el-Gazzâlî'nin Kelime-i Tevhid'in kelâmî ve tasavvufî açıdan ele aldığı *et-Tecrîd fî Kelimetî't-Tevhîd* isimli eseridir.

Nüsha krem rengi Doğu kâğıdı üzerine siyah ve altın mürekkep kullanılarak nesih hattıyla istinsah edilmiştir. Nüshanın sonunda madalyon içerisinde Şeyh Hamdullah'ın “*Ene'l-fakir Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî's-Şeyh*” şeklinde imzası yer almaktadır.

Nüşhada eserlerin isimlerinin yazılı olduğu madalyonlarda eserlerin Sultan II. Bayezid'in hususi kütüphanesi için istinsah edildiği kaydı yer almaktadır.

Üstübeç mürekkeple besmele yazılı unvan sayfası ile madalyonların yer aldığı sayfalar tezhiplidir. Ayrıca bütün sayfalara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Arkeoloji Yazmaları 957/1

Abû Hâmid Hujjat al-Islâm Muhammad b. Muhammad b. Muhammad al-Tûsî al-Ghazâlî (d. 505/1111)

II+1b-64b; 118b+II folios, 10 lines
180x130-100x70 mm.
Naskh

These two works, copied by Şeyh Hamdullah in 903/1497, are Imam al-Ghazâlî's *al-Munqidh min al-Dalâl*, in which he traces the development of his own intellectual thought and evaluates the religious and intellectual movements of the fifth century of the Hijri calendar, and Abû al-Futûh Ahmad al-Ghazâlî's work entitled *al-Tajrîd fî Kalimât al-Tawhîd*, which examines the *Kalima al-Tawhîd* (the declaration of Divine Unity) from theological and Sufi perspectives.

The manuscript is copied in *naskh* script on cream-coloured Eastern paper, using black and gold ink. At the end of the manuscript, within a medallion, appears Şeyh Hamdullah's signature reading “*Ana al-faqîr Hamdullah al-ma'rûf bi ibn al-Shaykh*”.

The medallions bearing the names of the works in the manuscript contain a note stating that the works were copied for the private library of Sultan Bayezid II.

The title page bearing the *basmala* written in lead white ink and the pages containing the medallions are illuminated. All pages are rule-framed in gold and black ink.

TÜYEK, Arkeoloji Yazmaları 957/1

TÜYEK, Arkeoloji Yazmaları 957/1, 118^b-119^a / TÜYEK, Arkeoloji Yazmaları 957/1, 118^b-119^a ♦

20 Mesâlihu'l-Ebdân ve'l-Enfûs

Masâlih al-Abdân wa al-Anfus

Ebû Zeyd Ahmed b. Sehl el-Belhî, 322/934

140 yaprak, 15 satır
283x152-200x92 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından istinsah edilen bu eser Ahmed b. Sehl el-Belhî'nin beden ve ruh sağlığını konu edinen *Mesâlihu'l-Ebdân ve'l-Enfûs* isimli eseridir. Nüsha krem rengi Doğu kâğıdı üzerine siyah ve altın mürekkep kullanılarak nesih hattıyla istinsah edilmiştir. Şeyh Hamdullah eseri bizzat Fatih Sultan Mehmed'in mütalaası ve hususi kütüphanesi için istinsah etmiştir. Nüshanın sonunda Şeyh Hamdullah'ın "*An yedi'l-fakîr Hamdullah el-müştehir bi'bnî's-Şeyh*" şeklinde imzası yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud'un Ayasofya Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiği nüshanın başında kendisinin vakıf kaydı ve vakıf mührü ile Sultan II. Bayezid ve evkâf-ı haremeyn müfettişi Şeyhzâde Ahmed'in mührü yer almaktadır.

Nüshanın başında Fatih Sultan Mehmed'in mütalaası için hazırlandığına dair kaydın yer aldığı madalyon ile içerisinde üstübeç mürekkeple besmelenin yazıldığı unvan sayfası tezhiplidir. Ayrıca yazı alanına altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 3740

Abû Zayd Ahmad b. Sahl al-Balkhî (d. 322/934)

140 folios, 15 lines
283x152-200x92 mm.
Naskh

This work, copied by Şeyh Hamdullah, is Ahmad b. Sahl al-Balkhî's *Masâlih al-Abdân wa al-Anfus*, which addresses physical and mental health. The copy is written in *naskh* script on cream-coloured Eastern paper, using black and gold ink. Şeyh Hamdullah personally copied this work for the perusal and private library of Sultan Mehmed the Conqueror. At the end of the copy appears Şeyh Hamdullah's signature reading "*An yad al-faqîr Hamdullah al-mushtahîr bi'ibn al-Shaykh*".

At the beginning of the manuscript, which Sultan Mahmud I endowed to the library he established in the Hagia Sophia Mosque, there appear his endowment statement and endowment seal, together with the seals of Sultan Bayezid II and Şeyhzâde Ahmed, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

At the beginning of the manuscript, the medallion recording that it was prepared for the perusal of Sultan Mehmed the Conqueror and the title page bearing the *basmala* written in lead white ink are illuminated. Furthermore, the text panel is rule-framed in gold and black ink.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 3740

بِحَمْدِ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ إِنَّ اللَّهَ
 جَلَّ ذِكْرُهُ خَصَّ الْإِنْسَانَ بِقُوَّةِ التَّمْيِيزِ لِيَعْرِفَ لِنَافِعِ تَحَقُّلِهِ وَالضَّارَّ
 فَيَحْتَنِبَهُ لِيَكُونَ ذَلِكَ سَبِيلًا إِلَى صِلَاحِ مَعَاشِهِ وَمَعَادِهِ وَدَرْجَتِهِ إِلَى
 إِعْرَازِ خَيْرِ عَاجِلِهِ وَآخِرِهِ وَالنَّهْضِ فِي جَلَالِ الْمَنَافِعِ وَالْخِيَارِ بِالْإِصْطِقَاقِ
 وَبِدُنَى فَيْضِ لَحْمِهَا تَهْتِمًا لَهُ بِلَوْغِ الرَّاجِعِ فِي ذَلِكَ عَلَيْهِ إِذْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ
 سِوَهُمَا وَهُمَا قِيمَا كَثِيرَةٌ وَسَبَبَا وَجُودِهِ فِي هَذَا الْعَالَمِ فَلِذَلِكَ يُحْيِي عَلَى
 كُلِّ عَاقِلٍ أَنْ يَجْعَلَ جِدَّهُ وَاجْتِهَادَهُ فِيمَا يَسْتَدِيمُ بِهِ سَلَامَتَهُمَا وَصِحَّتَهُمَا
 وَيُدْفَعُ عَنْهُمَا عَوَاضِلَ الْأَذَى وَالْآفَاتِ وَجَوَارِثَ الْعِلَالِ وَالْأَسْقَا
 وَأَنْ لَا يَفِيتَ نَفْسَهُ حِطًّا مِنَ الْعِلْمِ بِالْأَشْيَاءِ الَّتِي تُوَصِّلُ إِلَى مَعْرِفَتِهَا
 وَاسْتِعْمَالِهَا إِلَى صِلَاحِهَا وَأَنْ يَجْعَلَ ذَلِكَ مِنْ أَهَمِّ أُمُورِهِ إِلَيْهِ
 وَأَوَّلَاهَا بِأَنْ يَقْضِيَ عَنَانَتَهُ عَلَيْهِ وَالْإِلَهَ أَرْغَبُ فِي التَّوَقُّقِ

الحمد لله

كتاب مصالحي الأبدان والأفانيس في القلب

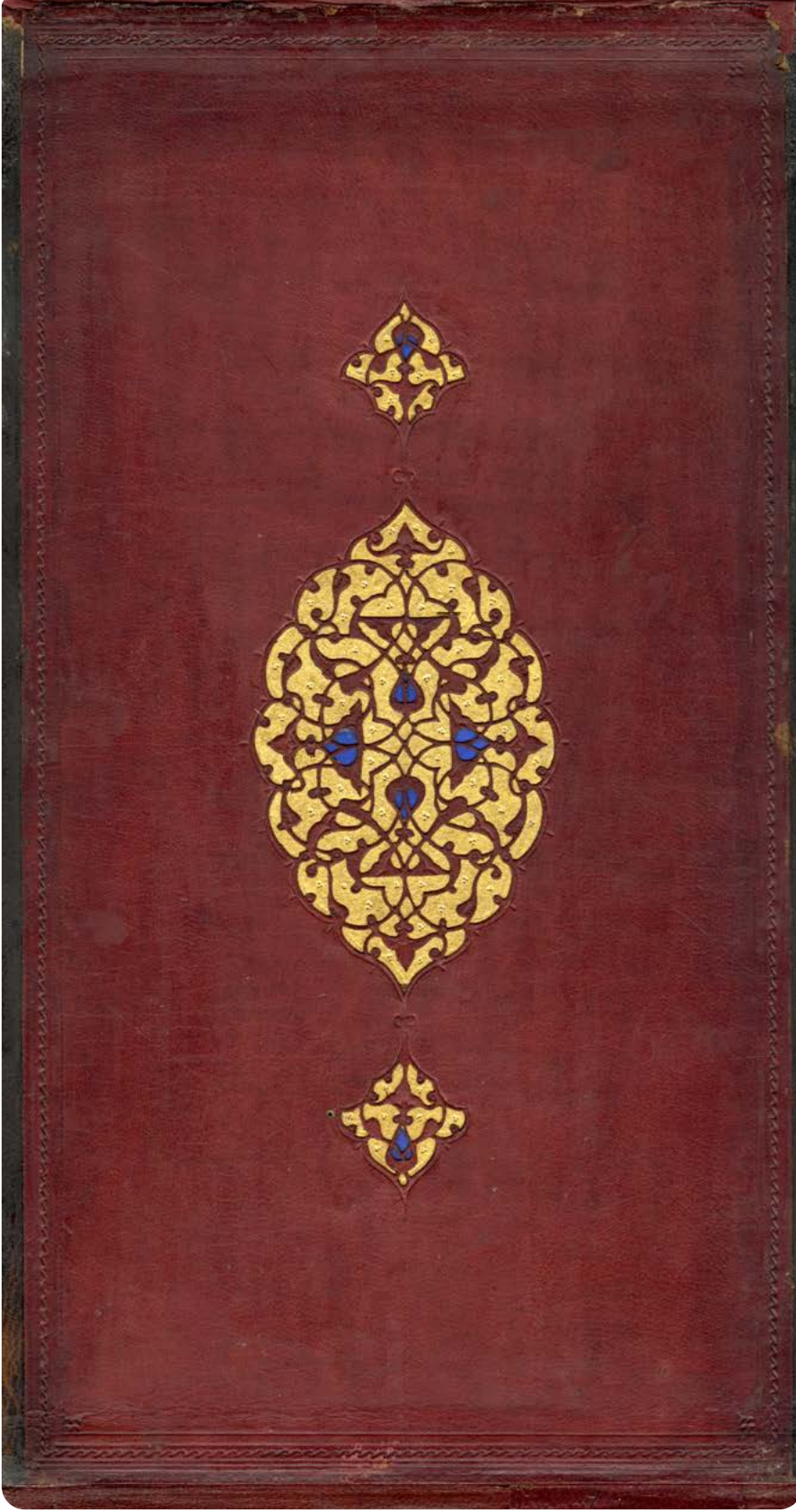

المعظم
عظمه والحق
سلطان الارض
سلطان البحر
سلطان السموات
سلطان الارباب
سلطان الملوك
سلطان القلوب
سلطان الافانيس
سلطان الابدان
سلطان الالوهية
سلطان الربوبية
سلطان الحق
سلطان العدل
سلطان الرحمة
سلطان الحكمة
سلطان القوة
سلطان الجلال
سلطان الاكرام
سلطان الشرف
سلطان المجد
سلطان العزة
سلطان الكبر
سلطان الهيبة
سلطان التمام
سلطان الكمال
سلطان الجلال
سلطان الاكرام
سلطان الشرف
سلطان المجد
سلطان العزة
سلطان الكبر
سلطان الهيبة
سلطان التمام
سلطان الكمال

٣٨٦

21 Tezkiretü'l-İmâm Zeynelâbidîn

Tadhkirat al-Imâm Zayn al-Âbidîn

İmam Zeynelâbidîn Ebu'l-Hasen Ali
b. Hüseyin b. Ali el-Hâşimî, 94/712

11 yaprak, 9 satır
220x160-110x100 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah tarafından istinsah edilen bu eser İmam Zeynelâbidîn'in *Tezkire* isimli eseridir. Nüsha krem rengi Doğu kâğıdı üzerine altın ve siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla yazılmıştır. Nüshanın sonunda Şeyh Hamdullah'ın altın mürekkeple yazılı dışı siyah mürekkeple tahrirlenmiş "*Ketebahû Hamdullah ibnû's-Şeyh*" şeklinde imzası yer almaktadır.

Sultan III. Mustafa'nın, Laleli Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfettiği murakka'ın muhtelif yerlerinde, padişahın kendi vakıf mührü yer almaktadır.

İçinde altınla yazılmış ve siyah mürekkeple tahrirlenmiş besmelenin bulunduğu unvan sayfası ile ferağ kaydı tezhiplidir. Ayrıca bütün yapraklara altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2180

İmâm Zayn al-Âbidîn Abû al-Hasan 'Alî
b. Husayn b. 'Alî al-Hâşimî (d. 94/712)

11 folios, 9 lines
220x160-110x100 mm.
Naskh

This work, copied by Şeyh Hamdullah, is Imam Zayn al-Âbidîn's work entitled *Tadhkira*. The copy is written in *naskh* script using gold and black ink on cream-coloured Eastern paper. At the end of the manuscript appears Şeyh Hamdullah's signature, written in gold ink and outlined in black, reading "*Katabahû Hamdullah ibn al-Shaykh*".

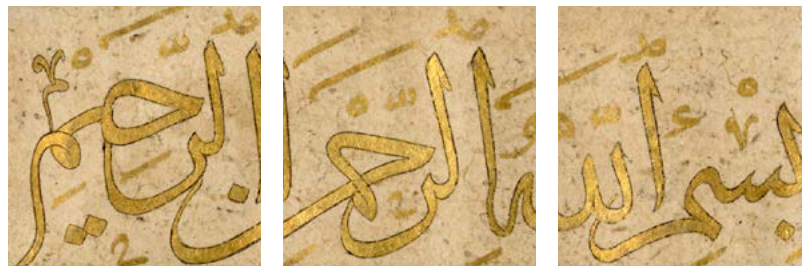
The *muraqqa'* endowed by Sultan Mustafa III to the library he established in the Laleli Mosque appears the sultan's own endowment seal in various areas.

The title page bearing a *basmala* written in gold and outlined in black, as well as the colophon, are illuminated. In addition, all folios are rule-framed in gold and black ink.

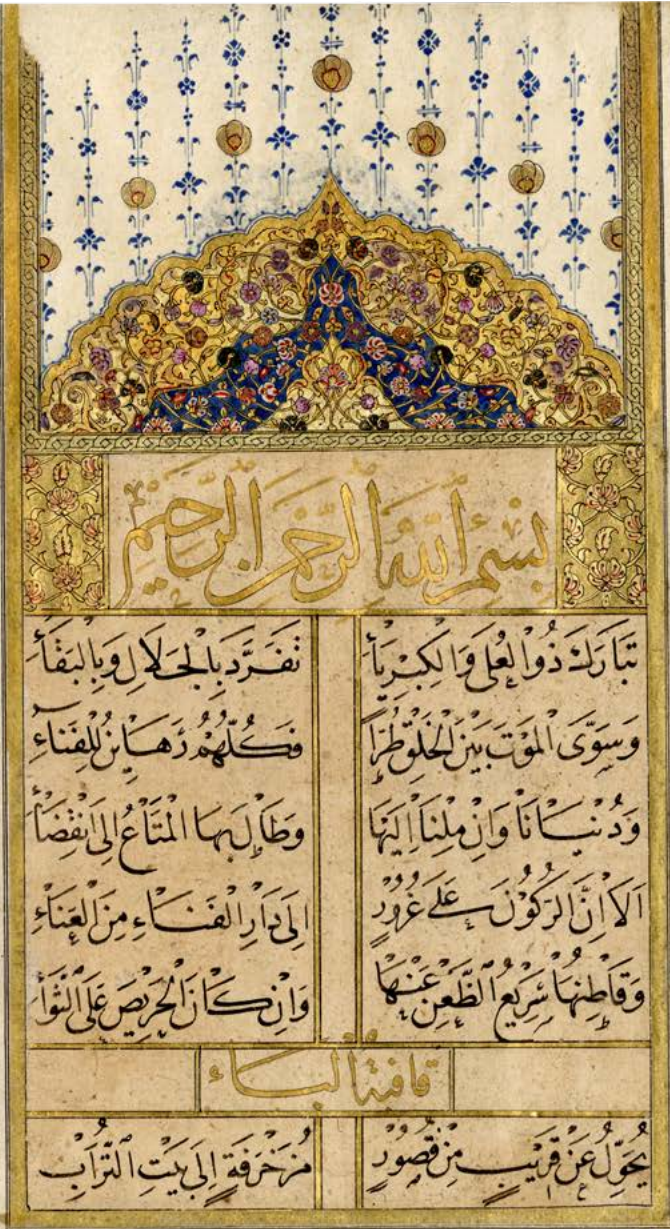
TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2180

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2180, 10^b-11^a / TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 2180, 10^b-11^a ♦

أَحَاطَ بِهِ شُجُوبُ الْأَغْثَرَابِ إِذَا دُعِيَ ابْنُ آدَمَ لِلْحِسَابِ وَسَيِّئَةُ جَنَاهَا فِي الْكِتَابِ وَإِذَا لَحِظَ مِنْ بَاقِي الشَّبَابِ	فِي سَلَمٍ فِيهِ مَجْهُورٌ فَرِيدٌ وَهَوْلٌ الْجَحْشُ أَظْلَعُ كُلِّ مَرٍّ وَالْفَى كُلَّ صَالِحَةٍ أَنَا هَا لَقَدْ أَنْزَلْنَا أَنْ غَفَلْنَا
قَافِيَةُ التَّكَاثُفِ	
مِنْ الْجَمْعِ الْكَيْفَ إِلَى الشَّتَةِ يُوزَعُ فِي الْبَيْنِ وَفِي الْبِنَادِ وَقِيَمَةُ جَبَّةٍ قَبْلَ الْمَمَاتِ وَقَدْ صَرْنَا عِظَامًا بِالْيَاثِ	فَعَقَّبَى كُلِّ شَيْءٍ نَحْنُ فِيهِ وَمَا جَزَاهُ مِنْ حِلِّ حَرَمٍ وَفِي مَنْ لَمْ نُوَقِّهِمْ بَفَلَسٍ وَنَسْنَا نَا الْإِجْتَهُ بَعْدَ عَشْرِ

22 Kıta Qit'a

1 yaprak, 14 satır
335x265-152x78 mm.

Şeyh Hamdullah tarafından nesih hattıyla yazılan bu eser ismi tespit edilemeyen bir eserin ferağ kaydıdır.

Şeyh Hamdullah'ın bir kelimeyi hatalı yazması neticesi sayfayı kenara alarak yeniden yazdığı anlaşılmaktadır. Hatalı kelimenin bulunduğu bu tarz eserlere muhreç sayfa denilmekte olup daha sonraki devirlerde çeşitli murakka'ların içine dâhil edilmekte bazen de müstakil olarak tezhibi yapılmaktadır.

Hicri 901 tarihinde İstanbul'da yazıldığına dair kaydın yer aldığı ferağ kaydında Şeyh Hamdullah kendisini Sultan II. Bayezid'in kâtibi olarak zikretmektedir.

Kıtanın koltukları tezhipli olup kenarlarına altın ve siyah mürekkeple cetvel çekilmiştir. Pervazları neftli battal ebru ile süslenmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Levhalar 210

1 folio, 14 lines
335x265-152x78 mm.

This work, written in *naskh* script by Şeyh Hamdullah, is the colophon of a work whose title cannot be identified. It appears that Şeyh Hamdullah set the page aside after writing a word incorrectly and rewrote it. Works containing incorrect words are called *mukhraj* pages; in later periods, they were included in various *muraqqa's* or, at times, illuminated as independent pieces.

In the colophon, which records that the work is written in Istanbul in 901 AH, Şeyh Hamdullah refers to himself as the scribe of Sultan Bayezid II.

The vertical panels of the qit'a are illuminated, and the edges are rule-framed in gold and black ink. The borders are decorated with *battal* marbled paper with turpentine.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Levhalar 210

فَوَجَّهَ اللَّهُ مَنْ نَظَرَ كِتَابَهُ كِتَابِ السَّلَفِ وَعَرَفَ قَدْرَ
 قُصُورِ الْخَلْفِ وَلَيْسَ وَرَاءَ عِبَادَانِ قَرَّةٌ يا مَنْ أَنْصَفَ
 حَتَّى لَا يُضَافَ أَنْظَرَ كَيْفَ كَتَبَ وَبِمَ كَتَبَ وَلَمْ يَكْتَبْ كِتَابُ
 السُّلْطَانِ سُلْطَانِ بَايَزِيدِ خَانِ بْنِ سُلْطَانِ مُحَمَّدِ خَانِ خَلَّدَ اللَّهُ
 مُلْكَهُ مَا دَامَ الْمَلِكُ وَدَارَ الْفَلَكُ وَخَاضَ السَّمَاءَ حَمْدُ اللَّهِ بِشَيْخِهِ
 بَايِزِ الشَّيْخِ حَامِدِ اللَّهِ تَعَالَى عَلَى نِعَمِهِ وَمُصَلِّيًا عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ
 إِلَهٍ مَعَ اسْتِعَالِ شَعْرِهِ وَارْتِعَاشِ رَأْسِهِ فِي أَوَانِ شَيْخُوخَتِهِ
 وَوَقَعَ الْقَرَاغُ مِنَ الْخِدْمَةِ سَمِعَهُ بِتَسْبِيحِهِ بِحُسْنِ عَوْنِ اللَّهِ
 وَتَوْفِيقِهِ وَوِثَاقِ هِمَّتِهِ الْقَلْبَ وَنَذْوِيقِهِ وَمَرِيدِ فَحْضِ الْجَبِّ
 وَتَسْوِيقِهِ بِرَجْحِ عَذُوبَةِ الْفَاطَةِ وَتَحْقِيقِهِ وَكَشْفِ
 انْتِرَاجِ الظَّنِّ وَتَبْرِيقِهِ وَبَسْطِ اشْرَاحِ الْيَقِينِ وَشَرْيْقِهِ
 فِي دَارِ الْفَتْحِ قُسْطَ طِينِيَّةِ جَمَاهَا اللَّهُ تَعَالَى بِوُجُودِ
 مَا لَيْسَ كَهَا عَنِ الْبَلِيَّةِ فِي أَوَّلِ ذِي الْحِجَّةِ سَنَةِ إِحْدَى
 وَتِسْعِمِائَةِ هِجْرَةٍ نَبَوِيَّةٍ

Handwritten text in a cursive script, likely Persian or Arabic, on aged paper. The text is written in black ink and is partially obscured by decorative floral motifs.

Handwritten text in a cursive script, likely Persian or Arabic, featuring large, bold characters and smaller, more delicate script. The text is written in black ink on aged, yellowish paper.

23 Kur'ân-ı Kerîm

Qur'ân Manuscript

361 yaprak, 13 satır
221x135-153x83 mm.
Nesih

361 folios, 13 lines
221x135-153x83 mm.
Naskh

Bu Mushaf-ı Şerif, Şeyh Hamdullah'ın oğlu ve talebesi olan Mustafa Dede (ö. 945/1538) tarafından krem rengi Doğu kâğıdı üzerine nesih hattıyla yazılmıştır. Mustafa Dede'nin üstübeç mürekkeple yazılı ferağ kaydındaki imzası "*Ketebehu Mustafa Dede b. Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî'sh-Şeyh*" şeklindedir.

Pertev Mehmed Paşa'nın Üsküdar Küçük Selimiye Câmiî'nde inşa ettiği Selimiye Dergâhı Kütüphanesi vakfedilen Mushaf-ı Şerif'te dergâhın vakıf mührü yer almaktadır.

Serlevhası, sûre başlıkları, hizb ve aşır gülleri ile durak işaretleri tezhiplidir. Sûre isimleri rikâ' hattıyla üstübeç mürekkeple yazılıdır.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Pertev Paşa 1

This mushaf is written in *naskh* script on cream-colored Eastern paper by Mustafa Dede (d. 945/1538), son and student of Şeyh Hamdullah. His colophon, inscribed in lead white ink, bears the signature: "*Katabahû Mustafa Dede b. Hamdullah al-ma'rûf bi'bn al-Shaykh*"

The manuscript was endowed to the library of Selimiye Lodge, established by Pertev Mehmed Paşa at the Üsküdar Küçük Selimiye Mosque; the lodge's endowment seal appears in this Qur'ân manuscript.

The headpiece, sûra headings, hizb and 'ashir rosettes, as well as verse markers, are illuminated. Sûra names are written in *riqâ'* script with lead white ink.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Pertev Paşa 1

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Pertev Paşa 1, 1^b-2^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Pertev Paşa 1, 1^b-2^a ♦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ
 نَذِيرًا ۝ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ
 وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ
 تَقْدِيرًا ۝ وَاتَّخَذَ وَامِنٌ دُونَهُ إِلَهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا
 وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا
 يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ۝ وَقَالَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَفْكٌ مِّنْ أَمْرٍ وَعَاثَنَاهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ
 آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظِلْمًا وَزُورًا ۝ وَقَالُوا اسَاطِيرُ الْأَوَّلِ
 اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۝ قُلْ أَنزَلَهُ الَّذِي
 يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا
 ۝ وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَكُلُّ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ
 لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ۝ أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ

نَحْتَهُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
 الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢١٢﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا
 بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ مَرْجَاعٍ لَمْ يَذْهَبُوا
 حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
 يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنٍ
 فَأُذِنَ لِمِنْ شَيْءٍ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرُ لَهُمْ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
 رَحِيمٌ ﴿٢١٣﴾ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ
 بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلْلُونَ مِنْكُمْ لَوْ أَذِنَ لَكُمْ
 لَيَبْغَيْنَ الْفُتُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ
 أَلِيمٌ ﴿٢١٤﴾ أَلَا إِنَّ اللَّهَ مَعَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ
 عَلَيْهِ وَيَوْمَ تَرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيَنْبُتُهُمْ غُلَامًا جَلَدُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

24 Kur'ân-ı Kerîm

Qur'ân Manuscript

278 yaprak, 15 satır
242x150-150x85 mm.
Nesih

278 folios, 15 lines
242x150-150x85 mm.
Naskh

Mushaf-ı Şerif Şeyh Hamdullah'ın torunu Derviş Mehmed b. Mustafa Dede (ö. 1001/1593) tarafından Şaban 964/Mayıs 1557 tarihinde krem rengi Doğu kâğıdı üzerine nesih hattıyla yazılmıştır. Ferağ kaydında Derviş Mehmed'in "*Ketebahû Derviş Mehmed b. Mustafa Dede b. Hamdullah el-ma'rûf bi'bnî'sh-Şeyh*" şeklinde imzası yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud tarafından Fatih Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen Mushaf-ı Şerif'te Sultan I. Mahmud'un vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkâf-ı Haremeyn müfettişi Derviş Mustafa'nın mührü yer almaktadır.

Serlevha, hizib, aşır ve secde gülleri, duraklar ile sûre başlıkları tezhipli olup sûre isimleri üstübeç mürekkeple rikâ' hattıyla yazılıdır.

This mushaf was copied in *naskh* script on cream-coloured Eastern paper by Derviş Mehmed b. Mustafa Dede, grandson of Şeyh Hamdullâh (d. 1001/1593), in Sha'bân 964 / May 1557. In the colophon he signs himself as: "*Katabahû Derviş Mehmed b. Mustafa Dede b. Hamdullah al-ma'rûf bi'bn al-Shaykh.*"

Endowed by Sultan Mahmud I to the library he founded in the Fatih Mosque, the manuscript bears the sultan's endowment statement and seal, together with the seal of Derviş Mustafa, the inspector of the Awqâf al-Haramayn. The headpiece, verse markers, marginal rosettes marking the end of each five-page, twenty-page and ten-verse group, and sûra headings are all illuminated; the sûra titles are written in *rikâ'* script with lead white ink.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Fatih 00013

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Fatih 00013

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Fatih 00013, 1^b-2^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Fatih 00013, 1^b-2^b ♦

فَلَا تُعْزِزْ رَبِّ الْفَلَاقِ ❀ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ❀
وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ❀ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِي الْعُقَدِ ❀ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ❀

سُورَةُ النَّاسِ ثَمَانِيَةَ الْبَيَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ❀ مَلِكٍ ❀
النَّاسِ ❀ إِلَهٍ ❀ النَّاسِ ❀
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ❀ الَّذِي يُوَسْوِسُ
فِي صُدُورِ النَّاسِ ❀ مِنَ الْخِيفَةِ وَالنَّاسِ

صَدَقَ اللَّهُ الْعَلَامُ ❀ وَبَلَغَ رَسُولُهُ الْكِرَامُ ❀ وَنَحْنُ عَلَى مَا
قَالَ رَبُّنَا وَخَالِقُنَا وَرَازِقُنَا وَمَوْلَانَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ❀ اللَّهُمَّ
رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا خَتَمَ الْقُرْآنِ ❀ وَتَجَاوَزْ عَنَّا مَا كَانَ فِي بِلَادِنَا
مِنْ نِسْيَانٍ ❀ أَوْ تَحْرِيفٍ ❀ كَلِمَةٍ عَنْ مَوْضِعِهَا أَوْ تَغْيِيرٍ حَرْفٍ أَوْ
تَقْدِيمٍ أَوْ تَأْخِيرٍ أَوْ زِيَادَةٍ أَوْ نَقْصَانٍ ❀ أَوْ تَأْوِيلٍ عَلَى غَيْرِ مَا أَنْزَلْتَهُ

اللَّهُ أَفْوَاجًا ۖ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝

سُورَةُ التَّحْسِينِ ثَلَاثُونَ آيَاتٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ ۖ وَتَبَّ ۚ
عَنهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۚ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ هَبٍ ۚ
وَأَمْرَاتُهُ حُكْمَالُهُ وَالْحَطْبُ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّنْ نَّسَبٍ ۝

سُورَةُ الْأَخْضَرِ ثَلَاثُونَ آيَاتٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۚ اللَّهُ الصَّمَدُ ۚ لَمْ يَلِدْ ۚ
وَلَمْ يُولَدْ ۚ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

سُورَةُ الْفَاوِخِ ثَلَاثُونَ آيَاتٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

25 Enfesü'l-Cevâhir

Anfas al-Jawâhir

Ebu'l-Fazl Mûsâ b. Hüseyin b. İsâ el-İznîkî el-Bursevî, 838/1435

386 yaprak, 21 satır
280x186-186x99 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah'ın torunu Derviş Mehmed b. Mustafa Dede tarafından istinsah edilen bu eser Ebu'l-Leys es-Semerkindî tefsirinin tercümesidir. Nüsha krem rengi Doğu kâğıdı üzerine siyah ve kırmızı renk mürekkep kullanılarak nesih hattıyla Receb 998/Mayıs 1589 tarihinde istinsah edilmiştir.

Nüşanın başında sülüs hattıyla “Vakf-ı İbrahim Paşa 998” şeklinde bir kayıt yer almaktadır.

Unvan sayfası tezhipli olup aynı sayfada yer alan Arapça ibareler altınla yazılıdır. Yazı alanına siyah, lacivert ve altınla cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Yazma Bağışlar 9210

Abū al-Fazl Mūsā b. Husayn b. ‘Īsā al-Īznîkî al-Bursawī (d. 838/1435)

386 folios, 21 lines
280x186-186x99 mm.
Naskh

Copied by Derviş Mehmed b. Mustafa Dede, grandson of Şeyh Hamdullah, this work is a translation of Abū al-Layth al-Samarqandī's Qur'ān commentary. The manuscript is written in *naskh* script with black and red ink on cream-coloured Eastern paper in Rajab 998 / May 1589.

At the beginning of the volume, a *thuluth* inscription reads “Waqf-i İbrāhīm Paşa 998.”

The title page is illuminated, and the Arabic inscriptions on this page are written in gold. The text area is enclosed in rule-frames in black, navy blue, and gold ink.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Yazma Bağışlar 9210

استیاده قلعه که از سید احمد امینال اولوب خان عبدالرزاق اولیای ایلدیرم بر سر قش
ایمان فرزند محمد خطیبه که میزدی که
یعنی آنحضرت قرآن اوقش و سلسه مستغنی الله
اول سبط از معبودان که لغت طاشیبه فر فرایوسه و دو حضرت و اولیده
تا که سلسله بیکامرو اول استیه و سوسه قلوب کلام مخلوق فرخنده می
چون اول رسول که اشرف موجوداتی و افعا غلایدی که استیاده که
اولیای پیدا که مدین نبویه و حاجی اولیای که اول استیاده و هر بیانی
مقدح و طوبی و ترکا که شیطان اندامع اولیه خصوص استیاده که اولیای
قرآن کلام الله و کتاب کلام الله افضل چیز اند ازین بود و این استیاده
خانی که بر این ایادی اند و قرآن کلام الله اولیای ایلدیرم که میزدی
استیاده رسول که خصوص اولیای بود و قاضی الله و حجتی که اولیای
پیدا کرد که سبب قرآن حاصل اوله اولیای و خصوص سبب که حجتی که اولیای
و سبب چون سبب استیاده و قرآن کلام الله اولیای میزد که اولیای
موجود اولیای کرد که اولیای استیاده در کلام موجود اولیای استیاده
مستبد بودی که اولیای که اولیای و اولیای هدی بر خلیفه سید که میزدی که اولیای

26 Kur'ân-ı Kerîm

Qur'ân Manuscript

II+303+II yaprak, 15 satır
245x160-170x90 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah'ın talebelerinden Ali b. Mustafa tarafından krem rengi Doğu kâğıdı üzerine nesih hattıyla 8 Safer 962/2 Ocak 1555 tarihinde Antalya'da yazılmıştır.

Serlevha ve durak işaretleri tezhipli olup sûre isimleri rikâ' hattıyla altınla yazılmıştır. Yazı alanına siyah, kırmızı ve altınla cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 182

II+303+II folios, 15 lines
245x160-170x90 mm.
Naskh

This Qur'an manuscript was copied in *naskh* script by 'Alî b. Mustafa, one of Şeyh Hamdullah's students, on cream-coloured Eastern paper in Antalya, on 8 Safar 962 / 2 January 1555.

The headpiece and verse markers are illuminated, and the sûra titles are written in gold ink in *riqâ'* script. The text area is enclosed in rule-frames in black, red and gold.

TÜYEK, TİEM Yazma Eser Koleksiyonu 182

عَلَيْكَ إِذَا وَقَبٌ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ وَمِنْ

سِحْرِ النَّاسِ شَرِّ مَا إِذَا أَحَدٌ سَتَّ آيَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ مِنْ

شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ

النَّاسِ مِنَ الْخَيْثَةِ وَالنَّاسِ

سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ

قد وقع الفراع من مخزير هذا النسخة الشريفة المباركة

اليمونية في شهر صفر لمظفر في مرثا في عيلال يعبد

الفقيه الحقيقه كثيره العيصان قليله الاخصان من ذيل الطغينه

المفتقر الى رحمة ربها الغمر الخمر العاصي المحتجب الى رحمة

خالق الانامى على مصطفيا في محروسة انطايا حماها الله

عز كل البلية غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما والديه وجميع

المسلمين والمسلمات والمؤمنين والمؤمنات والايها منهم وال

مواته انك محيي الموات تايخ سنة اثني ومئتين وتسعمائة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ

فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ

كَانَ تَوَّابًا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يُدَا الْأَهْلِيَّ وَتَبَّتْ مَا آغَتْ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ

سَيِّطَلَى نَارًا ذَاتَ هَبٍ وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

فِي جَهَنَّمَ مَا جَهِلٌ مِنْكَ مِنْكَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْقَلْبِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَمِنْ شَرِّ

عاشق

TÜYEK, Tiem Yazma Eser Koleksiyonu 182, 1^b, 2^a / TÜYEK, Tiem Yazma Eser Koleksiyonu 182, 1^b, 2^a

SULTAN II. BAYEZİD

(ö. 918/1512)

MEŞÂ'İRÜ'Ş- ŞU'ARÂ

TÜYEK, Millet YEK, Ali Emiri
Tarih 772, 26^b.

TÜYEK, Millet Manuscript
Library, Ali Emiri Tarih 772, 26^b

27

Dîvân-ı Adlî

Dîwān-i 'Adlî

Adlî, Sultan II. Bâyezid, 918/1512

41 yaprak, 11 satır, 2 stn.
182x113-125x75 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah'ın Osmanlı hat üslubunu ortaya koyması için azami gayret gösteren ve bizzat kendisine talebelik yapan Sultan II. Bâyezid'in, Adlî mahlasıyla yazdığı şiirlerini ihtiva etmekte olan bu nüsha nesih hattıyla krem rengi Doğu kâğıdı üzerine yazılmıştır.

Nüshanın muhtelif yerlerinde Ali Emîrî'nin vakıf mührü yer almaktadır.

Unvan sayfası tezhipli olup yazı alanına siyah ve altınla cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Millet YEK, Ali Emiri Manzum 274

'Adlî, Sultan Bâyezid II (d. 918/1512)

41 folios, 11 lines, 2 columns
182x113-125x75 mm.
Naskh

This copy, containing the poems composed by Sultan Bayezid II under his pen name 'Adlî, is written in *naskh* script on cream-coloured Eastern paper. Bâyezid II, who studied directly with Şeyh Hamdullah and did his utmost to promote the Ottoman style of calligraphy, had a special connection with this tradition.

Various folios of the manuscript bear the endowment seal of Ali Emîrî.

The title page is illuminated, and the text area is enclosed in black and gold rule-frames.

TÜYEK, Millet Manuscript Library, Ali Emiri Manzum 274

TÜYEK, Millet YEK, Ali Emiri Manzum 274, 1^b-2^a / TÜYEK, Millet Manuscript Library, Ali Emiri Manzum 274, 1^b-2^a ♦

28 Silsiletü'z-Zeheb

Silsilat al-Zahab

**Molla Câmi, Nûreddin Abdurrahman
b. Ahmed b. Muhammed el-Câmî, 898/1492**

I+146+I yaprak, 14 satır, 2 stn.
176x109-124-61 mm.
Ta'lik

Meşhur mutasavvıf, şâir Abdurrahman Câmi'nin Sultan II. Bâyezid'e hediye olarak gönderdiği *Silsiletü'z-Zeheb* isimli eserinin birinci defterini ihtiva eden bu nüsha krem rengi Doğu kâğıdı üzerine ta'lik hattıyla yazılmıştır. Nüshanın başında yer alan üç sayfalık şiir bizzat Molla Câmi'nin hattıyladır.

Nüshada Âşir Efendi'nin vakıf kaydı ve mührü ile Sultan II. Bâyezid ve Kanuni Sultan Süleyman'ın mühürleri yer almaktadır.

Molla Câmi'nin hattıyla olan kısım ile eserin unvan sayfası tezhipli olup yazı alanına siyah, lacivert ve altınla cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Âşir Efendi 159

**Molla Jâmî, Nûr al-Dîn 'Abd al-Rahmân
b. Ahmad b. Muhammad al-Jâmî (d. 898/1492)**

I+146+I folios, 14 lines, 2 columns
176x109-124-61 mm.
Ta'liq

This manuscript contains the first volume of *Silsilat al-Zahab* by the renowned Sufi poet 'Abd al-Rahmân Jâmî, sent as a gift to Sultan Bayezid II. It is written in *ta'liq* script on cream-coloured Eastern paper. The opening three pages of verse are written in the hand of Molla Jâmî.

The manuscript bears the endowment statement and seal of Âşir Efendi, together with the seals of Sultan Bayezid II and Sultan Süleyman I.

Both the section in Jâmî's handwriting and the title page are illuminated, and the text area is enclosed in rule-frames in black, navy blue, and gold.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Âşir Efendi 159

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Aşir Efendi 159, 2^b-3^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Aşir Efendi 159, 2^b-3^a ♦

دو الف و براستی و گواه
 یکی از فیه متوج باب متوج
 وان کرداده از سکون تسکین
 از دلاش که قه قوت
 لام ساکن بک اشارت
 ملک فی نفس بود ساکن
 جنبشی کا فکند بر و سایه
 شکل تشدید شان شان و شان
 چون پکی ان و لام شد غم
 بر سر آن شان سپه دندان
 ها که دال است سویت
 حرکت چون سکون و جاری
 مع وقف از همه مجرد نیست
 روذ این حرف در همه انانیت

کرده روشن سر و حدت
 کرده در نظم مروج روح
 دل و جان را بکین
 از یکی ملک از ان که ملکوت
 وان در زبان که عبارت ان
 نیست جنبش درواز و ممکن
 ملکوتش در ان به مایه
 عظم الله شان به خوش است
 در در چون دو کیسوی هم
 میزد در دور بهم شان
 متعاقب بود برو حرکت
 و او بذات خود از همه عاری
 ایک با هیچ یک نیست
 بر نفسهای جمله حیوانات

بصنات الجلال الاكرام	بسم الله قبل كل كلام
صدر من ناله نو و کهن است	چند و تاج تارک سخن است
دره السح نام او شای	خانه چون تاج نامه آرید
ورد دل جز جان مست است	الله الله چه طره نامست
پیش کنج نهان ات طلسم	نخ حرفت بس شکر فایم
زان کرانمایه کنج کوه رخ	از یزید الله جو خبه انداس رخ
جز بدین نخ بنجه شوال فیت	دیوراکو بالمش تو ششت
جلوه کر صد نه ارغ کمال	از بس این حروف و ترغ فال
جانه مشک نک بو شیده	خانه از جو مردم دیده
خفته چو راقصه صرط الطرف	زیر مشک شکار یک یک حرف

29 Levâih Lawā'ih

**Molla Câmi, Nûreddin Abdurrahman
b. Ahmed b. Muhammed el-Câmî, 898/1492**

35 yaprak, 9 satır
237x149-135x85 mm.
Ta'lik

Meşhur mutasavvıf ve şair Abdurrahman Câmi'nin Levâih adlı eserinin, Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için istinsah edilen bu nüshası, krem rengi Doğu kâğıdı üzerine ta'lik hattıyla yazılmıştır. Nüsha, Hüseyin eş-Şirâzî tarafından Şaban 900/ Nisan 1495 tarihinde hem istinsah edilmiş, hem tezhiplenmiş hem de ciltlenmiştir.

Sultan I. Mahmud tarafından Fatih Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen nüshada Sultan II. Bâyezid'in mührü, Sultan I. Mahmud'un vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkâf-ı Haremeyn müfettişi Derviş Mustafa'nın mührü yer almaktadır.

Unvan sayfası ile Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için istinsah edildiği kaydının yer aldığı zahriye sayfası tezhiplidir. Yazı alanı ile mensur ve manzum metinler arasına siyah ve altın ile cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Fatih 4062

**Molla Jâmî, Nûr al-Dîn 'Abd al-Rahmân
b. Ahmad b. Muhammad al-Jâmî (d. 898/1492)**

35 folios, 9 lines
237x149-135x85 mm.
Ta'liq

This copy of Lawā'ih by the celebrated Sufi poet 'Abd al-Rahmân Jâmî is written specifically for the private library of Sultan Bayezid II. It is written in *ta'liq* script on cream-coloured Eastern paper and was copied, illuminated, and bound by Huseyn al-Shîrâzî in Sha'bân 900 / April 1495.

Later, Sultan Mahmud I endowed the volume to the library he founded in the Fâtih Mosque; the manuscript bears the seal of Sultan Bayezid II, as well as Sultan Mahmud I's endowment statement and seal and the seal of Derviş Mustafa, the inspector of the Awqâf al-Haramayn. The title page and the opening page noting that it was copied for Sultan Bayezid II's private library are illuminated. The text area and the spaces between prose and verse passages are enclosed in rule-frames in black and gold.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Fatih 4062

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Fatih 4062, 1^a / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Fatih 4062, 1^a

30 Mirkâtü'l-Vusûl ilâ 'İlmi'l-Usûl

Mirqât al-Wusûl ilâ 'İlm al-Usûl

Molla Hüsrev, Mehmed b. Ferâmurz b. Ali er-Rûmî el-Hanefî, 885/1480

1-20 yaprak, 23 satır
225x160-155x88 mm.
Ta'lik

Fatih Sultan Mehmed'in hocalarından meşhur Osmanlı fakihi Molla Hüsrev'in fıkıh usulüne dair kaleme aldığı *Mirkâtü'l-Vusûl* isimli eserinin Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için bizzat müellifi tarafından Şaban 885/Şubat 1471 tarihinde istinsah edilmiş olan bu nüshası krem rengi Doğu kağıdı üzerine ta'lik hattıyla yazılmıştır. Nüshanın başında Fatih Sultan Mehmed'in bir diğer hocası ve devrin önde gelen ulemasından Molla Gürânî'nin eseri ve müellifini meth ettiği bir manzume de yer almaktadır.

Nüshanın muhtelif yerlerinde Damad İbrahim Paşa'nın vakıf mühürleri ile Sultan II. Bâyezid'in mührü bulunmaktadır.

Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için istinsah edildiğine dair kaydın yer aldığı zahriye sayfası ile unvan sayfası tezhiplidir. Yazı alanına siyah ve altın ile cetvel çekilmiştir.

**TÜYEK, Süleymaniye YEK,
Damad İbrahim Paşa 479**

Molla Hüsrev, Mehmed b. Ferâmurz b. Ali er-Rûmî el-Hanefî (d. 885/1480)

1-20 folios, 23 lines
225x160-155x88 mm.
Ta'liq

This copy of *Mirqât al-Wusûl ilâ 'İlm al-Usûl*, a treatise on the principles of fiqh by the famous Ottoman jurist Molla Hüsrev—one of Sultan Mehmed II's tutors—was transcribed by the author himself in Sha'bân 885 / February 1471 for the private library of Sultan Bayezid II. It is written in *ta'liq* script on cream-coloured Eastern paper. At the beginning of the manuscript is a panegyric poem by Molla Gürânî, another of Mehmed II's teachers and a leading scholar of the period, praising both the work and its author.

Various folios bear the endowment seals of Dāmād İbrāhīm Paşa alongside the seal of Sultan Bayezid II.

The opening page and the title page recording that it was copied for Sultan Bayezid II's private library are illuminated, and the text area is enclosed within black and gold rule-frames.

**TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library,
Damad İbrahim Paşa 479**

صور ايات كلها مولانا كوراني في مدح المصنف المصنف

أمر لا يفي الدين اجبت انشا
فديت اياها الزمان بشا
مكتل انوار العلم روضته
سموت برفاة الوصول بها
ها كل سطر ضمتها كل كلمة
مسا لها مقووتة بلايل
تاج اذكاء قد كل دونهما
لورى لوحا المسود تحتها
ولكن يطوى الشيع عند زوايا
ولو انصف اهل القيم بطبعه
ولست بواف عن مشار وضيها

لقد صدقت في ما طويلا من اجل
بنوه بنين نيك من وصية
تعلق فيها كل فرع من اجل
تأصع مدرك الوهم والعدل
يسابقتها للدين مسابقة الطل
معصرة التدويم في احسن
فراخ ذوى الاحلام والنظير
لشطوبها بالبر في الحزن الخجل
يم خرس قد صدره نجمة النول
فداها بنفس ثم بالمال والا هبل
ولكن دانوز سيد من الكل

في سنة ٨٨٠ هـ
نظمها احمد كوراني
اصحاشه

كتبه مرقاة الصور كوراني في مدح المصنف المصنف

٤٧٩

٤٧٩

31 Kitâbü'l-Utâs

Kitâb al-'Utâs

**Atûfî, Hayreddin Hızır b. Mahmûd b. Ömer
el-Merzifonî, 948/1541**

38 yaprak, 9 satır
232x145-146x84 mm.
Ta'lik

Sultan II. Bâyezid tarafından saray hocası olarak tayin edilen Atûfî'nin hadisler çerçevesinde aksırmanın fikhî ve tıbbî boyutuyla alakalı kaleme aldığı *Kitâbü'l-Utâs* isimli eserinin bu nüshası bizzat müellif tarafından ta'lik hattıyla istinsah edilmiştir. Müellif mukaddimede eseri Sultan II. Bâyezid'e hizmet gayesiyle kaleme aldığını ifade etmektedir.

Sultan I. Mahmud tarafından Fatih Câmi-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen nüshada Sultan II. Bâyezid ve Sultan I. Selim'in mührü, Sultan I. Mahmud'un vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkâf-ı Haremeyn müfettişi Derviş Mustafa'nın mührü yer almaktadır.

Üstübeç mürekkeple besmelenin yazılı olduğu unvan sayfası tezhipli olup sayfaya siyah ve altınla cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Fatih 3556

**Atûfî, Khayraddin Khidir b. Mahmûd b. Umar
al-Marzifonî (d. 948/1541)**

38 folios, 9 lines
232x145-146x84 mm
Ta'liq

This copy of *Kitâb al-'Utâs*, a work concerning the jurisprudential and medical aspects of sneezing within the framework of hadiths, was authored by Atûfî, who was appointed as a court tutor by Sultan Bayezid II, and was personally transcribed by the author in ta'liq script. In the preface, the author states that he composed the work with the intention of serving Sultan Bayezid II.

The copy, which was endowed by Sultan Mahmud I to the library he established within the Fatih Mosque, bears the seals of Sultan Bayezid II and Sultan Selim I, the endowment record and endowment seal of Sultan Mahmud I, as well as the seal of Derviş Mustafa, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

The illuminated title page, where the *basmala* is written in lead white ink, features borders drawn in black and gold.

**TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library,
Fatih 3556**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ جَوْهَرَ الْعِلْمِ وَالْعِلْمُ مَدَارًا لِحُلُقِ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِينَ وَصَيَّرَ الْبَدَنَ مِنْ بَيْنَهُمَا آتَةً لِحُصُولِ الْجَوْهَرِ مِنْ
 فِي الْعَالَمِينَ الْعَالَمِينَ وَأَوْضَعَهُ عَلَى صَاحِبِ رَهَائِيَاتِ الْعُلُومِ
 الْمَلَكِيَّةِ وَالْإِنْسَانِيَّةِ وَنَاصِبِ رَايَاتِ غَايَاتِ الْكَلِمَاتِ الْقَدِيمَةِ
 وَالْأَشْيَةِ سَمَحَتْ بِأَعْلَمِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَصْفِيَاءِ وَأَعْلَى الْأَوْلِيَاءِ
 وَالْأَتَقِيَاءِ وَوَعَلَى الْإِفْضَالِ الْعُلَمَاءِ وَصَحْبِهِ نُقَبَاءُ
 الْفُقَهَاءِ وَبَعْدُ فَلَمَّا أَشَارَ نَحْنُ الْأَنْبِيَاءُ وَالْمُرْسَلِينَ

صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ أَجَعِينَ إِلَى أَنْ الْعَطَاسِ
 نِعْمَةُ مَجْدُودَةٍ وَحَالَةُ مَوْدُودَةٍ كَمَا وَرَدَ فِي الْأَحَادِيثِ
 مِنَ الْأَثَرِ بِالْمَحْمَدِ وَالتَّشْيِيتِ تَوَجَّهْتُ إِلَى بَيَانِ حَقِيقَةِ
 الْعَطَاسِ وَمُنَافِعِهِ وَمُضَانِ وَأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ فِيهِ
 وَخَدَمْتُ بِهِ مَنْ يَهْوِي نَقَادَ الْكَلَامَاتِ وَالْمَعَارِفِ وَتُمَيِّزُ
 تَرَاتِبِ كَلِمَاتِ كُلِّ مَنْ الْفَحْلِ وَالْعَارِفِ وَهُوَ الْعَالِمُ الْمَعْرِفِ
 وَالْعَالِمُ الْبَايِعِ الْمَعْرِفِ الْحَقِّ وَالَّذِينَ وَالْمَجَاهِدِ فِي
 سَبِيلِ الْمُعِينِ بِخَطِّ اللَّهِ تَعَالَى عَلَى الْأَفَاقِ بِهُوَ خَلِيفَةُ
 الْعَصْرِ بِالاسْتِخْفَاقِ سُلْطَانُ الْبَايَعَةِ بِمَنْ عَمَّ خَانُ

32

Mirsâdü'l-İbâd mine'l-Mebde' ile'l-Me'âd

Mirsâd al-'İbâd min al-Mabda' wa al-Ma'âd

Necmeddîn-i Dâye, Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Şâhâver er-Râzî el-Esedî, 654/1256

197 yaprak, 19 satır
250x167-170x100 mm.
Ta'lik

Meşhur mutasavvıf, Kübrevî şeyhi ve müfessir Necmeddîn-i Dâye'nin tasavvufun nazarî ve amelî konularını ele aldığı eserinin Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için istinsah edilmiş bu nüshası krem rengi Doğu kâğıdı üzerine ta'lik hattıyla yazılmıştır.

Sultan III. Osman'ın Nuruosmaniye Câmî-i Şerifi'nde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen nüshada III. Osman'ın vakıf kaydı ve vakıf mührü ile evkâf-ı haremeyn müfettişi İbrahim Hanif'in mührü yer almaktadır.

Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için istinsah edildiğine dair kaydın yer aldığı zahriye sayfası ile unvan sayfası tezhiplidir. Yazı alanına siyah ve altın ile cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Nuruosmaniye YEK, Nuruosmaniye 2586

Najm al-Din Dâya, Abû Bakr Abdullah b. Muhammad b. Shâhâwar al-Râzî al-Asadî (d. 654/1256)

197 folios, 19 lines
250x167-170x100 mm.
Ta'liq

This copy of the work by the famous sufi, Kubrawi sheikh, and exegete Najm al-Din Dâya, which explores the theoretical and practical aspects of Sufism, was scribed for the private library of Sultan Bayezid II in *ta'liq* script on cream-colored Eastern paper.

Endowed by Sultan Osman III to the library he established within the Nuruosmaniye Mosque, the copy bears the endowment record and endowment seal of Osman III, as well as the seal of Ibrahim Hanif, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

The title page, which contains the record stating it was scribed for Sultan Bayezid II's private library, and page 1b contain illuminations. The text area features borders drawn in black and gold.

TÜYEK, Nuruosmaniye Manuscript Library, Nuruosmaniye 2586

هو اوصى على المصطفى والوراثين المصطفى السلطان السلطان
ابن المصطفى عثمان بن السلطان مصطفى خان وصيه السلطان السلطان
وحصل الظاهر ساره على العاود السلام والحمد لله
الحاج ابراهيم حمص المصطفى
الحسين الحسيني

33 İdrâkatü'l-Varakât

İdrâkât al-Waraqât

Ali b. Nâsir eş-Şâfi'î el-Mekkî

65 yaprak, 17 satır
180x131-131x87 mm.
Nesih

Ali b. Nâsir eş-Şâfi'î'nin *İdrâkatü'l-Varakât* isimli eserinin bu nüshası Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için müellifi tarafından istinsah edilmiştir. Eser İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî'nin (ö. 478/1085) fıkıh usulüne dair risâlesi *el-Varakât* üzerine yazılmış şerh türünden bir eserdir. Nüshanın başında Ali b. Abdullah eş-Şâfi'î'nin takrizi yer almaktadır.

Sultan I. Mahmud tarafında Ayasofya Câmi-i Şerif'inde tesis ettiği kütüphaneye vakfedilen nüshada Sultan I. Mahmud'un vakıf kaydı ile Sultan II. Bâyezid ve evkâf-ı haremeyn müfettişi Şeyhzâde Ahmed'in mührü yer almaktadır.

Sultan II. Bâyezid'in hususi kütüphanesi için yazıldığını ifade eden kaydın bulunduğu zahriye sayfası tezhiplidir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 997

‘Ali b. Nâsir al-Shâfi'î al-Makkî

65 folios, 17 lines
180x131-131x87 mm.
Naskh

This copy of Ali b. Nâsir al-Shâfi'î's work, *İdrâkât al-Waraqât*, was scribed by the author for the private library of Sultan Bayezid II. The work is a commentary on *al-Waraqât*, a treatise on the principles of Islamic jurisprudence (*usûl al-fiqh*) by Imam al-Haramayn al-Juwaynî (d. 478/1085). The beginning of the copy features a commendatory preface by Ali b. Abdullah al-Shâfi'î.

Endowed by Sultan Mahmud I to the library he established within the Hagia Sophia Mosque, the copy bears the endowment record of Sultan Mahmud I, along with the seals of Sultan Bayezid II and Şeyzâde Ahmed, the inspector of the Awqâf al-Haramayn.

The titlepage, which contains the record stating that it is written for Sultan Bayezid II's private library, is illuminated.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 997

شرح الورقات المسمى بأدراكات الورقات
مح 2 اصول الفقه

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Ayasofya 997, 1^r / TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Ayasofya 997, 1^r •

34 Meşâ'irü's- Şu'arâ

Mashâ'ir al-Shu'arâ

Âşık Çelebi, Pir Mehmed b. Ali b.
Zeynelâbidîn el-Prizrenî, 979/1572

403 yaprak, 23 satır
247x149-179x86 mm.
Nesih

Âşık Çelebi'nin Sultan II. Selim'e takdim ettiği Türk edebiyatı tarihinde en ön sırada gelen şair tezkirelerinden *Meşâ'irü's-Şu'arâ*'nın bu nüshası krem rengi Doğu kâğıdı üzerine nesih hattıyla istinsah edilmiştir. Nüshanın başında daha sonradan eklenen bir fihrist yer almaktadır.

Osman Gazi'den başlayarak Sultan II. Selim'e kadar olan padişahları ve devirlerinde yaşayan şairleri konu edinen eserin bu nüshasında başta padişahlar olmak üzere diğer şairlerin minyatürleri yer almaktadır. Ayrıca Türk şiirinin en önemli temsilcilerinden Ali Şîr Nevâî'nin (ö. 906/1501) minyatürünü barındırması bakımında da ehemmiyet arz etmektedir.

Nüshanın muhtelif yerlerinde Ali Emîrî Efendi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Nüshanın unvan sayfası tezhipli olup bütün yapraklara siyah ve altın ile cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Millet YEK, Ali Emiri Tarih 772

Âşık Çelebi, Pir Mehmed b. Ali b.
Zeynelâbidîn el-Prizrenî (d. 979/1572)

403 folios, 23 lines
247x149-179x86 mm.
Naskh

This copy of *Mashâ'ir al-Shu'arâ*, one of the foremost poet biographical dictionaries in the history of Turkish literature, presented by Âşık Çelebi to Sultan Selim II, was written in *naskh* script on cream-colored Eastern paper. A table of contents, added at a later date, is included at the beginning of the manuscript.

This copy of the work, which covers the Ottoman sultans from Osman Gazi to Sultan Selim II as well as the poets who lived during their reigns, contains miniatures of the sultans in particular, along with those of other poets. Ali Emîrî Efendi's endowment seal appears in various parts of the manuscript.

The title page of the manuscript is illuminated, text areas are ruled in black and gold.

TÜYEK, Millet Manuscript Library, Ali Emiri Tarih 772

من کل بلد سخی و رود طایفه مرجع و من کل فج عمیق و فودار باب البابه
 مصر مال اولدی علم کتیک علی کالار علی العالم عالمده اشکار اولدی
 فرع اصله تابع اولما غله فنون معارف جزویه دخی هر طرفن بدید اولدی
 وزدادن سان پاشا و محمد پاشا و محمود پاشا و منلاخونکار و علی پاشا
 وارکان و لعیانن جوق کمنه ظهور ایلدی حتی کذیلر دخی **دلت**
 وان نفق الانام فانت منهم فان المسک بعض دم الغزال موجب عذی تخلص ایلدی
 مکمل غزل و مرثیه قصیده لر و قطعه لر دخی مشهور سلاطین عثمان دن اگرچه
 جمله سنن شعر دیک منقولدا اما سلطان مراد کلجه اولانک اشعار
 شایع اولدغدن اکثر محمولد اما اتفاق اوزد اول صاحب تخلص محمود
 و سبطه عقد سلاطین کشور و ممد و شعر دن مآرب و مرثیه و مدارج مناصب
 فارخ اولوب اولجهتدن تربیه یه مظهر اولما ندم ایده بیک آق تربیت
 اندلی بولحسن اول اول سلطانک اخر احدی اندن صکر کلنر دخی
 بعض مستحقه اول احسانی اتکده اندلرک ائینه کذیلر کذیلر دخی
 مرتب دیوانلری دخی مشهور حد و اکثر ابیاتلری خواطرده مسطور در
اشعار حکیم پاره لری خنجر حرمک صبر ملک جامه سی طوغری مفر غزل
وله زلفک زنجیرینه قول ایلک شامی قولیغند قل سوار ادا اللهم
 جور دل طعن دشمن سوز فرقت ضعف دل دیوید لودر لچون یار قش
 بتمعه و بتمعه سیمله الیر ایلر سوز سینه اشک دیده آتش آه بی بعد **سلطان یار دیک**

[illegible]

فاعلم ان الله
 لا يهدي القوم
 الضالين
 فاعلم ان الله
 لا يهدي القوم
 الضالين

35 Menâkıb-ı Hünerverân

Manâqib-i Hunarwarân

Gelibolulu Mustafa Âlî, Mustafa b. Ahmed b. Abdulmevlâ, 1008/1600

50 yaprak, 21 satır
226x142-161x82 mm
Nesih

Gelibolulu Mustafa Âlî'nin hat ve hattatlar, müzehhip, nakkaş ve mücellitlere dair kaleme aldığı eserinin bu nüshası krem rengi Avrupa kâğıdı üzerine kırmızı ve siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla istinsah edilmiştir.

Gelibolulu Âlî eserinde Anadolu'daki yedi hat üstadından bahsederken "Vilâyet-i Rûm hattatlarının dahi üstâdân-ı seb'ası vardır ki evveli Mevlâna Hamdullah el-ma'rûf bi'bni's-Şeyh Amâsî'dir" şeklinde Şeyh Hamdullah'ı birinci sırada zikretmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Muğlalı Hoca Mustafa Efendi 172

Gelibolulu Mustafa Âlî, Mustafa b. Ahmed b. Abdulmevlâ (d. 1008/1600)

50 folios, 21 lines
226x142-161x82 mm
Naskh

This copy of Gelibolulu Mustafa Âlî's work, which concerns calligraphy and calligraphers, illuminators, painters, and bookbinders, was scribed in *naskh* script on cream-colored European paper using red and black ink.

In his work, while mentioning the seven masters of calligraphy in Anatolia, Gelibolulu Âlî ranks Şeyh Hamdullah first, stating: "The calligraphers of the Province of Rum also have their seven masters, the first of whom is Mevlana Hamdullah, known as İbnü's-Şeyh of Amasya.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Muğlalı Hoca Mustafa Efendi 172

و مدوح القلم و مطبوع الرقعه اولئك استاذنا ممداري
بابي محمد بخاري ورنكه نويسلرك ناموري خصوصاً رفاع
 يازنلرك اشهره مشايخي **مقصود** رومي يكن ولا يعجل
 متمكن وشاه زاده بايستغفر ميرزانك خطاط لغى رتبه سيله
 متعین مولانا **احمد دوي** دركه بوجله نك هرهرى خوش
 نويسلردر و زمانلرنده كى اصحاب سعاده انيسلردر
 و مجالس القائلرنده جلينلردر **غنى ذلك** ولا يفت
 خطاط لرنك دخا ستاذان سبعة هى واردر دكر اولى مولانا
حمدا لله المعروف بابي شيخ اما سني در **ايكخي**
 آنك ولد رشیدی و فرزند هتر مند سعیدی مولانا **مضطرب**
دده دركه باباسي رتبه سيله موصوفدر **ابن جلال** اول
 منلا **محي الدين** اما سني دركه عنكبوت زاده ديكله معروفدر
مؤيد دني برادر كهترى مولانا **جمال الدين بن جلال** اول
 اما سني دركه جلال و جمال شهرتيله متم نورلردر خطلرك
 نزاکت كالميله مشهورلردر دركه آنلرك وصفنده ديسلردر
نظم جلال اولى كه خطاط جهاندر نظيرى كلدى دني
 جلیده اكختم اولدى بوضيخ جليل نه كيم كوفي ختم اولدى
 على ده اكچي جد و جهد ايتش وليكن صولسندراك فالو
 بلده قزنا سني جلال خطي داني بركد ستم قند و هر بده
 چون جمال خطيد زور كمال كينه او بكونك اك اولدى جمال
بشيخي منلا **احمد قرة حصار ديدرك** درو بيلرك استاذنا

دو وصفنده بو مقوله بر مطلع شعرا دن ربك يادكاريدر
مطلع خط خويامره بياض جباري كدورني يازنيك
 قرة حصار ديدرك غردن يوزني **الشيخ مولانا عبد الله**
 اما سني دركه جلال و جمال كدورنك طابيلردر **يدني**
 شريخي زاده مولانا **ابراهيم** دركه بر وسه ويدر
 بعضيلر قولنجه مضطربلي در قس نوزمره نك هرهرى
 استاذنا مور و هزور باكنه كوهردر اما موزني
 زاده حمد لله سلطان يازيدخان بن سلطان محمد خان
 زمانك استانبوله كلوب آرينه لق زما منله اولوز
 احمه بوميه وظيفه متصرف اولوز خصوصاً مرجوم سلطان
 يازيدخانك مضارب محرري ووزاينه محمود اولان
 قربن مخترمي ايدى مصر فاحي سلطان سليم خان زمانك
 وقا ايدى و باجله خطاطان رومن اك اولان قفا
 غير بلره اولمشدر و آنك حقيده ديشلردر **نظم**
 شيخ او غلى حمدي خطي تا كيم ظهور تولدى عالم نو محقق
 شيخ اولدى خط ياقوت **نشر** و اكترى سلطان سليمان
 غازي عصريه يشونبا كره حصارى و اكترى و دن بشر
 و اون البسراقمه وظيفه متصرف اولمشلردر بونلردن
 شكره مولانا **كوسم محي الدين** شيخ زاده نك معاصري و
 آرخون كاميل نسلدن استاذ متاخري در و مولانا
عبد الله قري دركه ناماز ديكله مشهور در قلم شيخ

36

Gülzâr-ı Savâb

Gulzâr-i Sawâb

Nefeszâde, İbrâhim b. Mustafa b. Nefes el-İstanbulî el-Hüseynî el-Kureşî, 1060/1650

86 yaprak, 17 satır
206x130-140x70 mm.
Nesih

Nefeszâde İbrâhim'in hattatların hal tercümeleriyle âhar, mürekkep, boya, kâğıt ve kalem gibi hat malzemelerini tanıttığı *Gülzâr-ı Savâb* isimli eserin bu nüshası kırmızı ve siyah mürekkep kullanılarak krem rengi Doğu kağıdı üzerine nesih hattıyla istinsah edilmiştir.

Nefeszâde İbrâhim, kendi dönemine kadar yaşayan büyük hattatların hayatına dair kaleme aldığı ilk kısımda Şeyh Hamdullah'a da uzunca bir bölüm ayırmıştır. Şeyh Hamdullah'ın Sultan II. Bâyezid ile alakasına dair de birkaç hadiseyi hikâye etmesi bakımından ehemmiyet arz etmektedir.

“Şeyh oğlu Hamdi hattı tâ kim zuhur buldu
Âlemde bu muhakkak nesh oldu hatt-ı Yâkût”

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Yazma Bağışlar 4376

Nefeszâde, İbrâhim b. Mustafa b. Nefes el-İstanbulî el-Hüseynî el-Kureşî (d. 1060/1650)

86 folios, 17 lines
206x130-140x70 mm.
Naskh

This copy of *Gulzâr-i Sawâb*, a work in which Nefeszâde İbrâhim introduces the biographies of calligraphers as well as calligraphy materials such as sizing, ink, pigments, paper, and pens, was transcribed in *naskh* script on cream-colored Eastern paper using red and black ink.

In the first section, dedicated to the lives of the great calligraphers who lived up to his own period, Nefeszâde İbrâhim allocates an extensive chapter to Şeyh Hamdullah. The work is of particular significance for recounting several anecdotes regarding Şeyh Hamdullah's relationship with Sultan Bayezid II.

“Şeyh oğlu Hamdi hattı tâ kim zuhur buldu
Âlemde bu muhakkak nesh oldu hatt-ı Yâkût”

Meaning, “Since the script of Hamdi, son of the shaykh, has come to light, the calligraphy of Yâqût has surely been superseded in this world.”

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Yazma Bağışlar 4376

ائشېز خليفنك صلب اوغليكه **دردنجى** بچى صوفيه
 اقلام سندن بودى بكانه دهر و وحيد عصر در خط
 نلته غايت متين اولمكه قوم حصارك مروجم انك
 واديسند بچى نك پواتمشدر **شيخ احمدي**
دردن اقلام سته صاحبيدر على الخصوص خطى نسخ
 يازمقه غايت بلندانه در **النجي** شيخ **احمد طيب شاه**
 نلته غايت قويا و لوب غايت متين يازمقه نسبي كاكي
 نك قلمي يله ياد و بونلته يازد قلم دخی نلته اعراف و
 ننه كم نسخ اولدوغى كى كند و قلميله اعراف وضع اتيك
 اكاحضو صدد وانك اوغلى شيخ محمد بن طيب دخی
 و الله شيخ احمد طيبه قويا يازمشدر بونلته نلته جمله
 اعراف نلته قلميله وضع اتمشدر بودكر اولتاز رجال سته
 اوشتادو ياقوت مستعصي يله معدود اولوب
 عقدا لزي كى بونلته هر يى طرز ياقوت عالم ارا اولكيز
 سبع ديتلمشدر بونلته دى صكره بونلته نظير كى كسه
 ظهور اتمشدر تافاخ قسطنطينيه جت مكان
 فردوس شيان ابو الفتح سلطان محمد خان عليه الرحمة

والغفرار

والغفران زمان شريف لونه كنجك انك ايكى كاتلر واديك
 رينه بچى و دخی بر كود و رينه على بن بچى ايدى بچى و منك
 ياقوتيك وشش قلمه ماهر ايك جود قلمه مانند
 صيرفايدى كثر قمره حصارك وادى حقه اولان شكافرى
 و منانت و استحكام واديسى مزبور بچيليك خطندن اخذ
 اتمشدر و على بن بچى دخی غايت استاد و ممتاز انك على
 الخصوص خط مشى ده سرافار و فلك دوز واديدى
 وشش قلمه دخی كانه عصر و عصر نده فريد هر ايكى
 بابهاون فلك نمونك عتبه عليا سنده خط نلته
 و ثنا يله مكويبر اولان خطوط عجيبه الاشكال عربيه
 الامثال انلندر سته ستين و ثمان مانده بونلته غايت
 ايو اياز مشدر بونلته نصيكن **قطب انك** كلزار
 بنستان داب و طاروس پارسستان طراب ملك نصبا
 فلك ماب **شيخ محمد الله ابن مصطفى** ده درهم الله
 تعالى و تقدس سرهما العزيز شهرماستين ظهور
 ايدوب ابتدا سلوك و ظهور لوند خيرا لدين المرحه
 نور الله مصيحه دن مشق ايدوب بعد صير في مروجك

37 Tuhfe-i Hattâtîn

Tuhfa-i Khattâtîn

Müstakimzâde, Süleyman Sa‘deddin b. Mehmed Emin b. Mehmed Müstakim el-İstanbulî, 1202/1788

229 yaprak, 27 satır
220x160-135x175 mm.
Nesih

Şeyh Hamdullah’ın hayatından bahseden eserlerin başında gelen Müstakimzâde’nin hat ve hattatlara dair kaleme aldığı eserinin bu nüshası krem rengi Avrupa kâğıdı üzerine kırmızı ve siyah mürekkep kullanılarak nesih hattıyla istinsah edilmiştir.

Dâmâdzâde Murad Molla’nın Fatih Çarşamba’da inşa ettiği kütüphaneye vakfedilen eserlerden olan nüshada Murad Molla’nın vakıf mührü yer almaktadır.

Unvan sayfası tezhipli olan nüshanın bütün yapraklarına lacivert mürekkeple cetvel çekilmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Murad Molla 1448

Müstakimzâde, Süleyman Sa‘deddîn b. Mehmed Emin b. Mehmed Müstakim el-İstanbulî (d. 1202/1788)

229 folios, 27 lines
220x160-135x175 mm.
Naskh

This copy of Müstakimzâde’s work concerning calligraphy and calligraphers, which is one of the primary sources describing the life of Şeyh Hamdullah, was transcribed in *naskh* script on cream-colored European paper using red and black ink.

The copy, which is among the works endowed to the library established by Dâmâdzâde Murad Molla in Fatih Çarşamba, contains the endowment seal of Murad Molla.

The title page of the copy is illuminated, and rule-frames have been drawn in navy blue ink on all folios.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Murad Molla 1448

38 Silsiletü'l-Hattâtîn

Silsilat al-Khattâtîn

**Müstakimzâde, Süleyman Sa‘deddin
b. Mehmed Emin b. Mehmed Müstakim
el-İstanbulî, 1202/1788**

98-106 yaprak; 25 satır
209x142-157x75 mm.
Nesih

Müstakimzâde’nin talebelerin hat icazetlerinde bulunan silsileyi öğrenmek istemeleri üzerine kaleme aldığı bu eser krem rengi Avrupa kâğıdı üzerine Mehmed b. Ahmed tarafından istinsah edilmiştir.

Müstakimzâde hat sanatının değerine dair âyet, hadis ve kelâm-ı kibardan delilleri zikrettiği mukaddimesinden sonra Hz. Ali’den başlayarak kendi zamanına kadar olan hat sanatı üstatlarını zikretmiştir.

TÜYEK, Süleymaniye YEK, Esad Efendi 1684

**Müstakimzâde, Süleyman Sa‘deddin
b. Mehmed Emin b. Mehmed Müstakim
el-İstanbulî (d. 1202/1788)**

98-106 folios, 25 lines
209x142-157x75 mm.
Naskh

This work, composed by Müstakimzâde in response to the request of students wishing to learn the calligraphic lineage (*silsila*) found in calligraphy diplomas (*ijāza*), was transcribed on cream-colored European paper by Mehmed b. Ahmed.

Following a preface in which Müstakimzâde cites evidence regarding the value of the art of calligraphy from verses, hadiths and aphorisms, he mentions the masters of calligraphy starting from ‘Ali b. Abī Tālib up until his own era.

TÜYEK, Süleymaniye Manuscript Library, Esad Efendi 1684

سنة الخطا طين المنفعة

الحمد لله

بسم الله الرحمن الرحيم
 حمد الله لوليه الذي بشر علم العلم بالقلم وبشتر
 اهله بالتعليم به ما لم يعلم وصلوا على الله وسلامه
 على النبي الامي الاعلم الذي ما خط في القلم قط
 وما رقى وعلى الله واحياهه وكنى الوحي من العرب
 والعجم ما كتب كاتب باسمه التسمي وكله وبعد
 فلما كانت لجانة الخط فادواته اشادت ثيرة من
 كتاب الله الكريم المكنون منها قوله تعالى ان والقلم
 وما يسطرون وقوله عن وجعل اواناية من علم
 وقوله جعلت كلمه زيد في الخلق ما شاء فسر لها
 بعض اهل الغيبة بآية محمد الابهى والى فاته تعالى
 اضافا لآية شريفها ولا هديا بملاح كما قال
 وتبيناه في الاولاح ولقد كتبنا في الزبور من بعد الذكر
 وكتبنا له لا غلبنا انا ورسلى وروحتنا واحد
 ونبوة من احاديث النبي الكريم عليه السلام كما
 قال اول ما خلق الله القلم وقال استعن بيمينك
 قال الراوي واوحى الى الخط وقال الخط الحسن
 يزيد الحق وضحا وقال النبي الذواة وحرفه القلم
 وقال حق الولد على الوالد ان يعلمه الكتابة وفي
 نعيم المتعلم في الحديث يا هلال لا تقارب في الحجة فان
 الحجة فيها وفي اهله الى يوم القيمة ومدرسة امار

الصحابة

الصحابة رضي الله تعالى عنهم منها ما قال امير المؤمنين
 ابو تراب علي بن ابي طالب كرم الله وجهه عليكم بحسن الخط
 فانه نصف العلم وعنه علوا اولادكم بالكتابة فانها
 من مقاييس الرزق وسبت نكية اماننا الاعظم افي
 حيفة رضي الله عنه الزاينة المختبرة المنفعة ولدت
 اسمها بلغة البوارق حيفة وقال القاضي في الشفا
 سعي الخط رجيا وغيره مما لا يحصى من انصاف الخصى
 واعلم ان السهولة حصول الخط الحسن اسبابا ظاهرة
 وباطنية اما الظاهرة فخط العلة انا والاسنان السانعة
 والتعلم منها تعظم الشأن والاعتراف لنفسه بالبحر
 والافسان لان الفضل للمفهوم كاشا من كان
 والاجتناب من الانصاف كالقلم بدي المسائق وكالخط
 بدي الوجوه واما الباطنية فكالكرم والنعيم والرضوان
 عند ذكر اسمهم بخلاف الجنان وزيارة قبورهم رضي الله
 ارواحهم والنوحيات والاستغاثة والاستعاذ من روعاياتهم
 ما خلا من الاعتقاد فانما ياربنا ياربنا **مشق**
 لفتح قبا هديت الكرم واصرف السؤل الذي خط القلم
 ومنها حفص جناح الدل لاجلهم بصفاء البال والذاكرة
 معهم للتبرك والاحلال وان لم يكونوا معليه لكن
 الا انهم آباءنا قلوبهم احمرنا رسول الله صل الله
 عليه وسلم انزل الناس ما ذلهم وقال من لم
 يرحم صغيرنا ويعرف حق كبيرنا فليس منا فملوا
 سنستنزل رحمة الموطا تبركا ونيمان شاد الله تعالى

39 Ferahu'r-Rûh

Farah al-Rûh

İsmâil Hakkı Bursevî, İsmâil Hakkı b.
Mustafa el-Bursevî el-Celvetî, 1137/1725

323 yaprak, 19 satır
202x140-195x95 mm.
Nesih

Yazıcızâde Muhammed Efendi'nin (v. 855/1451) Osmanlı dinî-tasavvufî kültürünün oluşmasına katkıda bulunan Muhammediyye isimli eserine İsmâil Hakkı Bursevî tarafından yazılan *Ferâhu'r-Rûh* isimli şerhin müellif hattı nüshasıdır. İsmâil Hakkı Bursevî Muhammediyye'nin "Hem ol yazdı cihanda hattı evvel" mısraının şerhinde sözü Şeyh Hamdullah'a getirerek onun hakkındaki manzumesini de burada zikretmektedir.

"Bu cümleden sonra Amasyalı Hamdullah hattat -ki Şeyh demekle meşhurdur- gelip cevdet-i hat anda tamam oldu. Şöyle ki makdûr-i beşer mertebesi gâyetin buldu. Anın fevkinde hattat olmak dâire-i imkândan bîrûn gibidir. Anınçün andan sonra gelenler hep anın mâidesinin tufeyli ve dairesinin dahîlidir.

Ne kadar medhin olursa ifrât
Sana benzer gelir mi bir hattât

Kaleminden nebât olur câri
Böyle olsun olunca hat bâri

Urmasan bağ-ı hatta böyle kalem
Bilinir miydi nükte-i "allem"¹

Erse kân-ı kemâline Yâkût
Vasfını eyler idi cânına kût

İbn-i Mukle göreydi hattın eğer
Sarf ederdi o hatta nûr-ı basar

Hâsılı hatt-ı hümayûn oldur
Hat-nüvîsân o hatta hep kuldur"

TÜYEK, Bursa İnebey YEK, Genel 59

İsmâil Hakkı Bursevî, İsmâil Hakkı b.
Mustafa el-Bursevî el-Celvetî (d. 1137/1725)

323 folios, 19 lines
202x140-195x95 mm.
Naskh

This is the author's autograph copy of *Farah al-Rûh*, a commentary written by İsmâil Hakkı Bursevî on Yazıcızâde Muhammed Efendi's (d. 855/1451) *Muhammadiyya*, a work that significantly contributed to the formation of Ottoman religious and Sufi culture. In his commentary on the verse from *Muhammadiyya* that reads "He was the first to write calligraphy in the world," İsmâil Hakkı Bursevî directs the discussion to Şeyh Hamdullah and records his poem dedicated to him in this section:

"Bu cümleden sonra Amasyalı Hamdullah hattat -ki Şeyh demekle meşhurdur- gelip cevdet-i hat anda tamam oldu. Şöyle ki makdûr-i beşer mertebesi gâyetin buldu. Anın fevkinde hattat olmak dâire-i imkândan bîrûn gibidir. Anınçün andan sonra gelenler hep anın mâidesinin tufeyli ve dairesinin dahîlidir.

Ne kadar medhin olursa ifrât
Sana benzer gelir mi bir hattât

Kaleminden nebât olur câri
Böyle olsun olunca hat bâri

Urmasan bağ-ı hatta böyle kalem
Bilinir miydi nükte-i "allem"¹

Erse kân-ı kemâline Yâkût
Vasfını eyler idi cânına kût

İbn-i Mukle göreydi hattın eğer
Sarf ederdi o hatta nûr-ı basar

Hâsılı hatt-ı hümayûn oldur
Hat-nüvîsân o hatta hep kuldur"

TÜYEK, Bursa İnebey Manuscript Library,
Genel 59

¹ Alak Sûresi "O, kalemle yazmayı öğretendir." âyetine telmihte bulunulmuştur.

¹ Alak Sûresi "O, kalemle yazmayı öğretendir." âyetine telmihte bulunulmuştur.

جمیری یونانی رومی قبطی بربر اندلسی هندی صینی راسم بوقلم
 اوزره کرچک اوزرینه خط یا زوب اول کرچکری پشوروب یره دفن اتمدی
 صکره طوفان نوحده اول کرچکری یک اند کر دیسه کاکوره یا زوب السنه مختلفه
 وخطوط متفرقه شیوع بولدر عربی یازمین کرچک حضرت اسمعیل علیه السلام زمانه دگ
 قلوب حضرت اسمعیل اول کرچک بولوب عربی سولیک اندم قالد وابتداعی خطی اجداد
 نبی علیه السلام نزار دید کرکسینه یازدر حضرت ادیسک ابتدایم الی یازدوغی خط
 رملد دیوانسانه العیونده مقرر در ووضه ده کلورم خط کوفی یه ابتداعی است
 قویان مقتدر بانه خلیفه ملک وزیر بیدرکم ابن مقله دیکله متعارف در صکره ابن بواکلی
 تعریب خطی زیاده قلدی صکره آخر خلفا عباسیه اولان مستقیم بانه خلیفه ملک
 یا قوت خط ط کلوب فن خطی ختم و قواعد یه ضبط اتمد بوجله دهن صکره اماسیه
 حمد الله خط ط که شیخ دیکله مشهور در کلوب جودت خط آنده تمام اولدر سولیک
 بسر مرتبه سی غایتن بولدر آنک فوقه خط ط اولتی دایره اعطاند بیرون بسید
 آنکچون آنده صکره کلنرهب آند مایه سنک طیفنی ودانه سنک دخیلی در **المحرره**
 نقد مدحک اولان افراط سلا بکر کلورمی برخط ط قلمند نبات اولور جارک
 بویه اولسن اولنجه خط بابک اورمسک بانج خط بویه قلم بلنوریدر شکله علم
 ایرسلان کالک بایقوت وصفلی الیریدر جاننه قوت ابن مقله کوریدر خط
 صرف ایدرم او خط نور بصیر حاصلی خط حمایون اولدر خط نویسان او خط هوقلد
 بعد فخط ده اولان اعجم ونقاطی مذکور ابن مقله احدث اتمد راس تباه اولد قلم
 یه نقاط و باعجم کتابت مستحبه و لیکن بزم زمانه ده خلق عموماته اولمغه تبیین

علم بالقلم

40 Murakka‘ Muraqqa‘

Ali el-Hamdī

26 yaprak, 4 satır
255x188-177x128 mm.
Sülüs/Nesih

Şeyh Hamdullah'ın hayatından ve hat sanatındaki maharetini konu edinen Hattat Ali el-Hamdī'nin Cemâziyelâhir 1251/ tarihli bu murakka'ı sülüs ve nesih hattıyla krem rengi Avrupa kâğıdı üzerine yazılmıştır.

Hat sanatında umumiyetle hadis-i şerifler, kelâm-ı kibar ve kasidelerin sülüs/nesih hattıyla yazılıp murakka' yapılarak bir albüm oluşturulması bir gelenek halini almıştır. Şeyh Hamdullah'ın hayatı ve sanat anlayışının değerlendirildiği bu murakka' ise diğerlerinden farklılık arz etmektedir.

Yazı kenarları ve satır aralarına siyah ve altın ile cetvel çekilmiştir.

“İbnü’ş-Şeyh diye bilinen Hamdullah, doğum yeri olması bakımından Amasyalı, hayatını devam ettirdiği ve ebedi istirahatete çekildiği yer itibarıyla de Üsküdarlıdır. Bir tarikat ehli olarak da Nakşibendî tarikatına mensuptur. Sanat ehli arasında yaygın olan hat kaidelerini unutturup hat sanatında kaybolmuş olan hattın güzelliklerini yeniden ihya etti. Onun hat sanatındaki yöntemi, geometrik ölçülere tam uygunluğu, temiz ve düzgün yazılışı bakımından en yüksek seviyededir ve tabiata en uygun olan şekliyle ortaya çıkmıştır.

Onun sanatındaki üstünlükleri idrak etmek ustaların bile gücünü aşmıştır; anlam inceliklerini kavramak ise daha zayıf seviyedekiler için mümkün olmamıştır. Basiret sahibi olanlara ve hakikatten uzak olmayanlardan hiçbirine, onun yazısının tazeliğini ve düzeninin güzelliğini gizli kalmaz. Allah onların ruhlarını nurlandırır.”

Ali el-Hamdī

26 folios, 4 lines
255x188-177x128 mm.
Thuluth/Naskh

This muraqqa' album by the scribe Ali el-Hamdī, dated Jumada al-Akhira 1251, is written in *thuluth* and *naskh* scripts on cream-colored European paper.

In the art of calligraphy, it has generally become a tradition to create an album by compiling hadiths, aphorisms, and qasidas written in *thuluth* and *naskh* scripts into a muraqqa'. However, this muraqqa', which evaluates the life and artistic approach of Şeyh Hamdullah, differs from other examples in this regard.

Rule-frames in black and gold have been drawn around the text areas and between the lines.

“Hamdullah, known as İbnü’ş-Şeyh [the son of the Shaykh], was from Amasya by birth, and from Üsküdar by virtue of where he lived and where he was laid to his eternal rest. As a member of a sufi order, he belonged to the Naqshbandi path. He rendered the calligraphic rules common among artists forgotten and revived the lost beauties of the art of calligraphy. His method in calligraphy is at the highest level in terms of full compliance with geometric proportions and clean, orderly execution; it emerged in a form most suited to nature. Even for the masters, it has been beyond their power to fully perceive the excellences of his art; grasping the subtleties of its meaning has been impossible for those of lesser skill. For those possessed of insight and for those not distant from the truth, the freshness of his script and the beauty of its order remain hidden from none. May Allah enlighten their souls.”

حَمْدُ اللَّهِ الْمَعْرُوفِ بْنِ الشَّيْخِ الْإِمَامِ مَوْلَانَا

الْأَشْكَارِ مَوْطِنًا وَمَدْفَنًا وَالنَّفْسِ بِنْدِي طَرِيقَةً أَسْوَدَ كَرِطِيَّةً

السَّلَفِ بَنِي السَّائِرِ وَأَحْيَارَ مَاءِ الْخَطِّ بَعْدَ الْأَنْدَرِ رَأْسَ طَرِيقَتِهِ

فِي الْهِنْدِ سَنَدٌ وَكَمَالٌ النَّظَافَةِ قَصِي وَالْإِلَهِ

مَيْلَ الطَّبِيعَةِ قَضَى عَجْرَ الْإِدْرَاكِ عَزَائِبَهَا اللَّهُ يَكْفِي

وَالِي فَهْمِهِ نِكَاحٌ لَمْ يَنْتِلِ الْقَاصِرُونَ الَّذِينَ قُمُوا عَنِ الْبَصِيرَةِ وَلَمْ يَزُولُوا

لَا يَخْفَى عَلَى مَنْ لَهُ قَلْبٌ سَلِيمٌ وَطَعْمٌ مُسْتَقِيمٌ طَرِيقُ أَظْوَارِهِ

وَجَلَاوَةٌ أَوْضَاءُ رُوحِ اللَّهِ وَأَحْمَدُ

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

www.yek.gov.tr